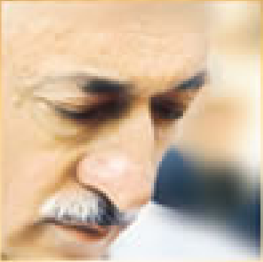
Himmeti Milleti Olan İnsan

M. FETHULLAH GÜLEN

ERTUĞRUL HİKMET

HİMMETİ MİLLETİ OLAN İNSAN

M. FETHULLAH GÜLEN

Himmeti Milleti Olan İnsan

M. FETHULLAH GÜLEN

ERTUĞRUL HİKMET

Himmeti Milleti Olan İnsan
M. FETHULLAH GÜLEN

Editör
Ömer ÇETİNKAYA

Görsel Yönetmen
Engin ÇİFTÇİ

Kapak
İhsan DEMİRHAN

Sayfa Düzeni
Necmi TOPAL

ISBN
978-975-278-250-1

Yayın Numarası
480

Basım Yeri ve Yılı
Çağlayan Matbaası Sarnıç Yolu Üzeri No: 7
Gaziemir/İZMİR
Tel: (0232) 252 20 96
Mayıs 2008

Genel Dağıtım
Gökkuşağı Pazarlama ve Dağıtım
Merkez Mah. Soğuksu Cad. No: 31 Tek-Er İş Merkezi
Mahmutbey/İSTANBUL
Tel: (0212) 410 50 60 Faks: (0212) 445 54 64

Işık Yayınları
Emniyet Mahallesi Huzur Sokak No: 5
34676 Üsküdar/İSTANBUL
Tel: (0216) 318 42 88 Faks: (0216) 318 52 20

www.isikyayinlari.com

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ

Fethullah Gülen Hocaefendi'yi yazmak, yirmi birinci asrın başlangıcını anlatmaktır. Tarihte bazı insanlar vardır; köşe başında durur ve tarihin akış istikametine tesir ederler. Hocaefendi, son iki yüz/iki yüz elli yıllık tarihi itibariyle yenilgiler ve perişanlıklar içinde yaşayan; ancak son yüzyılda olumlu istikamette mesafe kateden bir milletin tarih sahnesindeki yerini, gelecek asırda tayin edici unsurlardan biri olacak hareketin fikir mimarıdır. Sosyal bilimlerin en basit kurallarından veya medeniyet tarihinin işleyişinden az da olsa haberdar olan herkes, dünya çapındaki bu hareketin yirmi birinci asra farklı bir hüviyet kazandıracağını rahatlıkla anlayabilir. Böylesi önemli bir hareketin fikir mimarının tanınması, bilinmesi, anlaşılması bu açıdan oldukça önemlidir.

Fethullah Gülen Hocaefendi, bugün dünyanın değişik coğrafyalarında birçok prestijli üniversitede tez çalışmalarına konu olmakta; hakkında çeşitli yönlerini ele alan konferanslar düzenlenmektedir. Bu çalışmalardan bir kısmı yayınlanmıştır. Ancak hayatıyla ilgili çalışma oldukça azdır. Bu durum, şüphesiz onun şahsından ziyade yapılan hizmetleri ortaya koyma gayretiyle ilgilidir. O, kendisinden bahsedilmesini sevmediği gibi, bu yönde

yapılan çalışmaları, yapanlar için zaman kaybı olarak görmektedir. Bu tevazusu karakterinin bir parçası olsa da, onun millete mal olmuş hayatının, şahsiyetinin bilinmesi ve anlaşılması, fikir önderliğinde bulunduğu hareketin anlaşılması için zaruridir.

Bu çalışmayı yaparken bir kere daha görüldü ki onun hayatının hiçbir anında karanlık bir nokta yok. Doğduğu günden bugüne, diğer insanlardan saklama ihtiyacı duyacak ne bir söz ne de bir harekette bulunmuş. Kendi istek ve hevesleri doğrultusunda bir hayat geçirmediğinden, hayatını milletin gözü önünde millet için yaşadığından 'özel bir hayatı' hiç olmamış. Bundan dolayı hayatıyla ilgili gizlisi saklısı yoktur. Ancak onun hayatını bilmek, hayatıyla ilgili birtakım maddi bilgilere sahip olmakla kalmamalı; onu ve onun önderliğinde yeşeren hizmeti anlamaya vesile olmalıdır. Cemil Meriç, 'Kronoloji, aptalların tarihidir.' der. Hocaefendi'yi anlamak için onun hayatı üzerine düşünmek gerekir. Çünkü hayatı incelendiğinde rahatlıkla görülecektir ki hemen her hareketi ve sözü müstakil bir metin gibi kabul edilebilir ve üzerinde tahlil çalışması yapılabilir. Onun hareketleri ve sözleri, mana manzumesi şeklindedir. Hayatı ve eserleri incelendiğinde bu hükmün hiçbir mübalağa barındırmadığı, aksine bir vakayı tespit olduğu rahatlıkla anlaşılacaktır.

Hocaefendi, çocukluğundan itibaren hususi bir çevrede yetişmiştir. Ailesinden, çevresine değin muhatap olduğu hemen her insan, onun hayatını bir mana etrafında örgülemesine katkıda bulunmuştur. Alvarlı Efe Hazretleri'nin ikliminde aldığı tekke terbiyesi, babasından aldığı sahabî sevgisi, medresede tahsil ettiği ilimler onun bilgiyi ve varlığı bir bütün hâlinde kucaklamasını sağlamıştır. Onu tanıyan, ilkokul öğretmeninden ders arkadaşlarına kadar herkes, onun 'farklı' bir kişi olduğu hususunda birleşir.

Günümüz modern bilim anlayışında araştırmacılar bir konu hakkında olabildiğince uzmanlaşmalarına rağmen ufkî olarak çok sığ kalmaktadırlar. Fen bilimlerinin veya sosyal bilimlerin küçük bir dalında uzman olan, bir başka dal hakkında çok sathî bir bilgi-

ye ancak sahip olmakta veya hiçbir bilgiye sahip olamamaktadır. Hocaefendi'yi tanıyanlar, onunla konuşanlar ve eserlerini inceleyenler ise onun tam bir 'mütebahhir' olduğu hükmünü rahatlıkla vermektedirler. Tıbbın ayrıntı sayılabilecek ve ancak uzmanlarınca bilinen bir gelişmesinden rahatlıkla söz ettiği gibi Batı'nın felsefe tarihinden de aynı vukufiyetle bahsedebilmektedir. Aynı şekilde Türk Dili ve Edebiyat alanı ile ilgili tespit ve önerilerinin de çok aşkın ve engin olduğu müşahede edilmektedir.

Onun hayatı, değerler ve bu değerleri dile getirdiği kavramlar etrafında örgülenmektedir. Her konuda gösterdiği kılı kırk yararcasına hassasiyet ve aksiyon, onun karakterinin temel iki özelliğidir. Bu iki ana hususiyetin açılımı mahiyetinde olan diğer kavramlar ise, onun Sızıntı dergisine yazdığı başyazılarda ifadesini bulmaktadır: Sevgi, barış, vefa, doğruluk, sadakat bunlardan birkaçıdır. Hayatı incelendiğinde onun bu kavramları sadece fikir dünyasının temeline koymakla kalmadığı, hayatının her anında yaşadığı görülmektedir. Daha doğrusu o, yaşadığı değerler ve kavramları anlatmış, 'Küçük Dünyam' dediği hayatını bu değerler etrafında inşa etmiştir.

Hocaefendi, bir gün roman yazacak olsaydı bunun adını '…Ve İnsan Aldandı' koyacağını belirtir. İnsana ait bu tespit, onu çokça etkileyen hususlardan biridir. Nitekim Amerika'da kaldığı evde de duvarlara asılmış olan ve gelen misafirlerin ilk karşılaştığı tablolardan birinde '…Ve İnsan Aldandı' ibaresi yer almaktadır. Fikirlerinin ve hareketlerinin arkasında olan, insanın bu aldanmışlığını şuur hâline çevirmek, insanı uyandırmaktır. O, her söz ve hareketinde insanın konumuna vurgu yapmakta, insanı Allah'ın yaratılışta tesis ettiği çerçevede ele almaktadır. Onun her söz ve davranışı için, Allah'ın koyduğu kurallar ve Hz. Peygamber'in (sallallahu aleyhi ve sellem) sünneti değişmez temel iki kıstastır.

Hocaefendi'nin hayatında öne çıkan hususlardan biri de devamlı olarak itidali telkin ve tavsiye etmesidir. Bu itidal, nötr hâlde bulunma, bir şey yapmama, asılı kalma ve bir yere ait olmama

şeklinde değil, varlığı bütünüyle kucaklayan ve her meseleye bu bütünlük çerçevesinde bakan insanlara ait bir davranış biçimi olarak yer almaktadır. O, insanlık tarihinin düşmanlıklar tarihi olarak değil de barış için elden kaçırılan fırsatlar tarihi olarak okunabileceğini belirterek insanın her alanda müşterek noktalara sahip olabileceğini vurgular. Mesela, tasavvufî kavramlara yeni yorumlar getirdiği Kalbin Zümrüt Tepeleri kitabında yer alan yazılar incelendiğinde görülecektir ki, İslâm medeniyetinde tartışılan ve bazen itham ve hakaretlere varan ilmî münakaşalara kadar uzanan meselelerde hep bir ortak nokta olduğunu tespit etmiş ve bu ortak noktanın zenginliğini ifade etmeye çalışmıştır.

Buraya kadar ortaya konulmaya çalışılan hususlar, Hocaefendi'nin hayatının maddi çehresiyle bilinmekle kalmayıp anlaşılmasının zaruri olduğu gerçeğini gösterme amacına yöneliktir. Onun hayatı satırlarda değil, satır aralarında aranmalı ve anlaşılmaya çalışılmalıdır. Bu kitabın birinci amacı, onu tanıtmaktır. Bu amacın, ancak onun hayatı üzerinde düşünmekle gerçekleşeceği bir vakıadır. Bu sebeple okuyucunun sadece okumakla kalmayıp aynı zamanda okudukları üzerine düşünmesi gerekir.

Hocaefendi'nin hayatına ışık tutacak bazı hatıralar, kendisiyle yapılan söyleşi çerçevesinde 'Küçük Dünyam' adıyla yayınlanmıştı. Söz konusu eser, bu çalışmaya da birinci kaynak oldu. Hususen Edirne ve İzmir dönemleri, bu eser esas alınarak hazırlandı. Ancak elinizdeki çalışmada bu dönemlerle ilgili olarak o eserde yer almayan hatıralara da yer verildi. Bu hatıralar, Hocaefendi'nin farklı kişiliğinin, hayatının çeşitli dönemlerinde çevresindekiler tarafından nasıl algılandığını göstermesi ve onun hayatı üzerine yapacağımız anlama çalışmasında sağlayacağı katkı bakımından önemlidir. Söz konusu hatıralardan faydalanma hususunda özellikle tr.fgulen.com adresinde yer alan söyleşilerin, fotoğrafların ve Zaman gazetesinde yayınlanan 'Akademi/Kürsü' sayfasının büyük katkısı oldu. Yaklaşık son yedi-sekiz senesini Amerika gur-

betinde, bir anlamda inziva hayatı şeklinde geçirdiğinden ve bu dönemle ilgili olaylar, önceki yıllara göre oldukça az olduğundan bu yıllarına kısaca değinildi. Ancak bu yıllarda verdiği mülâkatların okunmasıyla ve yaptığı sohbetlerden oluşturulan 'Kırık Testi' serisinin incelenmesiyle, onun gurbette dahi ülkesine, İslâm coğrafyasına ve bütün dünyaya ait ıstırapları yaşadığı görülecektir.

Kitabın M. Fethullah Gülen gibi çok yönlü bir şahsiyetin sadece bilinmesine değil, anlaşılmasına da katkı sağlayacağı ümidini taşıyoruz.

MÜBAREK BİR COĞRAFYANIN ADI: AHLAT

Fethullah Gülen Hocaefendi'nin soyu Ahlat'a dayanmaktadır. Hocaefendi'yi anlamak için anlaşılması gereken ilk unsurlardan biri Ahlat'ın İslâm tarihinde eda ettiği fonksiyondur.

Ahlat, İslâmiyet'in Anadolu'ya girdiği kapıdır. Anadolu'da ezanın ilk yankılandığı, Allah'ın ve Resulü'nün adının anıldığı kutlu bir coğrafyanın adıdır Ahlat. İslâmiyet, burada atılan tohumlardan gelişerek Anadolu'nun ve daha sonra Osmanlı'nın bayraktarlığında dünyanın dört bir yanına yayılmıştır. Bu bakımdan Ahlat, İslâmiyet'in Anadolu'ya yayılması noktasında adeta bir anne görevi görmüş; burada yetişip gelişen tohumlar, İslâmiyet'in bayraktarlığını yapmıştır. Bugün Anadolu'da en eski mezar taşlarının bulunduğu yerlerden birinin Ahlat olması, bu coğrafyanın adeta ta yüzyıllar öncesinden nasıl bir annelik yaptığını göstermektedir. Ahlat'ta dal budak salanlar yayılarak İslâmiyet'i de gittikleri yerlere götürmüşlerdir. Bu anlamda İslâmiyet'in özellikle Anadolu'ya ve Balkanlar'a yayılması, Ahlat'tan göç edenler vesilesiyle gerçekleşmiştir. Ahlat'tan göçenler, beraberlerinde bir kutlu hicretin tohumunu da taşımışlardır. 'Ahlat, Türk-İslâm tarihinin dibacesidir. Doğu'dan İç Anadolu'ya ve Batı'ya geçişte sanki bir

köprü gibidir… Ahlat'ta zaman yekparedir; ancak hep mazidir. Orada hayat yaşanmaz, sadece hatırlanır. Ahlat, mazi oluşunu bir iffet gibi korur. Hiçbir yenilik bu bekarete el uzatamaz, kem gözle bakamaz ve Ahlat'ı hâl yapamaz. Ahlat, bu durumuyla ve konumuyla daima cazibeli ve daima güzeldir. Rahatlıkla söylenebilir ki, İstanbul'u topuyla tüfeğiyle güç ve kuvvetiyle fetheden askerdir ve o askere kumanda eden Fatih'tir. Fakat İstanbul'a ruh üfleyen ve onu bir Osmanlı şehri hâline getiren daha doğrusu İstanbul'u Bizans kültürünün elinden kurtarıp İslâmlaştıran Ahlat'tır… 'Ruhaniyetli şehir' diye anılma hakkı Bursa'dan evvel Ahlat'ındır.'[1] Ahlat, bu hâliyle Bursa'nın Osmanlı için eda ettiği fonksiyonu İslâmiyet'in Anadolu'ya ve buradan da diğer coğrafyalara yayılması noktasında yapmıştır. Ahlat, kendine atılan tohumları yetiştirmiş maneviyatla yüklediği bu evlatlarını dünyanın dört bir yanına göndermiştir.

Ahlat'tan maneviyatla yüklü bir şekilde ayrılan ailelerden biri de Halil Ağa'nın ailesidir. Halil Ağa ve ailenin diğer fertleri, Ahlat'ın barındırdığı manevî ve tarihî bütün zenginlikleri bünyelerinde taşımaktadırlar. Aile, kişisel bir meseleden dolayı, Ahlat'tan ayrılmak zorunda kalır ama bu ayrılış beraberinde mübarek bir tohumu da taşımaktadır. Göçün hedefi, Anadolu'da İslâmiyet'in kaleliğini yapmış Erzurum'dur.

1 Küçük Dünyam, s.2-3

AİLESİ VE ÇOCUKLUĞU

Aile, Ahlat'tan, önce Pasinler'e (Hasankale), ardından Pasinler ile Erzurum arasında bulunan Korucuk köyüne taşınır. Hocaefendi'nin büyük dedesi Halil Ağa, Ahlat'a geri dönmek düşüncesiyle gelse de aile bir daha geri dönemez ve Korucuk köyüne yerleşerek bugün köyün çoğunluğunu teşkil eden büyük bir aile hâline gelir.

Modern psikoloji, insanı çevresinin ve ırsiyetinin ürünü sayar. Bu yaklaşımın bazı sakıncaları olsa da çevreye yaptığı vurgu bakımından önemlidir. Nitekim Hocaefendi'nin hayatı incelendiğinde onun yetiştiği aile ortamının şahsiyetine önemli oranda katkıda bulunduğu görülecektir. Onun hayatının temel iki kavramı olarak düşünülebilecek hassasiyet ve aksiyonun, çok büyük oranda bu aile ortamında şekillendiği görülmektedir. Söz konusu aile ortamında, devrin bütün kısıtlamalarına ve imkânsızlıklarına rağmen, İslâm ruhu bütün canlılığıyla yaşanmaktadır. Ailede gündelik hayattan ferdî hayata değin her unsur İslâmî bir hassasiyet etrafında şekillenmektedir.

Halil Ağa'nın oğlu Hurşid Ağa'nın, Süleyman Efendi ve Molla Ahmed adlarında iki oğlu vardır. Süleyman Efendi, daha ziyade ticaretle uğraşmıştır. Hocaefendi'nin dedesi Şamil Ağa'nın

babası olan Molla Ahmed ise oldukça varlıklı olmasına rağmen bir zâhid hayatı yaşamayı tercih etmiştir. Molla Ahmed, pehlivan yapılı, uzun boylu ve mehabet dolu kişiliğiyle etrafına saygı telkin etmektedir. Ancak onun esas büyüklüğü manevî alandadır. Öyle ki hayatının son otuz senesinde ayağını uzatıp da yatmayan sırtı yatak yüzü görmeyen bu insan, vaktini hep ibadetle geçirmiş; gecenin ilerleyen saatlerinde uyku bastırdığı anlarda dahi ibadetini aksatmayarak sadece bir iki saat kestirmeyle yetinir. Riyazatı hayatında esas hâline getiren Molla Ahmet, günde sadece birkaç zeytinle yetinmektedir. Varlıklı biri olmasına rağmen, zühd ve takva içinde yaşamayı bırakmamıştır.

Hocaefendi'nin dedesi Şamil Ağa, babasına benzemektedir. Şamil Ağa da babası gibi ciddiyet, temkin, vakar ve dinî salabet timsalidir. O da hayatının merkezine maneviyatı koymuş ve hayatını öte dünyaya göre düzenlemiştir. Çok ciddi bir insan olan Şamil Ağa, etrafına hep mehabet ve saygı telkin eder. Bir veli hayatı yaşar, sabahlara kadar namaz kılar, çok az yemekle yetinir ve günlerinin çoğunu oruçlu geçirir. Şamil Ağa'nın dört erkek kardeşi vardır: Şakir Ağa, Akif Ağa, Zakir Ağa ve Mehmed Ali Ağa.

Aile, Korucuk'a yerleştikten sonra iki defa daha göç etmek zorunda kalır. Birincisinde, '93 Harbi' diye bilinen 1877-78 Osmanlı Rus Savaşı'nın başlamasıyla bu ailenin düzeni de bozulur ve Molla Ahmed ailesini alarak Sivas dolaylarına gider. Aile bu dönemde çok ciddi maddî sıkıntılar yaşar. Savaşın bitiminden sonra aile tekrar Korucuk'a gelir. Korucuk'a bu ikinci gelişten yaklaşık 8-9 sene sonra Molla Ahmed, 1890'da vefat eder. İkinci göç, I. Dünya Savaşı sebebiyle yaşanır. Bu sefer Şamil Ağa, aile fertlerini alarak Yozgat'a bağlı Yerköyü'nün köylerinden birine yerleşir. Savaşın bitmesinden sonra aile, maddi imkânsızlıklar içerisinde Yozgat'tan Erzurum'a kadar yürüyerek köylerine varır.

Şamil Ağa, etrafına temsil ettiği mehabete rağmen torunuyla arasında 'kimsenin fark edemediği bir gönül alışverişi' kurar. Belli

etmese de torununu çok sever. Ağladığı görülmemiş bu Osmanlı insanı, Hocaefendi'nin babasının Alvar köyünde imamlık yapmaya başlaması üzerine bir müddet torunundan ayrı kalınca, ilk karşılaşmalarında torununa sarılır ve hıçkıra hıçkıra ağlayarak, duygu dünyasındaki yoğunluğu da dile getiren şu mısraları söyler:

Gitti gül, gitti bülbül
İster ağla, ister gül.

Şamil Ağa'nın bir kızı, altı oğlu olur. Kızının ismi Dürdane; oğullarının isimleri, Ramiz, Rasim, Nureddin, Enver, Sefer ve Seyfullah'tır.

Hocaefendi'nin anne tarafından dedesi ve ninesi de benzeri bir manevî atmosfer içinde hayatlarını sürdürmüşlerdir. Dedesi Ahmet Ağa, anne tarafından Kurt İsmail Paşa'nın torunu, yani geniş çevreye sahip bir insan olmasına rağmen, günaha girme korkusuyla şehre gitmekten çekinecek kadar hassasiyet sahibidir. Haftada en az bir defa Kur'ân-ı Kerim'i hatmeder. Ninesi Hatice Hanım, Edirne müdafii Şükrü Paşa'nın sülalesinden gelmektedir. Hocaefendi'nin etrafındaki manevî halkayı oluşturanlardan biri de küçüklüğünde bir müddet yanında kaldığı dayısı Abdürrezzak Top'tur. Dayısını, 'ehl-i Kur'ân' olarak niteleyen Hocaefendi, başta gözleri olmak üzere, fiziksel olarak pek çok açıdan dayısına benzediğini belirtir.

Aile içinde, babaannesi Munise Hanım, Hocaefendi üzerinde en çok tesir bırakanlardan biridir. Birçok sohbetinde ve vaazında babaannesinin Allah korkusundan inleyip ağlamasının kendine çok etki ettiğini dile getiren Hocaefendi, "Onun öyle sessiz, durgun deryalar gibi derinliği benim üzerimde büyük bir tesir bıraktı. İnanmayı ve Allah'la irtibatı onda gördüm… Mütebessim bir kadındı ama ben öyle kahkaha attığını hiç görmedim." ifadeleriyle anlattığı babaannesinin 'her hâliyle İslâmiyet'i aksettirmeye çalıştığını' belirtir. Munise Hanım'ın da hayatının merkezinde ibadet ve Allah sevgisi vardır. Öyle ki yanında birisi Kur'ân-ı Kerim oku-

yunca göz yaşlarını tutamaz. Tam on iki yıl boyunca hiç aralıksız oruç tutmuştur.

Hocaefendi'nin babası Ramiz Efendi 1905 yılında doğmuştur. Ailenin yaşadığı muhaceretler, imkânsızlıklar Ramiz Efendi'nin çocukluğunda düzenli ve tam bir eğitim almasına engel olur. Ancak o, azmiyle otuz yaşlarında Kur'ân okumayı öğrenir. İlme, okumaya olan düşkünlüğüyle kısa zamanda İslâmî ilimlerde önemli bir seviyeye gelir ve imam olur. Yaşayışında oldukça titiz, namazlarında çok hassastır. Zamanını çok dikkatli kullanır. Tarladan eve gelince yemek hazırlanıncaya kadar dahi zamanını boşa geçirmez; bir kitap açar ve okur. Yolda yürürken ya Kur'ân okur ya da ezberlediği Arapça ve Farsça beyitleri tekrar eder. Misafiri çok sever; âlimlerin eksik olmadığı evini âdeta bir medrese hâline getirir. Kuvvetli bir zekaya ve hafızaya sahiptir. Bu hususiyetlerinin yanı sıra nezaketiyle de öne çıkar. Mehmet Kırkıncı Hocaefendi, onun bu nezaketini, "Hayret ediyorum bu adama! Bir köyde yetişmiş olmasına rağmen, Enderun terbiyesi almış bir asilzade gibi terbiyeli insan. Nerede, nasıl, ne ölçüde konuşulur; bunu bilmek hakikaten apayrı bir ahlâk ve terbiye ister." cümleleriyle ifade eder.

Ramiz Efendi'de öne çıkan yönlerden biri de sahabi efendilerimize 'cinnet derecesinde' duyduğu bağlılıktır. Babasının sahabiden bahseden kitapları defalarca okuduğunu belirten Hocaefendi, kendisinde de zirve noktada olan sahabi sevgisinin babasından geldiğini ifade eder. Ramiz Efendi, sahabilere öylesine düşkündür, onlardan o kadar çok bahsetmekte, onları anlatmaktan öylesine zevk almaktadır ki ailenin fertleri sahabileri adeta ailelerinden birer fert olarak görmektedirler. Sahabileri böylesine seven Ramiz Efendi, onlardan bahsederken gözlerini bir meçhule diker ve adeta onları görerek anlatır.[2]

2 Küçük Dünyam, s.17

Babasını, 'çok şey olmaya müsait bir tohum' olarak niteleyen Hocaefendi, ancak şartların elverişsizliğinin bu tohumun tam olarak gelişmesine engel olduğunu belirtir. Günahlar karşısında da çok hassas olan Ramiz Efendi, tarladan getirdiği ineklerinin ağzını, başkalarının tarlasından bir parça da olsa, ot yememeleri için kapayacak kadar bu mevzuda titizdir.

Hocaefendi ile babası arasındaki ilişki, şark terbiyesi etrafında şekillenmiştir. Hafızlık yaptığı dönemde oğluyla beraber oturup ezber yapan, ona şevk veren Ramiz Efendi, oğlunu çok sevmesine rağmen bunu başkasının yanında belli etmez.

Annesi Refia Hanım, Hocaefendi'nin ilk hocasıdır. Köklü bir aileden gelen Refia Hanım'ın amcası, o dönemde Şam müftüsüdür. Kur'ân okumanın ve okutmanın yasaklandığı bir dönemde bütün tehlikelere rağmen Kur'ân öğretmekten geri durmayan Refia Hanım, 15 kişilik bir evin işlerini görmenin dışında, köyün bütün kadınlarına ve kızlarına Kur'ân öğretir. Hocaefendi de Kur'ân okumayı dört yaşında iken annesinden öğrenir. Bu öğrenmenin ardından bir ay içinde Kur'ân-ı Kerim'i hatmeder. Refia Hanım'ın Kur'ân öğretme aşkı, ibadetlerindeki kusursuzluğu ve hayatının hep ıstıraplı geçmesi Hocaefendi'ye etki eden hususlardan biridir.

Refia Hanım'ın Allah'la irtibatı öylesine kuvvetlidir ki Hocaefendi on iki - on üç yaşlarında iken bir gün yatsı namazını kılmadan yatınca, oğlunu namaza çağırır; ondan yorgun olduğu, gece kalkıp kılacağı cevabını alınca, uyanamayıp namazı kaçırabileceğini belirterek "Eğer kalkıp namazını kılmazsan sabahleyin senin cansız bedeninle karşılaşayım."[3] der. Allah'ın bir emrini yerine getirmeyen evladını hiç sayacak kadar Allah'a müteveccihtir.

Hocaefendi ile annesi arasında da büyük bir sevgi bağı vardır. Hastalıklarının yanı sıra hayatta kalan sekiz çocuğun bakımı ve büyük bir ailenin işleriyle uğraşan Refia Hanım'ın en büyük destekçisi bir yandan hafızlık yaparken diğer zamanlarda hamur

3 tr.fgulen.com

yoğurarak, yemek yaparak, bulaşık ve çamaşır yıkayarak annesine yardım eden Hocaefendi'dir. Annesinin bütün sıkıntı ve çilelere rağmen öğretmekten ve çocuklarıyla ilgilenmekten geri durmaması, ibadetlerini çok büyük bir hassasiyetle yerine getirmesi, Hocaefendi'de büyük iz bırakmıştır.

Hocaefendi'nin on kardeşinden üçü daha Hocaefendi küçükken vefat etmiştir. Ailenin en büyük çocuğu Nurhayat Seven Hanım'dır. Nurhayat Hanım'dan sonra Fazilet adı verilen bir kardeşi olmuş ancak küçük yaşta vefat etmiştir. Hocaefendi, ailenin üçüncü çocuğu olarak dünyaya gelmiştir. Hocaefendi'nin küçüğü Sıbgatullah Gülen'dir.[4] Daha sonra Mesih Gülen dünyaya gelmiştir. Mesih Gülen'den sonra Fakirullah adı verilen bir kardeş daha olmuş, ancak küçük yaşta vefat etmiştir. Fakirullah'tan sonra evin yedinci çocuğu olarak Hasbi Gülen dünyaya gelir. Onu Salih Gülen ve Fazilet Korucuk izler. Daha sonra Nizameddin adı verilen bir kardeş daha olur ancak bu da küçükken vefat eder. Ailenin en küçüğü, Kutbeddin Gülen'dir.[5] Aile fertleri arasında büyük bir sevgi ve saygı bağı vardır. Öyle ki Hocafendi Erzurum'dan ayrılıp Edirne'ye, oradan da askere gidince yaklaşık dört yıl ağabeyinden ayrı kalan Mesih Gülen âdeta konuşma orucu tutmuş ve Hocaefendi'ye olan sevgisinden ve hasretinden dolayı doğru düzgün kimseyle konuşmamıştır. Hocafendi de, çocukluğunda bir kardeşinin vefatından sonra çok ağladığını, senelerce kabrinin başına gidip gözyaşı dökerek, "Allah'ım ne olur beni de öldür; kardeşimi göreyim." diye dua ettiğini anlatır.[6]

Hocafendi'nin anne tarafından da baba tarafından da seyyid olduğu, hem annesi hem de yakın akrabaları tarafından dile getirilmektedir. Ancak Hocaefendi, aile şeceresinin kaybolmasından dolayı bu hususta kesin bir şey söyleyemeyeceğini belirtmektedir.

4 Nüfus memuru, 'Sıbgatullah' ismini yazmakta zorlandığından nüfus cüzdanına 'Seyfullah' olarak yazılmıştır. Ancak, aile içinde 'Sıbgatullah' olarak çağrılmaktadır.

5 Küçük Dünyam, s.34

6 Küçük Dünyam, s.32

Hocaefendi'nin etrafındaki manevi halkanın en önemli ismi, bu halkada âdeta bir mıknatıs ve besleme kaynağı olarak yer alan Alvarlı Efe Hazretleri'dir. Hocaefendi'nin hayatına geçmeden önce Alvarlı Efe Hazretleri'ni anlatmak, onun yetiştiği ortamı anlayabilme açısından çok önemlidir.

Osmanlı'nın son yıllarıyla Cumhuriyet'in ilk yıllarında yetişen ve Cumhuriyet döneminin önde gelen âlimlerinden olan Alvarlı Efe Hazretleri, Hocafendi'nin hem ilmî anlamda hem de ruhî anlamda yetişmesinde çok büyük bir etkiye sahiptir. "Bugünkü seziş, duyuş ve hissedişimi ona borçluyum." diyen Hocaefendi, Alvarlı Efe Hazretleri'nin bir pınar gibi beslediği iklimde yetişmiştir. Bütün aile fertleri Alvarlı Efe Hazretlerine çok büyük bir saygı ve sevgi duymaktadır. "Dayım, o ismi âdeta besmelesiz ağzına almıyordu. Teyzem, o iklimin delisiydi. Babamın, annemin ciddi bir merbutiyeti vardı… Hayata gözlerimi açtığım zaman, onun ağzının şerbetine susamış pek çok gönül gibi, peder ve validemi de o dupduru kaynağın başında buldum." diyen Hocaefendi, Efe Hazretleri'yle ilişkisini ise şu şekilde dile getirir: "Alvar İmamı'nın ağzından çıkan her kelime bana, başka bir âlemden akıp gelen ilhamlar şeklinde görünüyordu. O konuşurken biz, şimdiye kadar yere inmemiş bir kısım semavî şeyler dinliyor gibi kulak kesiliyor ve böyle bir atmosfer içinde dinliyorduk… Onu idrak ettim diyemem. Çünkü, o, ötelere göç ettiği zaman ben hayatımın henüz on altıncı yılının yamaçlarında dolaşıyordum. Buna rağmen ilk şuur ve ilk ihsaslarıma seslenen bir ruh olması itibariyle, benim o idrake kapalı yaşım, başım ve istidatlarımdan daha ziyade onu yine onun tenezzüllerinde yakaladığımı, tanımaya çalıştığımı… söyleyebilirim… O, anlayabildiğim ölçüler içinde büyükçe yaşadı; ama katiyen debdebeye düşmedi, Hakk'a kurbiyet dairesinde dönüp durdu; fakat hiç mi hiç ihtişama ve alayişe yüz vermedi. Âdeta bir huma kuşu gibi gölgesi vardı, kendisi yoktu."[7]

7 Küçük Dünyam, s. 18-19

Hocaefendi'ye 'Talebem' diyen ve büyük bir sevgi duyan Efe Hazretleri, onun kendi yanından ayrılmasına müsaade etmez. Hocaefendi'nin bir başka hocadan Arapça dersi alması söz konusu olunca, Hocaefendi'yi huzuruna çağırır ve mehabet dolu, kendine has şivesiyle, şu tespiti yapar: "Gitseydin vallahi de, billahi de tallahi de parça parça olurdun."

Kaydedilen bu manevi halka, her an maneviyatın tüllendiği bir ocak oluşturmuş ve Hocaefendi, doğumundan itibaren âlimlerle, maneviyatla çevrili bu halka içinde büyümüştür. Bu atmosferde bir yandan tekkenin manevî dünyası, diğer yandan medresenin ilmi vardır. Hocaefendi, işte böyle bir atmosferde neşet etmiş, bütün duyuları bu atmosferle beslenmiştir.

Hocaefendi, nüfus cüzdanındaki kayda göre 27 Nisan 1941 tarihinde doğmuştur. Doğumların hemen kayda geçirilemediği bir dönemde ve coğrafyada doğmuş olması sebebiyle bu tarihten yaklaşık iki-üç yıl önce dünyaya geldiği bilinmektedir. Kendisi de hatıralarını aktarırken söz konusu tarihten önce doğduğunu kaydetmektedir. Hocaefendi, her çocuk gibi bir çocukluk dönemi geçirmemiştir. Gerek yukarıda kaydedilen aile çevresinin hususiyetleri gerekse babası Ramiz Efendi'nin misafiri ve özellikle âlimleri çok sevmesi dolayısıyla evde ilim ve gönül ehli insanların eksik olmaması, onun 'başka' bir atmosferde yetişmesine zemin hazırlar. Çocukluk ve gençlik dönemini kendi yaşıtlarıyla geçirmeyen Hocaefendi, gerek çocukluk yıllarındaki evleriyle gerekse kendi çocukluğuyla ilgili olarak şunları ifade eder: "Meşayıh ve ulema bizim evde apayrı bir alaka görürdü. Evimize sık sık gelenler arasında Alvarlı Muhammed Lütfü Efendi, onun kardeşi Vehbi Efendi, Taği şeyhlerinden Sırrı Efendi, Şehabeddin Efendi gibi çevrenin en mâruf, tanınmış ve sevilen insanları vardı… Ben çocukluk ve gençlik dönemlerimde, hiçbir zaman kendi emsalim ve yaşıtlarımla oturup çocukluk ve gençlik yaşamadım. Daima büyüklerle beraber oturma ve onların anlattıklarını dinleme bende

bir ahlâk hâline geldi. Bunda da şüphesiz babamın çok büyük bir tesiri oldu. O sohbetlerde göz ve kulak doldurucu şeyler anlatılırdı. Bilhassa Alvar İmamı'nın sohbetlerine doyum olmazdı. Belki anlattıklarını bütünüyle anlayamazdım, fakat hepsinin hafızamda kaldığını söyleyebilirim. Çünkü sonradan gelir dinlediklerimi satır satır anneme, büyükanneme ve amcalarımın hanımlarına anlatırdım. Bu bana apayrı bir zevk verirdi."

Fethullah Gülen Hocaefendi'nin Erzurum Korucuk Köyü'nde doğduğu ev

Büyük bir hassasiyetle ve disiplinle daha dört yaşında iken Kur'ân eğitimi alan Hocaefendi, iki-üç yıl kadar da köylerindeki ilkokula devam eder. Ancak 1949 yılında babası Ramiz Efendi'nin Alvar köyünde imam olması sebebiyle okul eğitimi yarım kalır. Hocaefendi ilkokulu daha sonra Erzurum'da dışardan imtihanla bitirmiştir.

Hocaefendi, namaz kılmaya dört yaşında başlamış, bir daha bırakmamıştır. Hatta sonraki yıllarda, "Bir dönem kıldığım namazlarda bazı yanlışlıklar yapmış olabilirim." düşüncesiyle o dönemdeki namazlarını kaza etmiştir. Bir öğretmeninin namaz

kıldığından dolayı Hocaefendi'ye kızmasına, onunla alay etmesine rağmen, okul vaktine denk gelen namazlarını sıra üstünde de olsa kılmadan geri durmaz. Bu yıllarda bir başka öğretmeni daha vardır: Belma Özbatur. Diğer öğretmenin tersine öğrencisiyle güzel diyalog kurmayı başarabilen bu İstanbul hanımefendisi, Hocafendi'ye iltifatlar etmekte; çalışkanlığını, ciddiyetini, disiplinli oluşunu övmektedir. Öyle ki bir keresinde sınıfta yaramazlık yapanların arasında Hocafendi'nin ismini görünce "Sen de mi" diyerek şaşkınlığını dile getirir. Bu bir çift söz Hocaefendi'ye yetmiştir. Belma Öğretmen, öğrencisinin parlak bir geleceğe sahip olacağından emindir. Bu düşüncesini sınıfta öğrencisine bakarak, "Bir gün Galata Köprüsü'nde genç bir teğmen dolaşacak ve ben onu şimdiden seyrediyorum." cümlesiyle dile getirir.

Belma Öğretmen Hocaefendi'nin o yıllarını ve öğrencisinin bugünkü hizmetlerinden duyduğu gururu şu şekilde dile getirir: "Fethullah, diğer öğrencilerden çok farklıydı; ağırbaşlı, beyefendi, çalışkan, her şeye uzaktan bakan öyle bir çocuktu. Ben onunla gurur duyardım… O, her şeye uzaktan bakar. Diğer öğrenciler gibi aşırılığa kaçan bir yaramazlığı yoktu. Arkada cama yakın oturur, iri yapılı, beyaz tenli, hep gözümün içine bakardı… Kendisini öne çıkarmazdı. Çok kararlı biriydi. Olayların içine girmez, öylece seyrederdi. Fakat herhangi bir şeyin kararını verince de gider onu yapardı. Ağırbaşlı bir çocuktu. Öyle herkese katılmazdı, uzakları seyrederdi, düşünceli ve derin bir hâli vardı. Çok uslu bir çocuktu.

Onunla bir eğitimci olarak gurur duyuyorum. Eğitim alanında yaptığı çalışmalarla hem Türkiye'de hem de dünyanın dört bir tarafında Türkiye'mizi ve bayrağımızı dünyaya tanıtıyor. Bu yaptıkları onunla gurur duymam için kâfidir."

Çocukluğunda yaşıtlarından farklılığı, sadece tavır ve davranışlarında değil, yaşanan bazı olaylarda da kendini gösterir. Hocaefendi yedi sekiz yaşlarında iken bir gece 'Lebbeyk Ya Resulallah' diyerek uyanır. O esnada yanında bulunan annesi bu duruma şa-

hit olur ve çok şaşırır. Hocaefendi'nin bu şekilde aniden 'Lebbeyk Ya Resulallah' diyerek uyanması birkaç gün devam eder. Bu hâl, Refia Hanım'ı hem çok şaşırtır hem de korkutur. Bu durumu kocası Ramiz Efendi'ye de anlatır. Bir gece Refia Hanım'la Ramiz Efendi, oğullarının başında beklemeye başlarlar. Hocaefendi uykudayken aniden konuşmaya başlar. Ancak konuştuğu dili, her ikisi de anlayamaz. Hocaefendi uyandığında kendisine bu durumu sorunca herhangi bir şey söylemeden konuyu kapatır.[8]

Daha çocuk yaşında ibadetlerine verdiği önem, Hocaefendi'nin başka bir yönüdür. Daha on iki yaşındadır. Bir gece eve geç gelir. Annesi : "Oğlum nerdeydin, bak seni merak ettim." diye sorunca Hocaefendi: "Ana, mesciddeydim. 70 rekât namaz kıldım." Bunun üzerine annesi: "Oğlum ne namazı kıldın?" diye tekrar sorunca "Kaza namazı kıldım." cevabını verir. Özellikle mübarek gecelerde Hocefendi'nin eve gelişi daha da geç vakitleri bulur. Öyle ki annesi: "Baban imam olduğu hâlde çoktan gelip yattı, sen niye geç kaldın?" diye çıkışınca Hocaefendi hep "Namaz kılıyordum." cevabını verir. Namaz onun daha dört yaşındayken tanıştığı ve bir daha asla bırakmadığı, fırsat bulduğu her anını onunla süslediği sevdasının adı olmuştur artık.

8 tr.fgulen.com

ERZURUM DÖNEMİ: GENÇLİĞİ VE BİNBİR ÇİLEYLE DOLU EĞİTİM HAYATI

1951 yılında hafızlığını bitiren Hocaefendi, hafızlığa çalışmanın yanı sıra kalan zamanlarında bir yandan annesine yardım eder bir yandan da bol bol kitap okur. Çocukluğundan beri Osmanlıca'yı çok iyi bildiğinden o yıllarda babasına ait tüm kitapları okur. Özellikle sahabî hayatıyla ilgili kitapları defalarca okumuştur. Bu esnada ilk Arapça ve Farsça derslerini babasından alır. Hafızlığının ardından Hasankale'de bulunan Hacı Sıtkı Efendi'den tecvit dersleri okumaya başlar. Hasankale'de kalacak bir yeri olmadığından Alvar ile Hasankale arasındaki 7-8 kilometrelik yolu hergün yaya olarak yürümek zorunda kalır.

Hocaefendi, ilk vaazını da bu yıllarda verir. Bu ilk vaaz ondaki büyük hitabet ve ilim gücünü ortaya koyan çok önemli bir örnektir: Henüz on dört yaşındadır. Bir Ramazan akşamında iftardan sonra Alvar köyünün camiinde Hocaefendi'nin babası Ramiz Efendi vaaz edecektir. Hocaefendi de camiye erkenden gidenlerdendir. Cemaat henüz toplanmıştır. Alvar'ın ileri gelenlerinden, maneviyatıyla etrafına saygı telkin eden Kâzım Efendi Hocaefendi'ye bakar. Göz göze gelirler. Kâzım Efendi, yerinden kalkar ve Ramiz Efendi'nin sarığını ve cübbesini alarak cemaatin şaşkın ba-

kışları arasında Hocaefendi'ye giydirir. Hocaefendi de şaşırmıştır. Yaşı, bu kadar cemaatin önünde vaaz etmek için çok küçüktür. Öyle ki ayakları kürsüye yetişmez. Tutup çıkarırlar. Ancak vaazına başlayınca Kâzım Efendi'nin on dört yaşındaki bir çocuğu kürsüye çıkarmasına anlam veremeyen cemaat, şaşkınlık içinde vaazı dinlemeye başlar. Anlatılan konular da anlatan da bambaşkadır. On dört yaşındaki bir çocuğun vaazı cemaati gönlünden vurmuş, bazıları kürsüden yükselen sesle kendinden geçmiştir.[9]

Ramiz Efendi, oğlunun Alvar'daki eğitiminden sonra, ne yapacağı konusunda tam karar veremez. Ancak Alvarlı Efe Hazretleri, Ramiz Efendi'ye "Bunu mutlaka okutalım." der. Bunun üzerine Hocaefendi Erzurumda, Alvarlı Efe Hazretleri'nin torunu Sadi Efendi'den Arapça dersleri almaya başlar. Sadi Efendi'nin temiz ve mazbut kişiliğine rağmen biraz genç (Hocaefendi'den 5-6 yaş büyüktür.) biraz da tecrübesiz olması sebebiyle Hocaefendi aldığı eğitimden tam tatmin olmaz. Bu esnada bir yandan da Alvar'a gidip gelerek Efe Hazretleri'nin ikliminden uzak kalmamaya çalışmaktadır. Hocaefendi, kendi ders çalışma disiplinini şu şekilde anlatmaktadır: "Derslerime intizamlı çalışırdım. Çok az uyur, gecelerimi ders çalışarak geçirirdim. O sırada başka imkân olmadığından aydınlanma işini ancak mumla temin edebiliyordum. Hoca, ben farkında olmadan gelir, geceleri beni kontrol edermiş. Beni hep böyle ders başında görünce memnun olurmuş."

Erzurum'da medresede eğitim gördüğü dönemde (1954 yılı), babaannesi Munise Hanım ve büyükbabası Şamil Ağa birer saat arayla vefat eder. Bu iki vefat Hocaefendi'de çok büyük üzüntüye sebep olur: "Günlerce ağladım. Gece gündüz 'Ya Rabbi' Ne olur beni de öldür, dedeme nineme kavuşayım.' diye dua ettim… Şu anda dahi bu hicrana alışabilmiş değilim. Dedem ve ninem ne zaman aklıma gelse, yüreğimde bir kor tutuşur ve burnumun kemiği sızlar." cümleleri onun dünyasında dedesinin ve babaannesinin tuttuğu büyük yeri göstermektedir.

9 tr.fgulen.com

Hocaefendinin Korucuk Köyü'nde
dedesi Şamil Ağa ve ninesi Munise hanımın mezarları

Bu eğitim döneminde Hocaefendi'nin hayatında sarsıcı başka bir hadise daha meydana gelir: Alvarlı Efe Hazretleri'nin vefatı… Alvarlı Efe Hazretleri, onun dünyasında hem ilmî hem ruhî anlamda bir sıyanet bulutu gibidir. Efe Hazretleri'nin, kendisinde çok büyük tesir bırakan vefatını Hocaefendi şu şekilde anlatır: "O gün ben de Alvar'da bulunuyordum. Hatırladığıma göre kuşluk vaktiydi. Salondaki sedirin üzerine uzanmış, istirahat ediyordum. Birden hâtiften bir ses duydum. Buna ses değil, çığlık demek daha doğru olurdu. Kulağımı uğuldatan bu çığlık 'Efe öldü.' diye bağırıyordu. Hemen yerimden fırladım. Ceketimi elime alıp koştum. Efe Hazretleri'nin evine doğru yaklaştıkça, acı gerçeği anladım. Efe hakikaten ölmüştü… Dünya, yeri doldurulamayacak bir boşluk daha görecek ve Efe'nin ölümüyle bu yaşlı dünya bir defa daha inleyecekti. İnleme ve ağlamalar günlerce, aylarca sürdü. Sessiz ağlayışımız ise hâlâ devam etmektedir."[10]

10 Küçük Dünyam, s.32-33

Bu dönemde Hocaefendi'nin babası Alvar'dan ayrılır. Belli bir dönem Artuzu adlı köyde imamlık yapar.

Hocaefendi, Erzurum'da ilk önce Sadi Efendi'nin ders verdiği Kurşunlu Camii'ndeki medreseye devam eder. Ahşap tavanlı, küçük bir medrese olan bu yerde, iki kilimlik bir alanda beş-altı öğrenci kalmaktadır. Büyük zorluklar içinde yaşadığı ve bütün imkânsızlıklara rağmen ilim tahsil etmekten geri durmadığı bu dönemi şöyle anlatır: "Bir gaz ocağımız vardı. Yemeğimizi yattığımız aynı yerde kendimiz yapar yerdik. İmkânı olanlar, gerektiğinde, Kırık Çeşme Hamamları'na gider yıkanırlardı. Bazı fakir talebelere de fiş verirlerdi… Olmadığı zaman bir hayli sıkıntı çekilirdi. Ben de o sıkıntıyı çekenlerden biriydim. O soğuk kış günlerinde helalarda çok yıkanmışımdır. Ayaklarım buzlara yapışırdı. Bir ayağımı yıkar, sonra onu yere koyar, diğerini de öyle yıkardım. Başımdan aşağı döktüğüm soğuk suların hatırasını hiç unutmam. Ciddi mahrumiyet içindeydik."[11] Bu mahrumiyet içinde tahsilini devam ettirirken, okuduğu hatimler karşısında birkaç kişinin yardımını kabul etmek zorunda kalır. Ancak bu durum onu hep rahatsız eder. Nitekim Erzurum'dan ayrıldıktan ve maaş almaya başladıktan sonra, Erzurum'dayken aldığı bu birkaç yardımı, kendisini görmeye gelen kardeşi Hasbi Gülen vasıtasıyla geri gönderir. Hocaefendi, henüz gençlik döneminde bulunduğu ve tahsiline devam etmesi için zarureten aldığı yardımların caiz olmadığını düşünerek böylece tek tek iade eder.

Kurşunlu Camii'nin medresesindeki hayatıyla ilgili olarak, onunla aynı dönem ders alan Hafız Sadi Kayhan'ın anlattıkları dikkat çekicidir:

"1953 yılında Kurşunlu Medresesi'ne gittim. Hocaefendi de orada talebeydi. Tanışmamız burada oldu. Ancak o devrelerde medreseler bakımsızdı.

11 Küçük Dünyam, s. 33

Talebeyi himaye eden hamiyet sahibi insan çok azdı. Onun için bizim medresede patatesten başka yemek pişmezdi. Her oda yemeğini kendi pişirir ve yemek pişirme nöbetle yapılırdı. Ancak Hocaefendi'nin odasında yemekleri hep o yapardı. Her yemekten evvel iştahımı kabartır ve 'Size öyle bir yemek yaptım ki parmağınızı ısıracaksınız.' derdi. Biz de bugün başka bir yemek yiyeceğiz zannederdik. Hâlbuki yine önümüze patates yemeği gelirdi. Ancak Hocaefendi, her defasında patatesin başka türlü bir yemeğini yapardı. Kendi işini daima kendisi yapardı. Onu hiçbir zaman başkasına iş buyururken görmedim. Elinden geldiğince başkalarının işini görmeyi severdi ve severek yardımda bulunurdu.

Halkın kanaatine mal olmuş bazı yanlış düşünceleri hiç çekinmeden tenkit ederdi. Bu mevzuda pervasızdı. Bilhassa, mübalağalı anlatımların hep karşısında olmuştur. Halkın sevdiği ve okuyup dinlediği bazı kıssalar vardı. O, bu kıssaların birer uydurma olduğunu söyler ve karşı çıkardı. Biz onun bu tür davranışlarını o gün için yadırgardık. Hâlbuki aradan seneler geçtikten sonra onun ne kadar haklı olduğunu anladık.

İlmin izzetini muhafazada onun kadar hassas davrananı hatırlamıyorum. O günlerde bir cenaze olduğunda bizi götürürler, hatim okuturlar ve cebimize üç beş kuruş harçlık koyarlardı. Biz böyle bir günü dört gözle beklerdik. Çoğumuz itibarıyla fakirdik, paraya ihtiyacımız vardı. Fakat Hocaefendi ne kadar ihtiyaç sahibi de olsa böyle yerlere gitmezdi. Hatta gidenlere de mani olmaya çalışırdı. Bu esnada kavgaya varan münakaşaları dahi olmuştur.

Çok temiz giyinirdi. Kendi eşyasını başkasına kullandırtmazdı. Hatta üzerine oturduğu bir postu vardı. Bazen arkadaşlar ona oturmak isterdi. Hocaefendi latife yollu, 'Arkadaş, ben kolay kolay kimseye post kaptırmam.' der ve postuna kimseyi oturtmazdı. Eşyayla münasebeti çok derindendi. Bizi hiç ilgilendirmeyen şeylerle o çok yakından ilgilenirdi. Yeni gördüğü bir şey olursa

muhakkak bütün tafsilatıyla onu öğrenmeye çalışırdı. İnsanları tanımada da hassas davranırdı.

O bizim medresemizin maddî manevî çekip çevireni durumundaydı. Bu mevzuda kimse onunla boy ölçüşmeye kalkmazdı. Hepimiz bu durumu kabullenmiştik. Bize kendisinin katiyyen böyle bir zorlaması yoktu. Ancak onda bir heybet vardı ki yanında bulunan herkese bu tesir eder ve ona karşı saygı duyardı. Haksızlığa tahammülü yoktu. Bu haksızlık kim tarafından yapılırsa yapılsın muhakkak ona karşı bir tavır koyar ve bizleri de böyle davranmaya teşvik ederdi.'[12]

Hocaefendi'nin bu yıllardaki arkadaşlarından Hatem Hoca ise hatıralarında Hocaefendi'nin burada kaydedilen özelliklerini ayrıca vurgulamakla beraber onun temizliğe verdiği önemi ve alçakgönüllülüğünü aktarır: "Hocaefendi'yle birlikte ders okuduğumuz dönemlerde biz, bütünüyle talebe arkadaşlar, cenazeye gider, hatim okur ve bunlardan para alırdık. Hâlbuki Hocaefendi hiçbir zaman böyle durumlarda bize iştirak etmedi.

Önceleri, Mehmed Lütfi Efendi'nin torunu Sadi Efendi'den ders okuduk. O askere gidince Osman Bektaş Hoca'ya gittik ve ondan ders almaya başladık. Hocaefendi'yi bana babam tanıtmıştı. Daha medreseye ilk geldiğim gün, işte Ramiz Hocaefendi'nin oğlu, o sana destek olur demiş ve âdeta beni Hocaefendi'ye emanet edip gitmişti. Onun için de bütün derslere onunla beraber gidiyordum. Osman Hoca'ya gidişimiz de böyle oldu. Zaten bir namaz dahi ondan ayrı kaldığımı hatırlamıyorum. Hocaefendi nereye gitse muhakkak bir gölge gibi ben de onu takip ediyordum. Ancak Hocaefendi bu arada medresenin dört duvarı arasına sıkışmış ve dünyadan habersiz bir insan değildi.

Talebeliğine ait benim unutamadığım bir özelliği de Hocaefendi'nin temizliğe olan dikkatiydi. Giydikleri her zaman temiz

12 Zaman Gaz. 'Kürsü Sayfası', 21.07.2006

olurdu. Bunun yanında kaldığı yerin temizliğine de çok dikkat ederdi. O sıralarda medreselerin temizlik anlayışı çok kıttı. Fakat kaç kere görmüşümdür; Hocaefendi paçalarını sıvamış, eline bir hortum almış, medresenin tuvaletlerini temizliyordur. Medresenin içini, dışını gül gibi temizlerdi. Hâlbuki kendisi küçük bir şeyden tiksinecek kadar hassas yapılıydı. Bu hassasiyeti dahi onun tuvaletleri temizlemesine mani olmazdı.

Talebelik yıllarımda ve Edirne'ye gelinceye kadar onu hiç yalnız bırakmadım. Bazen o, bulunduğumuz medreseyi terk edip gider, ben yalvara yakara onu geri getirirdim. Bazen de ondan habersiz yatağını yüklenir gelirdim. Bunların hiçbirisini yapmaya gücüm yetmezse, kendi yatağımı alır ve onun gittiği yere taşınırdım. O çeşitli yerlerde vaaz ederdi. Ben de onun başında bekler ve vaazdan sonra tekrar beraber dönerdik. Günlerimiz hep böyle tatlı hatıralarla dolu olarak geçti. Şunu ifade edebilirim ki, hayatımın en zevkli anları onunla beraber geçirdiğim dakikalarımdır."[13]

Bir müddet Sadi Efendi'den ders alan Hocaefendi, daha sonra Sadi Efendi ile yaşadığı bir anlaşmazlık sebebiyle buradan ayrılarak Kemhan Camii'nin yanındaki medreseye gider. Bu medresede de aynı imkânsızlıklar içinde ilim tahsil etmeye çalışır. Bu yıllara ait bir hatırası, daha 15-16 yaşlarında bir genç iken ahlâkın ve hassasiyetin onda hangi boyutta olduğunu gösterir: Bu medrese de Kurşunlu Camii'nin medresesi gibi beş-altı öğrencinin ancak kalabileceği genişliktedir. Öğrencilerden birinin misafiri geldiğinde yatacak yer kalmaz. Böyle bir durumda daracık bir yerde uyumaya çalışırken yaşadıklarını şu şekilde anlatmaktadır: "Yatmak istediğim zaman baktım ayağımı arkadaşlardan birine doğru uzatmam gerekiyor; saygısızlık olur düşüncesiyle ona doğru ayağımı uzatmadım. Diğer tarafta kitaplarımız duruyordu. Kitaplara doğru da ayaklarımı uzatmam mümkün değildi. Beri taraf kıbleye denk geliyordu. Ayağımı uzatabileceğim tek yön vardı, orası da Korucuk

13 Zaman Gaz. 'Kürsü Sayfası', 05.05.2006

istikametini gösteriyordu. Ben, babam Korucuk'ta olabilir ve ona karşı saygısızlık etmiş olurum düşüncesiyle o tarafa da ayağımı uzatamadım. Birkaç gece böyle hiç uyumadan durdum. Burada unutmadan şunu da ilave edeyim ki, ben hayatımda bir defaya mahsus dahi babama doğru yani onun doğduğu ve şu anda medfun bulunduğu Korucuk'a doğru ayağımı uzatıp yatmadım. Benim ebeveyne karşı saygı anlayışım budur."

Bu medresede altı ay kadar ilim tahsil eder. Cami müezzininin medrese olarak kullanılan kısmı evine katmasıyla burayı da terk etmek zorunda kalır. Ardından kısa bir dönem, Taş Mescid'deki medreseye gider. Ancak buradaki bazı insanların kendisini çekememesi sebebiyle burayı da terk eder.

İmkânsızlıklar içinde ilim öğrenmeye çalışırken bir de kalacak bir yer bulamaması sebebiyle tümden sıkıntıya düşer. O yıllarda Erzurum'da bekâra ev kiralama mümkün olmadığından kalacak yer bulmada oldukça zorlanır. Ancak ayakta durulabilecek, içinde yatmanın mümkün olmadığı bir ayakkabıcı barakası için, askere gidecek ayakkabıcı ile anlaşır. Ancak ayakkabıcının vazgeçmesi üzerine bu imkânı da kaybeden Hocaefendi, "Elimde sandık, yolun ortasında donup kaldım. Gidecek hiçbir yerim yoktu, yapayalnızdım." cümleleriyle bu dönemdeki durumunu anlatır.

Bu çaresizlik, yıkılmak üzere olan Ahmediye Camii'ne yapılan bir kulubecikle çözülür: Murat Paşa Camii'nin yanında bulunan Ahmediye Camii bakımsızlıktan dolayı kullanılmamaktadır. Biraz fazlaca girintili olan mihrab, daha önce başka biri tarafından bölünerek küçük bir barınak hâline getirilmiştir. Hocaefendi ve medreseden Zinnur adlı arkadaşı buraya yüksekçe bir duvar örerler. Bir de soba bularak barınma meselelerini çözerler. Hocaefendi, Edirne'ye gidinceye kadarki talebelik hayatının geri kalan kısmını burada geçirir. Birçok kişinin, yaptıkları duvarın her an yıkılabileceğini söylemesine rağmen, mekân Hocaefendi'nin talebeliği süresince yıkılmadığı gibi, ondan sonra uzunca bir süre başka talebelere de barınma yeri olmuştur.

Fethullah Gülen Hocaefendi'nin Erzurum'da okuduğu Muratpaşa Medresesi

Hocaefendi, Sadi Efendi'nin yanından ayrıldıktan sonra Osman Bektaş Hoca'nın yanına gider. Fıkıhta üstad olan, müftülüğe birisi bir fetva sormaya gelince kendisine müracaat edilen Osman Hoca'dan, Edirne'ye gidinceye kadar yaklaşık iki yıl süreyle ciddi bir eğitim alır. Osman Bektaş Hoca, talebesinin gayretini görünce, "Molla Fethullah! Seni bu derslerle meşgul etmeyelim. Sen de Cami oku." diyerek medrese eğitiminde daha ileri bir nokta olan dersleri okutmaya başlar. Hocaefendi bu derslerde, sonraki yıllar ilimleriyle ve manevî şahsiyetleriyle öne çıkacak olan Mehmed Kırkıncı Hocaefendi gibi isimlerle beraber ders talim etmiştir.

Hocaefendi, hatıralarında medreseye çok ciddi bir alaka duymakla beraber, tekkeyi de ihmal etmediğini kaydeder. Alvarlı Efe Hazretleri'nin ikliminde başlayan tekke terbiyesi, onun hayatının her safhasında varlığını gösterir. "İlk gözümü açtığım, ruhumu mayaladığım yer tekkedir. Bende tekke ve medresenin izleri hep aynı ritmi dokuyarak devam etmiştir." diyen Hocaefendi, Alvarlı Efe Hazretleri'nin vefatından sonra Rasim Baba adında bir Kadirî şeyhine devam eder. Şeyh, yakın alaka gösterir. Bunun üzerine,

şeyhin kızını Hocaefendi'ye vereceği yönünde bir söylenti çıkması üzerine, bu tür şeylerden şiddetle ictinab eden Hocaefendi bir daha o tekkeye uğramaz. Ama tekke disiplinini ve terbiyesini hayatından hiç eksik etmez. Tasavvuf, onun hayatının ve düşüncelerinin temel unsurlarından biridir.

Vaktinin her anını çok iyi değerlendirmeye çalışan Hocaefendi'nin ilim tahsilinin dışında kalan hayatı da, büyük bir hassasiyet etrafında örgülenmiştir. Çok enerjik bir insan olduğundan, çeşitli kültür fizik hareketleri yapar. Bu dönemde onun ihmal etmeden sürdürdüğü bir alışkanlığı da, Erzurum'un türbelerini gece geç vakitlere kadar gezmesi ve burada yatanlar için Kur'ân-ı Kerim okumasıdır. Korkusuz bir genç olan Hocaefendi, geç vakitlerde türbelerden dönerken insanların geçmeye korktuğu yerlerden korkusuzca geçtiğini kaydeder. Ayrıca Hocaefendi o yaşlarda minarenin şerefesine çıkarak etrafı seyretmekten de çok zevk alır.

Hayatının her döneminde olduğu gibi gençlik döneminde de giyim kuşamına dikkat eden, imkânsızlıklara rağmen oldukça şık ve temiz giyinen Hocaefendi, bu yönünden şöyle bahseder: 'Günlerce aç kaldığım olurdu da ütüsüz pantolon, boyasız ayakkabı giydiğim hiç görülmemiştir. Ütü bulamadığım zaman, pantolonumu yatağın altına koyar ve pantolon bu ağırlık altında ütülü gibi olurdu. Bazen arkadaşlarım benim bu hâllerimi yadırgarlardı. Tekke ile bu kadar alakalı olmama rağmen, bu kadar cevval, hareketli, dışa dönük ve giyimime bu kadar titiz davranmamı bir türlü birbiriyle bağdaştıramazlardı. Hatta ütülü pantolon giydiğime kızan bir arkadaşım bir gün bana unutamayacağım şu sözü söylemişti: 'Arkadaş sen biraz takva olsana!' Ben takva olmakla ütülü pantolon giymenin alakasını hâlâ anlayabilmiş değilim."

Çocukluğundan itibaren büyük bir manevî halka içinde yaşayan Hocaefendi, gençlik döneminde bu halkanın dışına çıkmaması için âdeta manevî bir el tarafından korunmuş gibidir. Bu dönemde iki defa düğüne gider. Birincisinde düğünde içki içen

insanları seyrederken, sarhoşlardan biri gelerek tokat atar ve "Senin burada ne işin var?" diyerek onu oradan uzaklaştırır. İkincisinde ise düğünden eve gelince kapıyı çalar ama uykusu çok hafif olan babası kapıyı duymaz ve karın altında sabaha kadar beklemek zorunda kalır. Bu iki ikaz, onun daha o dönemde günaha giden yollara karşı çok uyanık bir şuurla hareket etmesini sağlar.

Hocaefendi'nin Risale-i Nurlarla tanışması da Erzurum'daki öğrencilik yıllarına denk gelmektedir. Bediüzzaman Hazretleri'nin "Şark'ı dolaş gel!" isteğiyle Sivas, Erzincan ve Erzurum'u dolaşmaya çıkan Muzaffer Arslan Erzurum'a gelince Mehmet Kırkıncı Hocaefendi, yapılan risale derslerine Hocaefendi'yi de davet eder. İlk dersten itibaren anlatılanlardan ve buradaki insanlardan çok etkilenen Hocaefendi, kendi hocaları, Sâdi Efendi'nin ve Osman Bektaş Hoca'nın bazı farklı mülahazalarına rağmen, risale derslerine devam etmekten geri durmaz. Hocaefendi, bu derslere devam eden insanlarda, 'sahabi hayatı, sadelik ve samimiyet' görmüş, bu hâl karşısında çok etkilenmiştir. "Bu sadelik, bana apayrı duygular ilham ediyordu. Ayrıca ibadette derinlik vardı. Namaz kılışları, dua edişleri bana bambaşka göründü." diyen Hocaefendi, Erzurum'dan Bediüzzaman Hazretleri'ne yazılan bir mektuba Bediüzzaman Hazretleri'nin verdiği cevapta kendisine de selam göndermesiyle hayatında nadir yaşadığını belirttiği mutluluk anlarından birini yaşar.

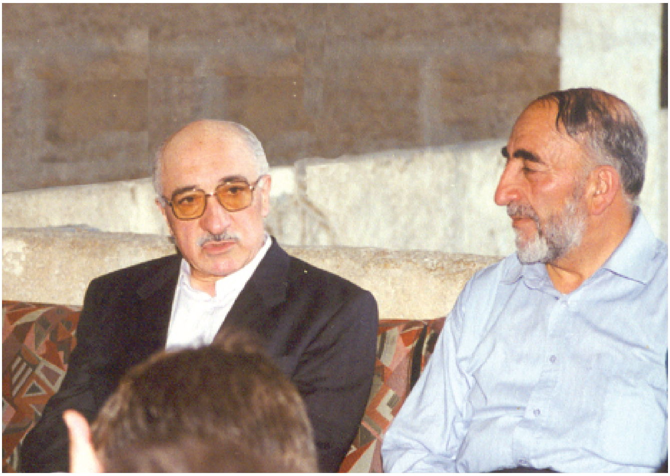
Risale-i Nurlardan ve onu okuyan insanlardan çok etkilenen Hocaefendi, bir Regaip kandili gecesinde Lala Paşa Camii'nde yapılan 1001 hatim duasının ve yatsı namazının ardından camiin mahfiline çıkarak bu halkaya dahil olabilmesi için dua eder. O gece yaşadıklarını, "Namazdan sonra, içime bir arzu, bir iştiyak ve bir ateş düştü ki tarifi mümkün değil. Yana yakıla yalvarıyorum: 'Allah'ım bahtına düştüm, beni de bu arkadaşların arasına kat. Onlardan biri olayım. Bu hizmetle bütünleşeyim. Dıştan gelip giden insan olmayayım. Kendimi bu hizmete vakfedeyim.' O gün

sabaha kadar yalvardım. Hayatımda böyle bir hâl içinde duaya ya bir ya da iki defa muvaffak olabilmişimdir. Çığlık oldum, inledim. Sabaha kadar gözyaşı döktüm. O gün Rabbim'den sadece bunu istedim." cümleleriyle anlatır. Sabah olduğunda caminin önünde medreseden arkadaşı Hatem Hoca ile karşılaşır. Arkadaşı, âdeta gece yapılan duaya bir müjde mahiyetinde gördüğü rüyasından bahseder: "Bu gece rüyamda Üstad'ı gördüm. Sana Tarihçe-i Hayat'taki mektubu yollamıştı. Bir de sana bir güveç dolusu ceviz gönderdi."

1957 yılında Amasya, Tokat ve Sivas taraflarında vaazlar verir. Erzurum'un dışına bu ilk çıkış, ona Anadolu insanını daha yakından tanıma imkânı sunar. Anadolu'da yapılan bu vaazlardan sonra tekrar Erzurum'a döner.

EDİRNE DÖNEMİ: TOHUMUN TOPRAĞA DÜŞÜŞÜ

Babası, onun Erzurum dışında bir yerde vazife yapmasını istemektedir. Annesi karşı çıksa da sonunda anne tarafından akrabalarının bulunduğu Edirne'ye gitmesi kararlaştırılır. Edirne'de imamlık yapan Hüseyin Top Hoca, annesinin yakın akrabasıdır. Edirne'ye giderken, önce Ankara'ya uğrar. Çok sevdiğini söylediği Hacı Bayram semtinde bir müddet kalır. Ankara'da baba tarafından akrabası olan milletvekili Mustafa Zeren Bey'in evinde de bir gece misafir olur. Bugünlerde bir yandan da Diyanet'in açacağı vaizlik imtihanını takip eder. Ardından İstanbul'a geçer. İstanbul Sirkeci'de, Erzurumluların kaldığı Erzurum Oteli'nde birkaç gün kalarak Edirne'ye gider. Bir gece vakti Edirne'ye varır. Edirne'deki ilk gecesinde, sonraki yıllarda vazife yapacağı Üç Şerefeli Camii'nin karşısındaki handa kalır. Ertesi gün Hüseyin Top Hoca'yı bulur. Daha sonra Müftü İbrahim Efendi'nin yanına giderler. Müftü, Hocaefendi'yi biraz genç görünce imtihan eder. İmtihanın neticesinde "Genç ama kendini iyi yetiştirmiş." diyerek başvurusunu kabul eder.

Hocaefendi Kırkpınar Güreşleri münasebetiyle geldiği Edirne'de Hüseyin Top Hoca ile

O dönemde Edirne'de 'Ramazan hocalığı' diye nitelenen bir uygulama vardır: Çevre vilayetlerden hafızlar, medrese talebeleri Ramazan'a mahsus olmak üzere müftülük tarafından çeşitli camilerde görevlendirilirler. Köy veya mahalle halkı tarafından ihtiyaçları karşılanan ve belli bir miktar ücret ödenen bu talebeler Ramazan'dan sonra eski yerlerine geri dönerler. Hocaefendi de Ramazan'a mahsus olmak üzere Yıldırım mahallesindeki Akmescit'e atanır. Burada yaşamında gösterdiği hassasiyet ve namazlardan sonra yaptığı derslerdeki bilgisi ve hitabetiyle cemaatin büyük beğenisini kazanır. Nitekim Ramazan bitince mahallenin ileri gelenleri Hüseyin Top Hoca'ya gelerek Hocaefendi'nin camide vazife yapmaya devam etmesi hususunda yardımcı olmasını rica ederler. Bunun üzerine bir müddet daha burada vazife yapan Hocaefendi, sohbet ve vaazlarıyla kısa sürede bütün Edirne'de tanınan biri hâline gelir. Daha bıyıkları terlememiş bir delikanlı olmasına rağmen, ciddî, vakarlı ve ahlâklı duruşu onu tanıyanlar üzerinde büyük bir etki uyandırmaktadır. Bu şekilde vazife yapan insanlara mahalle halkı fitre ve zekâtlarıyla yardımda bulunurken

Hocaefendi, birçok kere, hiçbir şekilde para istemediğini söyler ve bu yöndeki tekliflerin hiçbirini kabul etmez. Akmescit'teki görevle beraber, uzun ve çileli bir yolculuk da başlamıştır artık...

Akmescit Camii

Hocaefendi, bu dönemde vaizlik imtihanının açılması üzerine Ankara'ya gider; on beş gün kadar kalır. İmtihan sonucu daha sonra bildirileceğinden, Edirne'ye döner. Kısa bir müddet sonra, akrabası Mustafa Zeren Bey müftülüğü arayarak sınavı kazandığını haber verir. Hocaefendi de bir dilekçe ile Diyanet'e müracaat eder ve Edirne müftülüğüne talip olur. Talebi, askerliğini henüz yapmamış olması sebebiyle reddedilir. Üçşerefeli Camii'ne ikinci imam olarak atanır. Burada da kısa sürede etrafında büyük bir sevgi ve saygı halkası oluşur. Üçşerefeli Camii, Edirne'nin merkezinde olduğundan Edirne'nin ileri gelenleri, birtakım resmî zevat da sohbetleri, vaazları dinlemeye gelmektedir. Hocaefendi, vaazda bahsedeceği konuları önceden ilan eder. İktisat, adalet, hukuk gibi sosyal yönü de olan konularda verdiği vaazlardaki vukufiyetiyle herkesin takdirini kazanır.

Hocaefendi bu süreçte Kaleiçi'nde 'Yangınlık' denilen muhitte kiraladığı bir evde kalır. Ev bir çıkmaz sokaktadır. Mevsimin yaz

olması, kadınların geç vakte kadar sokakta oturmaları Hocafendi'yi gidip gelirken rahatsız eder. Hocaefendi'ye büyük saygı duyan bazı mahallelinin kızlarıyla onu evlendirmek istemesi üzerine Hocaefendi, buradan taşınır ve görev yaptığı Üçşerefeli Camii'nin girişteki penceresinde kalmaya başlar. İki metre eninde, bir buçuk metre derinliğindeki bu pencerede bütün mal varlığı ise, kitapları, iki battaniye, iki tabak, bir yemek kaşığı ve bir de çay bardağından ibarettir. Bu dönemiyle alakalı, "İşi baştan sağlama alarak kendimi rehavete götürebilecek bütün sebep ve saiklerden uzak kalmak istiyordum." diyen Hocaefendi, Edirne'nin dondurucu soğuklarında dahi bu yaşayışını bırakmamış, hayvanî gıda almayarak riyazet yapmaya devam etmiştir. Çok az uyuyup daha ziyade ilimle meşgul olmuş veya çevresindeki insanlarla ilgilenmiştir. O dönemde manevî hayatın oldukça fakir olduğu Edirne'de, âdeta bu pencereye sığınmış ve 'Küçük Dünyası'nı burada tesis etmeye başlamıştır.

Edirne Üçşerefeli Camii'nin penceresi

Hocaefendi'nin nefsini terbiye adına yaptıklarına bir misal olarak, medreseden arkadaşı Hatem Hoca'nın şu hatırası kaydedilebilir: "Hocaefendi o sıralarda riyazat yapıyordu. Ben sık sık ziyaretine giderdim. Fakat bir şey yediğini görmezdim. Bazen açlıktan kıvrandığım olurdu. Bana, şurada bir şeyler var, git ye derdi. Ben de beraber yemeyi teklif ederdim, fakat o her defasında kendisinin yemeyeceğini söylerdi. Bazen ben de ona uyar yemezdim. Fakat ekseriyetle,

teklifini kabul eder ve onun torbasındaki nevaleyi bir güzel yerdim. Bir gün caminin bahçesinde dururken burnuna yağda pişirilen yumurta kokusu gelir. Birden Erzurum'u hatırlar. Bu koku ona, annesinin tandır kenarında böyle pişirilmiş yumurta verdiğini, tedai ettirir. Tam o sırada, Hayriye Hanım adında yaşlı ve takva sahibi bir kadın evinde yumurta pişirir ve Hocaefendi'ye getirir. O esnada ben de orada bulunmaktaydım. Karnım da iyice acıkmıştı. Bekliyorum ki, Hocaefendi buyur etsin de şu yumurtaları yiyelim. Fakat aradan uzun bir müddet geçmesine rağmen böyle bir davet vuku bulmadı. Dayanamadım ve şu yumurtaları soğutmadan yesek, dedim. Bana, sen birazını ye, fakat hepsini bitirme, o yumurta bana lazım, dedi. Israr etmeme rağmen gelip yemedi. Ben de bir miktar yedim, çekildim. Tam üç gün Hocaefendi bu yumurtayı ocağa koydu, ısıttı, yumurta kokmaya başlayınca bahçenin bir kenarına çekildi ve biraz sonra yumurtayı yerine koydu. Ve bu üç günlük zaman zarfında, ağzına tek lokma dahi almadı. Daha sonra anladım ki, yumurtayı ısıtıp koklamakla nefsini terbiye ediyordu."[14]

Bu dönemle ilgili olarak Hayriye Hanım adlı hamiyetperver kadının kendisini bir anne gibi korumasını da minnetle anar.

Hocaefendi'nin hassasiyeti, dini kılı kırk yararcasına yaşama boyutunda her alanda kendini gösterir. Mesela, Edirne'ye geldiğinde yaptığı ilk işlerden biri, mezbahaneye gidip hayvanların nasıl kesildiğini kontrol etmek olur. Nitekim hayvanların besmele çekilmeden ve İslâmî hassasiyetler göz önünde bulundurulmadan kesildiğini görmesi üzerine burada hiç et yemez.

Onun hassasiyetinin bu yıllara ait diğer bir örneği camideki lambaların kullanımıyla ilgilidir: Hüseyin Top Hoca'nın naklettiği hadiseye göre, Hocaefendi cami penceresinde kalırken gece kitap okumak için kendi parasıyla aldığı mumları kullanır. Bunu gören

14 tr.fgulen.com

Hüseyin Top Hoca, hiç olmazsa kitap okurken sıkıntı çekmesin düşüncesiyle pencereye bir lamba çektirmeye niyetlenir ve bunun için camiye elektrikçileri gönderir. Elektrik çekilmesini reddeden Hocaefendi, nedenini soran Hüseyin Top Hoca'ya şu cevabı verir: "Hafız Abi, düşündüm ki, bu camide yanan lambaların elektirk parasını vakıflar ödüyor; vakıfların ödediği lambanın ışığında ben oturmak istemedim."[15]

Ağır yaşam koşulları, nihayet Hocaefendi'nin bünye itibariyle zayıflamasına ve hasta düşmesine sebep olur. On beş gün kadar hastanede yatar. Babasının rahatsızlandığı haberinin gelmesi üzerine, daha büyük bir ıstırap duyar. Bu dönemdeki his dünyasını, tuttuğu bir defterdeki şiirlerine döker. Bu şiirler, yayınlanmamıştır.

Sıhhî rahatsızlığın yanında onu çekemeyen insanların başlattığı iftira ve komplo hareketleri bir başka sıkıntıyı doğurur. Yaptığı sohbetlerin hüsnükabul görmesi, esnaf tarafından büyük sevgi ve saygı gösterilmesi bazı insanları rahatsız eder. İşte bu sebeplerle, bir seçim döneminde kurulan komployla Hocaefendi'nin seçim yasaklarına muhalefet ettiği şeklinde bir ihbarda bulunulur. Cami basılır, Hocaefendi karakola götürülür. Polislerin oldukça kaba hareketleri karşısında hassasiyetinden ve izzetinden taviz vermeyen Hocaefendi hiçbir hakaretin ve suçlamanın altında kalmaz. Hocaefendi'yi vaazlarından tanıyan Resul Bey adındaki emniyet amiri, onu görür ve suçsuz olduğunu belirterek serbest bırakılması emrini verir. Hadiseyle ilgili olarak, "Bu emniyetle alakalı ilk hadisem oldu. Bayağı içerlemiştim. Üzüntü ile pencereme döndüm." diyen Hocaefendi'nin bundan sonraki hayatında da komplolar eksik olmayacaktır. Ancak, ilkinde olduğu gibi yine suçsuz olduğu anlaşılacak ve o kendi dünyasına geri dönecektir.

27 Mayıs 1960 ihtilalinden sonra Edirne'ye müftü olarak atanan Yaşar Tunagür Hocaefendi, Hocaefendi'nin hayatındaki önemli

15 tr.fgulen.com

dönüm noktalarından birini oluşturur. Yaşar Tunagör Hocaefendi bir yandan ilmini görüp takdir ettiği Hocaefendi'yi himaye eder, etrafında iftiralarla oluşturulmaya çalışılan birtakım men-

fi hareketleri bertaraf eder, resmî makamlara Hocaefendi'nin ilmini ve faziletini anlatır; bir yandan da yaptığı coşkulu vaazlarla Edirne'de dinî hassasiyetin canlanmasına katkıda bulunur. Hocaefendi de, ona büyük bir saygı duymaktadır. Nitekim, Cuma günleri kendisi Üçşerefeli Camii'nde vaaz eder, hutbe dinlemeye ise Selimiye Camii'ne gider. Çünkü Selimiye'de hutbeyi Yaşar Tunagür Hocaefendi vermektedir. Henüz yirmili yaşlarda bir imam olmasına rağmen Hocaefendi'nin diyaloğa açık yapısı, Edirne'de de kendini gösterir. Konumundaki birçok insan kendi hâlinde vazifesini yaparken o, hemen her kesimle diyaloğa geçer. Öyle ki validen askerlik şubesi başkanına kadar, herkesle diyalog içindedir.

Aksiyoner kişiliği, onu İslâm adına faydalı olacak ne varsa, o işi yapmaya sevk etmiştir. Bu yıllarda basın yoluyla İslâm'a yapılan saldırılara şahit olduğundan bu alanda yapılan hizmetleri takdir etmiş ve bu işi yapanlara, kıt imkânlarına rağmen, destek olmuştur. Bu hususta hatıralarında şunları kaydeder: "Ben bütün paramı faydalı gördüğüm kitaplara yatırıyor ve bunları meccânen dağıtıyordum. Büyük Doğu, bir veya iki tane geliyordu. Beş tane getirttim ve gerisini ben alıp dağıttım. Hür Adam 25 kadar geliyordu. Onu da kırka çıkardım. Gerisini yine kendim alıp dağıtıyordum. O gün için Hür Adam gazetesi haftalıktı ve Büyük

Doğu ile Sebilürreşad dışında Müslümanlığın tek sesiydi… Ben bazen birisine bu gazeteyi vermek için oturur evvela adama bir çay içirir ve sonra verirdim. Öyle bir vasatta böyle bir hizmet çok zordu. Çünkü bunlar hiç duyulmamış şeylerdi. Büyük Doğu'yu Cumhuriyet gazetesinin arasına sokup cebime koyar, verilmesi gereken yere öyle götürür verirdim. Hem de kimsenin olmadığı yerde gizlice verirdim. Devamlı yapabilmem için böyle yapmam şarttı. Basını yakından takip ediyordum. Necip Fazıl o sıralarda İdeolocya Örgüsü'nü işliyordu. Peyami Safa'nın yazıları o günün kültürüne göre ağırdı, fakat ekseriyetle onu da okurdum. Bu arada Risaleleri de alıp dağıtıyordum… İslâm'ın derdi, benim hayallerimi dahi süsleyen tek idealimdir… Dıştan bakınca kimseyle konuşup görüşen bir tip gibi görünmem. İçine kapalı gibiyimdir.. Fakat bende tekke ve zaviyeden gelen bir açıklık vardır. Daha sonra kaldığım yerlerde de arkadaşlarımla münasebetlerim hep iyi olmuştur. Ayrıca, büyüklerin huzurunda otura otura, onların yanında konuşma hakkını elde etmiş olmam, esasen herkesle oturup konuşma rahatlığını bana kazandıran başka bir sebeptir, diye de düşünüyorum. Herkesle çok rahat oturup konuşabiliyordum. Çünkü, birçok meşayihin ve alimin yanında bulunmuş ve onlarla sohbet etmiştim. Bu da diğer insanlarla rahat diyalog kurmama yardımcı oluyordu. Edep dairesinde irşad ve tebliğ adına, muhatabımın içtimaî seviyesi ne olursa olsun, gidip onunla rahatlıkla görüşüyordum. Şarklılıktan kalma hicap hissim de yadırganacak şekilde yırtık olmama maniydi. Onun için kendimden yaşça çok büyük olanlarla da edep dairesinde bir şeyler anlatmam ve onlarla uzun süre beraber olmam mümkün oluyordu. Denebilir ki, Edirne'nin kalbur üstü bütün büyükleriyle muarefem vardı; benim yaşım ise henüz yirmiye varmamıştı. Cenabı Hakk'ın lutfettiği ölçüde his potansiyelimi müspet yolda kullanmaya çalışırdım. Kahvede oturur büyüklerle beraber çay içer ve onlara bir şeyler anlatmaya gayret gösterirdim."

Hafız Ahmet Efendi'nin naklettiği şu hatıra, onun konuşmalarının yanı sıra hâli ve tavrıyla da insanlar üzerinde büyük bir etki sahibi olduğunu gösterir: "Bir mecliste büyük bir zat iki saate yakın sohbet etti, Hocaefendi de tek kelime konuşmadan dinledi. Sohbetin sonunda o zat, Hocaefendi'ye hitaben şu sözü söyledi: Başından beri ben konuştum; fakat sen ders verdin."[16]

Çektiği bütün sıkıntılara rağmen o, idealinde şekillendirdiği hayat tarzından hiçbir taviz vermez. Öyle ki günlerce aç kalır, parası olmadığından ekmek dahi alamaz. Abdest almaya giderken yerde beş lira bulur. Namazdan sonra bu parayla karnını doyurur ve maaş alıncaya kadar bu parayla idare eder. Maaş alınca da bu paranın yanına beş lira daha koyarak bir fakire on lira sadaka verir. Bir başka seferinde yine açlıktan bitap düşmesine rağmen bayram vaazına çıkar. Çıkarken kavanozun dibinde kalmış bir kaşık balı ağzına atar. Aç karnına bal yenilmeyeceğini bilmediğinden vaaz boyunca bulantı çeker ama bütün bu maddi manevi sıkıntılar onu yaşadığı hayattan bir an bile şikâyet etmeye veya bu yaşam biçimini değiştirmeye sevk etmez. Bu tavır, medeniyet tarihine yön veren idealist insanlarda görülen belirleyici ve ayırt edici hususiyettir.

Yaşar Tunagür Hocaefendi, onun müteheyyic fıtratının istediği bazı şeylerin makul hâle getirilmesinde de yardımcı olur. Daha ilk gençlik yıllarından itibaren büyük bir İslâmî heyecan duyan Hocaefendi, daha 16-17 yaşlarındayken Kur'ân'ın Latin harfleriyle yazılması gündeme gelince "Ben de her mukaddesat sahibi gibi içte dine tecavüz edenlere karşı içimin kükremesi ile fikrimde istihzar ettiğim birkaç sözü sunmakla bahtiyarım." şeklinde başlayan bir yazı kaleme alır. Öyle ki daha Kurşunlu Camii'nde medrese eğitimi alırken "Dünyayı başparmağıma taksalar da çevirsem." diye hayal kuracak kadar heyecanlı ve idealist bir ruha sahiptir. 27 Mayıs İhtilali de Hocaefendi'de büyük gerilime sebep olur. Siyasete uzak olmasına rağmen yapılan bu darbeyi sindiremez. Yine Yaşar

16 tr.fgulen.com

Tunagür Hocaefendi'nin makul olmayı telkin eden tavsiyeleriyle yaşadığı sıkıntılı ruh hâlinden bir nebze de olsa kurtulur. Onun müteheyyic ruhunun makul bir hâl kazanmasında etkili olan baş unsurlardan biri de şüphesiz Risaleler olur.

Edirne'deki hayatında Hocaefendi üzerinde etkili olan bir başka hadise, iki idamlığa yaptığı ruhani reisliktir. 1959 yılında Rasim Dik adlı bir mahkumun idamında vazifelendirilir. Halka açık olarak gerçekleştirilen idamda Hocaefendi'nin tüm telkinleri karşısında mahkum, "Atatürk gelecek ve biz eve gideceğiz." der. Mahkumun bu hazin hâline rağmen etraftaki insanların âdeta bir eğlencelik gösteri seyrediyormuş gibi bir tavır içinde olmaları, Hocaefendi için ayrı bir üzüntü kaynağı olur. Mehmet adlı ikinci mahkumda ise açıktan idam yasaklandığından, idam halkın görmeyeceği bir yerde gerçekleştirilir. Hocaefendi, ruhunda büyük akisler uyandıran bu olayı şu şekilde aktarır: "Abdest almak ister misin diye sordum. 'İsterim' dedi. Ayaklarına gelince takati kesildi. Bugünkü gibi hatırımda ve bunları ben vicdanımda yaşadım. Yıkayamadı ayaklarını… Amentü'yü okumaya başladım. Biraz okuyor, fakat gerisini getiremiyordu. Kelimeler aklından siliniyordu."

Edirne'de bulunduğu dönemde gerek akrabalarından gerekse yakın dostlarından evlenmesi hususunda teklif gelir. Hüseyin Top Hoca'nın tavassutuyla bir girişimde bulunulur. Ancak Hocaefendi, böyle bir şeye razı olmaz. Sonraki yıllarda da çevresinden birkaç defa bu yönde teklifler gelince hep reddeder. Onun evlenmemesinin sebeplerini şu cümlelerinde bulmak mümkündür: "Kalbimin derinliklerindeki gerçek niyeti ancak Allah bilir. Ama zann u tahminim o ki, hizmetin dışında gözlerimin içine başka bir hayalin girmesini istemedim… Aşırı hassasiyet ve fevkalade titizliğimle kimsenin hayatını zehir etmeme düşüncesinin de ciddi bir tesiri olduğunu söyleyebilirim… Ne var ki ben daha birinci teşebbüste kararımı vermiştim. Kendimi İslâmî hizmetlere vakfedecek ve evlenmeyecektim."

ASKERLİK DÖNEMİ: DIŞTA DARALMA İÇTE DERİNLEŞME

Edirne'de üç yıla yakın vazife yapan Hocaefendi, Kasım 1961'de askere çağrılır. Yaşar Tunagür Hocefendi, Hüseyin Top, Üçşerefeli Camii baş imamı Salim Arıcı, İsmail Gönülalan başta olmak üzere kırka yakın seveni Kırkağaç'tan askerliğe uğurlar. Önce İstanbul'a, ardından Ankara'ya gelir. Ankara'da Salih Özcan Bey'in yanında beş-altı gün kadar kalır. Ankara Mamak'ta 1. Tabur, 1. Muhabere bölüğünde, daha önce amcasının da askerlik yaptığı bölükte göreve başlar. Gerek herkesin dikkatini çeken disiplin anlayışı ve çalışkanlığıyla gerekse Edirne'den bazı tanıdıklardan komutanlarına selam getirmesi ve komutanlarının yaklaşımlarıyla belli ölçüde korunur. Kendisini telsizci yaparlar. Dört ay kadar bu konuyla ilgili eğitim alır. Hocaefendi, normal askerlik yapmasına rağmen, kendi kafasındaki vazife hassasiyetine göre görev yapamadığından, işinin diğer bazı görevlere nispeten rahat olmasından askeriyenin yemeğinin kendisine helal olmayacağını düşünür. Bu hassasiyetiyle askeriyenin verdiği elbiseyi bile almaz, bir asker öğrenciden kendi parasıyla satın alır.

27 Mayıs İhtilali'nin ardından siyasî yapı bir türlü durulmaz. Talat Aydemir, 27 Mayıs'ı yapanlara karşı bir darbede bulunmayı planlar. Mamak, 15.000 mevcuduyla bu olayı destekler. Hocaefendi de bu zor dönemin bütün sıkıntılarını yaşar. Nihayetinde Talat Aydemir başarısız olunca Mamak'taki birlikler de teslim olur. Birliklerin silahları alınır. İki aya yakın bir süre birlik dışarı çıkarılmaz. Hocaefendi bu süreci, manevî bir terbiye ve eğitim süreci olarak değerlendirir. "Ben eğer ona 'erbain' denecekse, ilk erbaini cebrî olarak askerde yaptım… Dışarıya çıkmadığım için, ben kendimi bütünüyle ibadete verdim. Kış geceleri uzun olduğundan erkenden mescide gidiyor ve gece geç vakitlere kadar ibadetle meşgul oluyordum. Duygu ve düşünce dünyamın iyice durulduğunu hissettim." ifadeleriyle bu dönemdeki manevî eğitimini anlatır. Yine bu eğitimin sonunda manevî olarak önemli mesafeler kateder. İnsanlarla paylaşmayacağını belirttiği bazı olağanüstü hâllerin tecellisine de şahit olur.

Daha sonra 'yüksek sürate' ayrılan Hocaefendi, telsiz kullanmanın yanında on parmak daktilo yazmayı da öğrenir. Ancak özellikle Mamak'taki ilk dört ayı, içerdiği sıkıntılarla onda unutulmaz izler bırakır: "Askerlik deyince, ilk dört ayı unutmam mümkün değildir. Çok sıkıntılı günlerdi o ilk dört ay... İlk gittiğim gün, daha önce tanıdığım Turan adında bir arkadaşla yan yana yatmıştık. Yatak yoktu. Herkese sadece bir battaniye veriyorlardı. Ayakkabıları ayağımızdan çıkarmadan yatardık. Böylece donmaktan kurtulurduk. Bir de su iktiza ettiği zaman işimiz bitikti. Bünyem çok kuvvetliydi. Tuvalette yıkanırdım. Buzlara basa basa, başımdan matarayla soğuk su döküp yıkandığım çok olmuştur. Banyolarda askerler dikkatsiz yıkanıyorlardı. Onun için onlarla yıkanmaya da giremiyordum.. Çok defa tuvalette saklanır, başımı biraz ıslatarak, sanki yıkanmış gibi yapar ve çıkardım. Bir defasında umumi kontrol yapılacaktı. Muayeneyi çıplak yapıyorlardı. Doktor bana 'Sıyır külotunu.' dedi. Ben: 'Komutanım, benim dizimden yuka-

rısını annem dahi görmemiştir.' dedim. İnsaflı birisiymiş, 'Geç' dedi ve kurtuldum."

Yaklaşık sekiz aylık eğitim döneminden sonra dağıtım için kura çekilir. İlk iki çekişinde Erzurum çıkar. Kendi memleketi olmayacağından üçüncü defa kura çekmesini isterler. Üçüncüsünde Diyarbakır çıkar. Bu sefer de komutanlar kabul etmez. Sonunda İskenderun çıkar ve Hocaefendi'nin hayatında önemli bir yeri olan İskenderun dönemi böylece başlamış olur.

Buradaki komutanların daha ılımlı olması, Hocaefendi'nin biraz da olsa rahat hareket etmesini sağlar. Haber merkezinde görevlendirilir. O günün şartlarına göre modern cihazlarla donatılan araçta yalnız başına kalabilen Hocaefendi, yiyecek olarak dışarıdan bazı şeyler alabilmektedir. Yine arabanın alıcı cihazları kuvvetli olduğundan Arap radyolarında okunan Kur'ân-ı Kerim'i dinleyebilmektedir. Cuma namazlarından önce sivil olarak vaaz edebilme imkânı da bulur.

Dış şartlar itibariyle kısmî bir rahatlama yaşasa da o, hayatının her anında uyguladığı iç disiplinden taviz vermez. Edirne'de olduğu gibi manevî hassasiyetleri çerçevesinde hayatını düzenlemeye devam eder. Az yeme, az uyuma bünyesini iyice hırpalar ve hâlsizlik baş gösterir. Birkaç kez muayenenin sonunda, ciddi bir rahatsızlığı olduğu anlaşılır ve uzun süre hastanede müşahede altında tutulur. Ardından üç ay süreli hava değişimi verilir. Hava değişimi sayesinde askere giderken uğrayamadığı ve yaklaşık dört yıldır görmediği ailesini görmek üzere Erzurum'a gider.

Uzun zamandır oğlunu göremeyen annesi, karşısında oğlunu görünce "Sen Fethullah mısın?" diyerek boynuna sarılır. Fiziki olarak değiştiği bir dönemden çıktığı için, döndüğünde annesi tanıyamaz. Üç aylık hava değişimine ilaveten bir ay da Erzurum askerlik şubesi, izin verir. Böylece dört ay Erzurum'da kalır. Ramazan ayına denk gelen bu dönemde Erzurum'un çeşitli ca-

milerinde vaazlar verir. Bir gün Hazret-i Peygamber dönemiyle ilgili bir film Erzurum'daki sinemalardan birinde oynatılacağı şeklinde bir ilan yapılır. Normal hayatında hiçbir İslâmî hassasiyeti olamayan bir kadının Hz. Ayşe'yi oynayacak olması, Hocaefendi'yi çok rahatsız eder. Bu rahatsızlığını kürsüde cemaatle paylaşınca hiç istemediği hâlde cemaat galeyana gelir ve sinemayı basar. O, her ne kadar "Yok, yok, bizim sokağa dökülmekle işimiz yok. Bu meseleyi başka yoldan halletmek lazım!" diyerek cemaatin önüne geçmek istese de engel olamaz. Dışarıdan katılımların da olmasıyla büyük bir yekun tutan kalabalık, filmin oynanmasına engel olur ve ardından daha büyük olaylara meydan vermeden dağılır.

Yine bu dönemde Mevlâna ile ilgili düzenlenen ve üniversiteden akademisyenlerin de konuşmacı olarak yer aldığı bir panelde, Mevlana'nın Hazret-i Peygamber sevgisini anlatır. Gerek irticali konuşması ve konuşmasındaki vukufiyet, gerekse Farsça beyitleri okuyup açıklamadaki bilgisi oradaki akademisyenleri hayran bırakır. Ayrıca bu konuşma, Mevlana'yı panteist biri olarak anlatan diğer bazı konuşmaların olumsuz havasını da yok eder. Bu dönemde ayrıca birincisi İzmir'de bulunan Komünizm'le Mücadele Derneği'nin kurulması faaliyetinde yer alır. Bu faaliyet içinde yer alması, diğer bazı Risale-i Nur talebeleri tarafından tenkit edilse de sonraki dönemlerde takdir görür. Hava değişimi için geldiği bu dönemde verdiği vaazlardan birinde Deccal'i anlatacağını ilan eder. Konu etrafında birtakım yanlış anlaşılmalardan dolayı sonraki günlerde konuşmasının engelleneceği düşüncesiyle konuyu Ramazan'ın sonuna bırakır. Vaazı verdiği gün cami lebâleb dolar. Vaazın sonunda "Size bu kadar vaaz ettim; vazifemi yaptım mı?" deyince cemaat, "Allah şahid ki sen vazifeni yaptın!" cevabını verir.

Dört aylık hava değişiminin ardından İskenderun'a döner. Gittiği ilk hafta teslim olmadan önce çeşitli camilerde vaazlar verir.

Hatta asker elbisesinin üzerine imam cübbesini giyerek vaazını verir. Toplumsal hayatta gördüğü birtakım eksiklikleri heyecanlı bir üslupla anlatır ve halk üzerinde büyük bir etki bırakır. Bir gün babası kendisini ziyarete gelince, babasını misafir etmek için temiz ve nezih bir otel arar; ancak bulamaz. Bu olaydan sonraki ilk vaazında bunu gündeme getirerek, halkın hassasiyetini uyandırmaya çalışır. Askeriyeden bazıları, vaazlarından birinde dönemin bir ordu komutanı hakkında olumlu şeyler söylemesini isterler. Bunun üzerine bir vaazında o zatın milliyetçi olduğundan bahisle bazı övücü ifadelerde bulunur. Peygamber kürsüsünden dünyalık bir olaya yer vermesi, manevî bir ikaz almasına sebep olur: Birliğine dönerken cipe bineceği zaman ayağı kayar ve kaburgası kırılır. Bir müddet yattıktan sonra vaazlarına devam eder. Ancak birtakım insanlar Hocaefendi'nin bu faaliyetlerinden ciddi şekilde rahatsız olmaya başlar. Aleyhinde ciddi bir lobi çalışmasına girişirler. Kendisini destekleyenleri dahi zor durumda bırakacak komplolardır bunlar.

İyileşmesinden sonra verdiği bir Cuma vaazının ardından hutbeyi de kendisi okur. Herhangi bir sosyal ve siyasal göndermesi olmayan 'ortadan' konuları anlatan Hocaefendi, namazın ardından dışarı çıkınca âdeta bir eşkıyayı yakalamak amacıyla bir operasyon yapılıyormuş gibi kuşatma altına alındığını görür. Hemen birliğin başındaki komutanın yanına giderek selam verir ve teslim olur. Bu teslim oluş, ikinci Menemen olayı çıkarmayı amaçlayanların planlarını sekteye uğratır; heveslerini kursaklarında bırakır. Camiden çıkmadan önce oradaki askerlerden biri, Hocaefendi'yi kastederek "Vurun şu herifi!" diye bağırır. Bunun üzerine cemaat tepki gösterir. Çıkıp teslim olunca yapacak bir şey kalmaz. Ancak biraz mütereddid davranması hâlinde vurulacağında şüphe yoktur. Çünkü büyük bir kin ve provokasyon niyetiyle planlar yapılmıştır.

İskenderun Merkez Camii

Tutuklanan Hocaefendi, nezarete atılır. Birçok komutan kendisi hakkında çok olumlu kanaatlere sahiptir ve bunları söylemekten çekinmez. Öyle ki sarhoşluğuyla nam salan, hatta birkaç defa Hocaefendi'nin asker maaşına el koyarak içki alan bir yüzbaşı dahi yargılama esnasında onun hakkında "O, bu birlikte ahlâkıyla temayüz etmiş tek insandır. Eşini göstermek mümkün değil." der. Kendisine olumsuzca yaklaşan birkaç komutanın dışında diğerlerinin tümü onun iş ahlâkından, vatan sevgisinden emin olarak övgüyle bahsederler. Bu kanaatler mahkeme heyeti üzerinde de etkili olur ve nihayetinde az bir disiplin cezasıyla salıverilir. Tutuklu bulunduğu bu dönemde de boş durmayan Hocaefendi eline geçirdiği Safahat'ı, büyük kısmını ezberleyecek şekilde, okur. Ayrıca tutuklu bulunduğu bu kısa dönemde, tutuklu bulunan diğer arkadaşları üzerinde olumlu birçok değişimin meydana gelmesine vesile olur. Tutuklanma ve salınma olayını, Yeni İstiklal gazetesi, "Fatih'in torunu Fethullah" başlığıyla tüm Türkiye'ye duyurur.

İdeali adına bir şeyler yapmadan duramayan yapısı, büyük bir disiplin altında tutulduğu askerlik döneminde dahi onu hep aksiyoner olma noktasına sevk etmiştir. Öyle ki İskenderun'a ilk gittiğinde askerî birlikte namaz kılan yok denecek kadar azken, kısa zaman sonra, insanlarla diyalog kurmadaki ve düşüncelerini anlatmadaki ustalığı ve samimiyetiyle, namaz kılan kişi sayısında önemli bir artış olur. Aynı şekilde birliğin sinema salonu olarak kullanılan salonunu da mescide çevirtir ve orada Cuma namazı kıldırıp hutbe okur. Ancak bütün bu yaptıkları karşısında kin besleyen insanlar da yok değildir. Onu tutuklatmak, ona çeşitli şekillerde sıkıntı yaşatmak için fırsat kollamaktadırlar. Öyle ki kendisini ziyarete gelen babası dahi bir sohbet meclisine katıldığı için tutuklanır.

Hocaefendi, birçok yazısında ve vaazında belirttiği gibi askerliği çok sevmekte ve Türk milletinin askere olan sevgisini ve saygısını her fırsatta anlatmaktadır. Ancak, özellikle yaşamını etrafında örgülediği hassasiyetlere ve ideallere düşman olan bazı insanların dayattıkları şartlar, bu dönemde değişik sıkıntı ve meşakkatlerle yüzyüze gelmesine yol açmıştır. Bu bakımdan onun için askerliğin zor ve meşakkatli olmasından değil, bazı insanların bu kutsi görevi ona sıkıntılı hâle getirmesinden bahsedilebilir. İskenderun'dan ayrılınca orada nakliye işi yapan birinden şirketinde yöneticilik teklifi alır ama bu teklifi kabul etmeyerek Erzurum'a döner.

Erzurum, onun gönül dünyasında ayrı bir yer tutmaktadır. Askerlik dönüşü, çok sevdiği Erzurum'dan, ailesinin özellikle annesinin yoğun isteklerine rağmen, ayrılmayı uygun görür. Çünkü, insanlara anlattığı 'mukaddes göç'te inancı ve idealleri uğruna bulunduğu yerden ayrılma önemli bir kâide olarak durmaktadır. Bu sebeple, Edirne olmasa bile mutlaka Erzurum'dan başka bir yere gitmeye ve öylece hizmet etmeye karar verir.

EDİRNE'YE İKİNCİ GELİŞ VE KIRKLARELİ: TOHUMUN TOPRAKTAN ÇIKMAYA DURUŞU

Edirne onun dünyasında önemli ve özel bir yere sahiptir. Özellikle Üçşerefeli Camii, onun dünyasının kozasını ördüğü ilk yer olmasıyla farklı bir konumdadır. Edirne'ye dönmesinin sebebini ve Üçşerefeli Camii'yle ilgili hislerini şu şekilde ifade etmektedir: "Edirne'yi istememin sebeplerinden biri de Üç Şerefeli'ye olan aşırı sevgimdi. Orayı arzu ediyor ve tekrar orada vazife yapmak istiyordum. Mimar Hayreddin'in yaptığı bu cami bana Selimiye'den daha sevgili geliyordu. Bu alâka ve ilgi, daha önce orada vazife yapmış olduğumdan ve bu ulu mabedin beni bağrına basıp üç seneye yakın barındırmasından olabileceği gibi, o gün için anlayamadığım saikler sebebiyle de olabilir. Üç Şerefeli ki, mimaride, Selimiye gibi medeniyet tarihimizin en büyük medar-ı iftiharının doğumuna analık yapmış ve mimarideki bu muhteşem zafere zemin hazırlamıştır. Onun kaderi de, İslâm adına kaydedilecek muhteşem zafere zemin hazırlayan Asrın Büyük Çilekeş'ine benzemektedir. Bu çizgide İkinci Murad ile de bir bütünlük vardır. Üç Şerefeli'yi sevmemde gayr-i şuuri de olsa böyle kuvvetli bir saik de mevcuttur."

Üçşerefeli Camii üstten ve dıştan görünüşü

Üçşerefeli'ye imam olarak atanmak istemesine rağmen Kur'ân kursu öğreticiliğine tayin edilir. Bir yandan da vaazlarına devam etmektedir. Askerdeyken yaşadığı bazı hadiselerin basına yansıması sebebiyle Türkiye çapında bilinen bir isim olmuştur. Özellikle bazı kesimler, onun artık her hareketini takip etmektedirler. Nitekim Edirne'de Kur'ân kursu öğreticiliğine atanması da basına yansır ve bu atamanın doğru olmadığı iddia edilir. Bir yandan bu tür baskı ve takiplerle uğraşırken diğer yandan da Kur'ân kursu yöneticilerinin kendi hareket felsefeleri açısından aynı anlayışta olmayan birinin öğretici olarak atanması sebebiyle çıkardıkları sıkıntılarla mücadele etmektedir. Bu sıkıntılı süreç, başka bir başlangıcı da bünyesinde barındırır: Darü'l-Hadis Camii'nin imamı hastalanınca bu camide fahri olarak imamlık yapmaya başlar. Caminin bir köşesine oda yaptırır, burayı hem imam odası olarak kullanmayı hem de talebe okutmayı düşünür. Bu oda, kısa zamanda büyük bir hız kazanacak talebe hizmetinin ilk tohumlarının atıldığı mekân hâline gelir. Hüseyin Top Hoca'nın hatıralarında onun bu dönemiyle alakalı kaydettiği bir husus dikkat çekicidir: Müftülük, eski imamın görevini yapamayacak olması sebebiyle maaşından bir kısmını keser ve onun yerine vazife yapan Hocaefendi'ye verir. Ancak Hocaefendi bu paranın kuruşunu dahi kullanmayarak her ay eski imama götürür, verir ve imamın oğluna parayı getirmesinin sebebini şöyle açıklar: "Müftülük bu parayı bana verdi ama ben parayı hocama iade ediyorum. Çünkü, hocam hasta ve yaşlı, paraya benden daha çok ihtiyacı vardır."

Bu dönemde Suat Yıldırım Bey Edirne'ye müftü olarak atanmıştır. Bir müddet sonra ortak bir ev tutarlar ve beraber kalmaya başlarlar. Hocaefendi, hassasiyetle örülü yaşamını burada da devam ettirir. Suat Yıldırım Bey'in bu dönemle ilgili hatıraları, Hocaefendi'nin hassasiyetini ve farklılığını açıkça ortaya koymaktadır: "Değişik bir şahsiyeti olduğu her hâlinden belli idi. Dini takva dairesinde, yiyecek içeceğine son derece dikkatli, çok temiz ve tertipli, evine olduğu gibi giyimine de dikkat eden bir kişi idi. Sadece, altı ay kadar aynı evde kaldığımız hâlde bir kere bile pijamalı görmediğimi söylersem, onun kişiliği ve güzel alışkanlıkları hakkında yeterli bir fikir vereceğimi sanırım."[17]

Fethullah Gülen Hocaefendi'nin 1964-65 yıllarında görev yaptığı Darü'l-Hadis Camii

Bu dönemde, çok sıkı takibe rağmen, sohbetler ve kitap mütalaaları daha da artarak devam eder. Caminin önünde polis nöbet tuttuğu hâlde sohbetler sürdürülmektedir… Bu ders halkasından birinin gördüğü rüya, derse katılanlar için büyük bir manevî teşvik olur. Derse katılanlardan biri rüyasında Hatice Validemiz'in derse katılan beş kişiyi kastederek Efendimiz'e (sallallahu aleyhi ve sellem) "Bunlar 'Bizden hoşnut musun Ya Resulallah?' diye soruyorlar"

17 Bir Portre Denemesi, s. 24

der. Efendimiz (sallallahu aleyhi ve sellem), "Evet, hoşnudum. Hele birisi… Hele birisi…" şeklinde cevaplar. Bu rüyanın verdiği teşvikle, her türlü baskıya rağmen derslere devam edilir ve kısa zamanda sohbete ve derse katılanların sayısı otuzu aşar.

Bayram için bastırdığı bir tebrik kartı da, yine bu dönemde kovuşturmaya uğramasına sebep olur. İnanan insanların çektikleri her türlü sıkıntıya rağmen dinlerinden dönmediklerini anlatan hadis-i şerifin bir tebrik kartında yer alması büyük bir olaya sebep olur. Cami basılır, Hocaefendi sorguya alınır ve vaazlarında neden bu kadar samimi olduğu, inancından dolayı neden her türlü sıkıntıyı göze aldığı, vaaz verirken neden ağladığı gibi birçok 'trajikomik' sualle karşılaşır. Öyle ki bu sorgulama esnasında, Salı günleri kadınlara verdiği vaazlarda kadınlara, "Bana değil, önünüze bakın." dediği için bile sorgulanır. Sorgulamada suç bulmak için olmadık yollara başvurulur. Öyle ki arkasında teravih kılan, hatta evine birkaç defa yemeğe davet eden bir avukat bile Hocaefendi'yi tanımadığını belirterek aleyhinde şahitlik yapar. Bu durum karşısında Hocafendi'nin söz hakkı isteyerek dile getirdiği şu cümleler, mahkemenin işleyiş biçimini de ortaya koymaktadır: "Sayın avukatın sözleri hakkında bir şeyler arz etmek istiyorum. Değerlendirmenizi ona göre yapın. Bu şahıs, senelerce benim arkamda teravih namazı kılmıştır. Bunun yüzlerce şahidi vardır. Salim Arıcı Bey ile beni kaç defa iftar yemeğine götürmüştür. Sonra hatırımda kalmayacak kadar bir yerde oturup çay içmişizdir. Şimdi, bir insan arkasında teravih namazı kıldığı, beraber aynı sofrada yemek yiyip çay içtiği birini 'Ben tanımıyorum.' derse, onun diğer sözlerine de ancak o kadar itimad edilir." Mahkemede cereyan eden konuşmalardan biri ise, soruşturma konusu olan sohbetlerin esas yönünü ortaya koyar: Daha önceki hayatında serkeşçe yaşayan ve etrafındaki herkese rahatsızlık veren Rıfat Bey adlı bir şahidin bu cami sohbetleriyle ilgili verdiği şu bilgi de etkili olur: "Sayın hâkimler, geçmişimin

nasıl olduğunu çok iyi bilirsiniz. Kaleiçi'nde nara attığım zaman herkesin ödü kopardı. Ben de bir devlet memuruyum. O zaman öyle idim. Şimdi de gördüğünüz gibi böyleyim. Benim bu dönüşüm bu arkadaşlar sayesinde oldu. Oraya gidip geldim ve kendimi bulup idrak ettim. Bütün kötülüklerden kurtuldum."

Dönemin Edirne valisi Hocaefendi'yi engellemek için elinden geleni yapar. Vaizlik belgesini elinden alır. On seneye kadar hapis cezası verilmesi düşünülür. Devamlı gözetim altında tutulur. Kursta talebe okutmasına izin verilmez. Edirne, Hocaefendi için, kendi ifadesiyle âdeta 'kâbus' hâlini alır. Bütün hareket alanları kısıtlanır. Bunun üzerine görev yerini Edirne'den başka bir yere aldırmak ister. Ankara'ya giderek 31 Temmuz 1965 tarihinde tayinini Kırklareli'ne aldırtır.

Edirne'de karşısına olmadık sıkıntılar çıkartılmasına rağmen maaş olarak aldığı bütün parayı insanlara sahip çıkmak, onların dinsizlik modasına kapılıp gitmelerine engel olmak için harcar. Bu uğurda sadece parasını değil bütün vaktini de harcar. Edirne'deki evde kalan Selimiye Camii'ne otuz beş yıl müezzinlik yapmış Nadi Ersoy'un o yıllarla ilgili şu hatıraları, Hocaefendi'nin 'farklı' kişiliğini hayatının her anında ortaya koyduğunu göstermektedir. "Ben Hocaefendi'den mi öğrendim ütü yapmasını ve düzenli olmayı bilemiyorum. Fakat hakikaten çok titiz ve düzgün giyinir, dışarıda milletin içinde çıkarken çok dikkatli olurdu. Gri bir pantolonu vardı. İki günde bir sıkça yıkardı onu. Tuvalete girerken paçalarını yukarıya kadar sıvar, böyle çok titiz ve hassas davranırdı. Yine de sıçramış veya yürürken yolda bir pislik değmiş olabileceği endişesiyle pantolonunu sıkça yıkardı. Ütüsü yoktu ama ütülü dursun diye pantolonunu yatağın altına koyardı. Allah Allah! bu hâle şaşıyor ve üzülüyordum. Ama yine de o pantolon yatağın altında gerçekten ütülü gibi çıkardı. Ayağına giydi mi gerçekten ütülü gibi dururdu. Bilemiyorum, kumaşından mıdır, kalitesinden midir nedir. Kırışık ve hoş görünmeyen şeylerden son

derece çekinirdi. Onun bu dikkatli yaşayışı ve düzenli görünüşü bana da sirayet etti gibi geliyor bana. Onu devamlı temiz, titiz ve düzgün görüyordum."[18] şeklindeki cümleler, Hocaefendi'nin öğrencilik yıllarındaki titizliğini bütün yoğunluğuna rağmen devam ettirdiği; düzenli, temiz ve nazik olmanın onda bir ahlak hâlinde yer aldığını göstermektedir. 'Edebi ondan öğrendim.' diyen Nadi Ersoy'un şu hatırası ise Hocaefendi'nin sadece büyüklerine karşı değil yaşıtlarına hatta kendinden küçük olanlara karşı dahi yüksek hassasiyetini ve edebini göstermektedir: " (Kaldığımız) evin iki odası vardı. Birinde sohbet ediliyordu, birini de onun yatması için ayırmıştım. Ben de aynı odada yatardım aslında. O odaya nikelaj bir karyola koymuştuk. Karyolayı ben Hocaefendi'ye ayırdım. Ben de yere bir yatak yaptım, yere yatacağım. (Hocaefendi bir türlü yatmayınca) 'Hocam saat kaç oldu, artık yatalım, yatmanın zamanı geldi, ben yatacağım.' dedim. Siz karyolaya, ben de yere yatacağım dedim. Yok, yatmaz. Karyolada yatmak istemiyor. Kenarda oturuyor. Derken yerdeki yatağa yatmaya razı oldu amma tam yatacak, yorganı çekecek üstüne. Ben de karyolanın kenarında oturmuşum her hâlde. Bir türlü yorganı üstüne çekip uzanıp yatamıyor. Bir baktım yüzü kıpkırmızı, alnındaki damarı çatlayacak gibi. Ikınıyor, sıkılıyor, öte kıvranıyor, beri kıvranıyor. Bir türlü uzanıp yatamıyor. Hemen farkına vardım, durumu anladım. Benden çekiniyor. Aynı yerde yatmayı, benim yanımda ayaklarını uzatıp yatmayı edebine sığdıramıyordu. Dedim hocam bir dakika! Siz buradaki karyolada yatın, ben de yerdeki yatakları alayım dedim. Ve yatağı yorganı kaptığım gibi diğer odaya geçtim. Allah dedim. İnşallah rahat yatmıştır. Onu o odada bıraktım."[19]

Edirne'nin ardından Kırklareli'nde de bir ev kiralanır. Borç parayla iki kilim alıp eve serer. Bütün mal varlığı bundan ibarettir. Hem Edirne'deki evlere kira ödemektedir hem de Kırklareli'nde-

18 tr.fgulen.com
19 tr.fgulen.com

ki eve. Hocaefendi, resmi vazifesini yapmanın yanında Edirne ile Kırklareli arasında âdeta mekik dokur. Haftada birkaç defa Edirne'ye giderek oradaki evde kalan talebelerle meşgul olur. Edirne'de başlatılan soruşturma ve mahkeme süreci henüz bitmemişken onu çekemeyenler Kırklareli'nde de boş durmaz. Yerel basın kendisiyle ilgili hakaretvâri yayınlar yapar. Burada verdiği bir Cuma vaazından dolayı soruşturma açılır. Ancak herhangi bir suç unsuru bulunamaz ve bu soruşturmadan kısa sürede beraat eder. Bütün baskılara rağmen aksiyonerliğinden bir şey kaybetmez. Necip Fazıl'ı Kırklareli'ne davet eder. Konferanstan sonra Necip Fazıl'la uzun uzadıya konuşma fırsatı bulur. Necip Fazıl, Hocaefendi'ye büyük bir alâka gösterir. Hatta o geceki konuşmanın ardından, Büyük Doğu'da Risale-i Nurlarla ilgili övücü birkaç yazı da kaleme alır. Hocaefendi, Kırklareli dönemiyle ilgili şu değerlendirmeyi yapar: "Kırklareli'nde bu ve benzeri sistemli faaliyetlerimiz oldu. O ikamet ettiğim bülbül yuvası gibi evde her gece sohbet yapıyorduk. Her cemaattan insan gelip gidiyordu. Aramızda iyi bir kaynaşma vardı."

İZMİR DÖNEMİ: TOHUMUN ÇİÇEĞE DURUŞU

Hocaefendi, Kırklareli'nde bulunduğu bu dönemde izne ayrılıp Türkiye seyahatine çıkar. İzni yirmi gündür. Ancak seyahati kırk gün kadar sürer. Dönüşte Ankara'ya uğrar ve Diyanet İşleri Başkanlığı'nda Başkan yardımcılığı görevinde bulunan Yaşar Tunagür'den diğer yirmi gün için ayrı bir rapor talep eder. Ancak Yaşar Tunagür Hocaefendi ondan, tayinini İzmir'e istediğini beyan eden bir dilekçe yazmasını ister. Hocaefendi, böyle bir teklifi kabul etmez. Ancak Yaşar Tunagür Hocaefendi ısrarcı olur ve başkasına yazdırdığı dilekçeyi Hocaefendi'ye, üzerindeki saygı unsurunu da kullanarak imzalatır. Yaşar Tunagür Hocaefendi, İzmir'den Ankara'ya gelirken, kendisinin ayrılmasını istemeyen İzmir'deki cemaate "Size öyle birini göndereceğim ki beni unutacaksınız." demiştir. Göndermeyi düşündüğü kişi, Hocaefendi'dir. Bu sebeple Yaşar Tunagür Hocaefendi'nin yoğun ısrarıyla 11 Mart 1966 tarihinde Hocaefendi'nin tayini İzmir'e çıkar. Kırklareli'nden büyük bir sevgi gösterisi ile uğurlanır. Görev yeri Kestanepazarı yurdudur. İmam Hatip Okulu öğrencilerinin kaldığı bu yurtta idareci olarak göreve başlar. İlk etapta yurtta ciddi bir disiplinin olmadığını gören Hocaefendi, disiplin temin etmek için günde bir iki saat uykuyla idare etmek zorunda kalır. Hocaefendi, Kestanepazarı'ndaki ilk günlerini şu şekilde anlatmaktadır: "İlk

müşahademe göre devamlı olarak talebenin başında bulunmamda zaruret olduğu kanaatine vardım. 24 saat hiç uyumamam icap ediyordu. Talebenin umumi durumu bunu gerektiriyordu. Devamlı riyazattan bünyem iyice zayıf düşmüştü. Buna rağmen bir iki saat uyku ile yetiniyordum. Bazen sabaha kadar beklediğim ve hiç uyumadığım olurdu. Geceleri birkaç defa banyoları, tuvaletleri ve yatakhaneleri dolaşır, talebeyi kontrol ederdim. Bir taraftan talebe ile yakından ilgilenir, diğer taraftan da gördüğüm gayr-i nizami durumları düzeltmeye çalışırdım."

Hocaefendi'nin disipline verdiği önem, öğrencilerle özel olarak ilgilenmesi, bazı insanları rahatsız eder. Bu sebeple çeşitli yollar deneyerek Hocaefendi'nin talebe nezdindeki yerini sarsmaya çalışırlar. Bu bakımdan ilk aylarda disiplini ele almak oldukça zor olur. Hocaefendi'nin samimi tavırlarına karşılık bazı insanların şahsî hisleriyle aleyhinde tutum geliştirmeleri üzerine dernek başkanı Ali Rıza Güven Bey bu kişileri toplayarak "Bu hoca, buranın yemeğini dahi yemiyor. Eğer onu rahatsız edici bir tavrınız olursa, hepinizi buradan atarım." diye ikazda bulunur.

Fethullah Gülen Hocaefendi'nin 1966 ile 1970 yılları arasında vaaz verdiği Kestanepazarı Camii

Vakıf mütevellisinin yanı sıra öğrenciler de Hocaefendi'ye karşı büyük bir saygı duymaya başlarlar. İlk öğrencilerinden ve Hocaefendi'nin İzmir'e gelişinin ardından Edirne'de daha önce başlattığı hizmetleri yerinde görmeleri için gönderdiği dört kişilik gurupta yer alan Halil Mezik, öğrencilerin Hocaefendi'ye yaklaşımını, düşüncesini ve kendi şahsî gözlemlerini şu şekilde dile getirir: 'Ben 1965'te Kestane Pazarı'na geldim. 1966 yazında da Hocaefendi geldi. Hocaefendi'ye bütün talebeler kuşkuyla bakıyorlardı. Çünkü çok genç olmasına rağmen kendinde 60-70'lik büyük zatların vakar, ciddiyet ve heybeti vardı, kendisine saygı uyandırıyordu.

Kestane Pazarı Camii'nin imamı İbrahim Efendi bana "Bu yeni Hoca'da ben bir şeyler seziyorum. Ben onun hakkında tavsiye mektubu da aldım." demişti. Bu mektubu Yaşar Hoca İbrahim Hoca'ya göndermiş. Hoca hem o mektuptaki ifadelerden hem de Hocaefendi'nin takvasından elde ettiği malumatla Hocaefendi'deki cevheri fark etmiş olacak ki yavaş yavaş bize tavsiyelerde bulunarak bizi Hocaefendi'ye yaklaştırmaya çalışırdı. Tabii çocuk olduğumuz için pek de meselenin ehemmiyetini anlayamadık. Pek aldırış etmedik. Ancak bir müddet sonra Tehzib-i Ahlâk derslerini Hocaefendi vermeye başlayınca o zaman Hocaefendi'yi sevmeye, ona ilgi duymaya başladık. Hocaefendi çeşitli meseleleri anlatırdı. Bunları takdim ederken ağırlık merkezi olarak sahabenin hayatını ele alır, misalleri onlardan verirdi. Onları anlatırken kendinden geçer ve ağlardı, öğrenciler de ağlardı. Kısa zamanda Hocaefendi hem talebelere hem dernek mütevellisine kendini kabul ettirdi. Hatta Kestane Pazarı'na ondan evvel gelen kendisinden çok daha yaşlı olan diğer hocalar bile ona saygı duymaya başladılar… Hocaefendi İzmir'de kısa zamanda temayüz etti.

Ramazan ayında ben Kestane Pazarı'nda hatimle teravih kıldırıyordum. Hocaefendi de teravihten evvel muhtelif yerlerde vaaz

ederdi. İftarda hafif şeyler atıştırırdık. Hocaefendi çok sade yerdi. Dışardan peynir, mandalina alırdı, yurttan da ekmek getirirdik, onları beraberce yerdik. Hocaefendi yurt yemeklerini yemezdi. Ekmeğin de parasını verirdi. Bazen misafirlerine yemek gelirdi, onların da bilâhare parasını verirdi. Bunu ben görmedim yani yemek paralarını verdiğini görmedim ama öyle söylenirdi fakat ekmek paralarını verdiğini çok iyi biliyorum."

Göreve başlamasından yaklaşık altı ay sonra yurdun bahçesinde Hocaefendi için bir kulübe yapılır. Yaklaşık iki metre boyunda ve iki metre eninde olan ve içinde su dahi bulunmayan bu kulübe, onun ta Kurşunlu Medrese'de ders talim ederken kurduğu hayallerin tohumlarını, toprağa bıraktığı mekân olur. Daha sonraki yıllarda vaazlarında ve sohbetlerinde hasretle andığı bu küçük kulübeyi, "Kulübemi çok seviyordum. Küçük bir yerdi. Uzansam ayaklarım duvara değerdi. Helası, lavabosu yoktu. Ellerimi dışarıdaki bir bidondan yıkıyordum. Fakat bu küçük oda, beni doyuracak seviyede hizmet veren yerlerden biri oldu. Çok mütevazı ve sade bir yerdi. Fakat daha sonra meydana gelecek nice hizmetlere işte bu oda analık yapmıştı. Bir han gibi işlerdi orası…" cümleleriyle anlatır.

Talebelerle yakından ilgilenmenin yanında vaazlara da devam eder. Sadece İzmir'de değil, Ege ve Akdeniz bölgelerinin çeşitli vilayetlerinde ve ilçelerinde de vaazlar verir. Bu vaazlar, kendisi arzu etmemesine rağmen, kayda alınır ve daha geniş kitlelere ulaştırılır. Vaazların kayda alınmasında büyük gayretleri olan Cahit Erdoğan, bu süreci ve Hocaefendi ile ilgili ilk intibalarını şu şekilde anlatır: "1965 yılında mesleğimi bırakmak durumunda kaldım. Çiğli'de bir tuz fabrikam vardı. Ancak o gün için meşhur olan Tahir Büyükkörükçü ve Yaşar Tunagür gibi hocaların vaazlarını kaydedip, civar bölgelerde dinletmeyi kendime göre bir hizmet telakki ediyordum. Bilhassa Yaşar Tunagür Hocaefendi'nin vaazları bana daha heyecanlı geliyordu. Onun için Yaşar Hoca'nın vaazla-

rını mümkün mertebe civara yaymaya çalıyordum. Bir gün Yaşar Hoca'nın tayini Ankara'ya çıktı. Diyanet'te reis muavini olarak vazife yapacaktı. İzmir'in ileri gelenleri bu tayinin durdurulması hususunda Yaşar Hoca'ya müracaat ediyorlardı. Bir gün toplu hâlde gelip müracaat ettiler. Aralarında ben de bulunuyordum. Bize, benim gitmeme üzülmeyin, ben size benden daha çok seveceğiniz birisini göndereceğim, dedi. Tabii ki orada bulunanların hepsi, bunu tahakkuku mümkün olmayacak bir teselli kabul ettik. Ve Yaşar Hoca gitti. Gelecek şahsı merakla bekliyorduk. Ancak ben, o günün bütün meşhur vaizlerini tanıdığım için, gelen vaizin pek öyle Yaşar Hocaefendi'nin dediği gibi çıkacağına inanmıyordum. Derken Hocaefendi geldi. Dinlemeye gittim. Tabii ki teybimi götürmeye lüzum görmemiştim. Fakat o gün vaazı dinlerken beni bir pişmanlık aldı. Keşke bu vaazı kaydetseydim, diyordum. Vaaz bitmiş ben de bitmiştim. Hayatımda dinlediğim en tesirli vaazdı. O gün karar verdim. Bu şahsın vaazlarını zayi etmeyecek, hepsini kaydetmeye çalışacaktım. Rabbime hamd ederim ki beni bu kararımda muvaffak kıldı. Ben kendime bunu birinci bir vazife kabul ettim ve bugünlere kadar, Cenab-ı Hakk'ın inayetiyle getirdim. Ömrüm oldukça da aynı vazifeyi yürütmeyi düşünüyorum. Rabbim muvaffak kılsın.

Rahmetli Ahmet Feyzi Abi, pek vaiz beğenmezdi. Kendisine hiçbir hocayı dinletmem mümkün olmadı. Zaten kendisi de âlim bir zattı. Hocaefendi'nin İzmir'e gelişinin tahminen üçüncü haftasıydı. Ben vaaza giderken yolda Ahmet Feyzi Abi'yle karşılaştım. Nereye gittiğimi sorunca, vaaza gittiğimi söyledim. 'Beraber gidelim' dedim, kabul etmedi. Israr ettim. Beni çok severdi. Çok fazla ısrar edince teklifimi kabul edip, geldi. Vaaz bitti, Cuma namazı kılındı, cemaat boşalmaya başladı. Ben de malzemeleri toparlıyorum. Baktım Hocaefendi oturuyor. Ahmet Feyzi Abi de birkaç saf arkada oturuyor. Hocaefendi yerinden doğrulunca o da ayağa fırladı ve koşup Hocaefendi'yle musafaha ettiler. Aralarında neler konuştular

bilmiyorum; fakat bildiğim bir şey varsa Ahmet Feyzi Abi'nin bu vaaza gelişinden gayet memnun olmasıydı. Çünkü biraz sonra yanıma gelip, 'Sen haklıymışsın, bu diğerlerine benzemiyor' demişti. Bu cümleyi vaaza gelmeden evvel ben ona söylemiştim ve şimdi o da aynı kanaati benimle paylaşmış oluyordu.

Hocaefendi vaazlarının teybe kaydedilmesine razı değildi. Hiçbir zaman da razı olmadı. Ancak biz onun razı olmayışını göz ardı ettik ve vaaz ve sohbetleri kayda muvaffak olduk. İmam Gazali'nin bir sözü var: 'Bazen emri dinlememek edeptir.' der. Biz de bu yola sülûk ettik."

…

Hocaefendi, gün içerisinde boş bir ânı kalmayacak şekilde yoğun bir program takip eder. Kendi ifadeleriyle günleri şu şekilde geçmektedir: 'Bir taraftan İzmir'in içinde iki üç yerde vaaz ediyordum. Aynı zamanda her ders konan yere gitmeye çalışıyordum. Zaten her Cuma Kestanepazarı Camii'nde vaaz ediyordum. Bunun dışındaki vaazları, mümkün mertebe Cumartesi Pazar günlerine sıkıştırmaya gayret ediyordum. Demek ki bünyem mukavemetli imiş, dayanabiliyormuşum. Mesela, Cumartesi gidip bir yerde vaaz ediyordum. Geceyi yolda geçiriyor ve ertesi gün de bir başka yerde vaaz ediyor ve hiç dinlenmeden o akşamı da yolda geçiriyor, derken ertesi sabah derse yetişiyor talebeye ders veriyordum." Bütün bu seyahatlerin başlarda umumi vasıtalarla yapıldığı düşünülürse çekilen sıkıntının boyutu bir nebze anlaşılabilir.

Verilen vaazlar ve yapılan sohbetlerle daha geniş kitlelere ulaşmak hedeflense de Hocaefendi, ortaya çıkan ilginin kendi şahsına yönelik olmasını asla kabul etmez. Onun şahsiyetinin mümeyyiz vasıflarından olan tevazu, vaaz ve konferanslarına halkın ilgisinde de kendini gösterir. İlgi, anlatılandan kendine yöneldiği anda çok ciddi bir reaksiyonla tepkisini ortaya koymaktadır. Muharrem Kalyoncu Bey'in bir hatırası bu yönününe bir misal olarak

kaydedilebilir: "Kemalpaşa'yı geçince Parsa ilçesi vardır. Bir gün Hocaefendi oraya vaaza gidiyor. Ben de onunla beraber gittim. Otobüsle gidiyoruz. Parsa'ya gelince millet bekliyor orada. İkindi veya akşamdan sonra vaaz olacak. Tam otobüsten inerken belediye hopörlerinden ilan yapılıyor. 'Dikkat, dikkat İzmir'in meşhur merkez vaizi Fethullah Gülen Hoca vaaz edecek' diye. Bir aralık Hocaefendi kalabalığın arasından sıyrıldı ve hemen İzmir, İzmir diye bağıran arabaların birine atladı. Biz de zar zor yetiştik. Tabii anlayamamıştık, bunun sebebini. Daha sonra anlıyoruz ki hoparlör ilanını duyunca çok sinirlenmiş, bundan dolayı orayı terk etmiş. Tabii o gün vaaz olmadı. Buna benzer bir hadise Bursa'da da cereyan etmişti. Bir konferansta. Hocaefendi konuşmaya başladıktan sonra bir alkış furyası kopunca ikaz etti. Bir daha oldu, bu sefer Hocaefendi sert sert baktı ve devam etti. Üçüncü defa alkış olunca Hocaefendi 'Esselamu Aleyküm' dedi ve ayrıldı. Konferans bir sinemada oluyordu ve çok da kalabalık bir cemaat vardı."[20]

Hocaefendi'nin vaazlarının ve sohbetlerinin bu kadar etkili olması, onun sadece üstün hitabet gücüyle açıklanması mümkün değildir. O, söylediği her sözün ıztırabını çekmekte, vereceği bir vaazdan en az bir gün önce çok ciddi bir gerilim yaşayarak, cemaatin karşısına ihlas ve samimiyetin dışında bir hisle çıkmamaktadır. Vaazda anlatacağı konuyu adeta önceden yaşar. Girdiği iç muhasebe onu vaaz boyunca bırakmaz. Onda tabii bir davranış hâline gelmemiş hiç bir şeyi cemaatten istemez. Onun bu konudaki hassasiyeti öylesine yüksektir ki "Eğer gece namazda bir kere esneyecek olsam, bir ay cemaate namazdan bahsetmem." diyerek kendine uyguladığı yüksek iç disiplin ve muhasebeyi ortaya koyar.

Yoğun programına rağmen talebelerle de yakından ilgilenen Hocaefendi'nin hususi olarak ilgilendiği talebe sayısı kısa zamanda yetmişe yaklaşır. Verdiği derslerin talebede yaptığı tesir, onda

20 tr.fgulen.com

memnuniyet ve ümit hâsıl eder. O dönemdeki bir talebesiyle ilgili anlattığı şu anekdot, derslerin etkisini de gösterir: "Tehzib-i Ahlâk derslerine giriyordum. Çocuklar hüngür hüngür ağlıyorlardı. Birgün yatakhaneleri gezerken Halil Mezik Bey'i gördüm. Kendini boynundan üst kanepeye bağlamış. Ne yaptığını sordum: 'Dünkü anlattıklarınızı düşünüyordum. Uykum gelmesin diye de kendimi bağladım." dedi.

İzmir'e gelişinden iki sene sonra talebe sayısının ciddi bir rakama ulaşması ve talebelerle yaz döneminde de ilgilenmenin gerekmesi, yaz kampı şeklinde takviye kurslar düzenlemeyi bir ihtiyaç olarak çıkarmıştır. Kamp yapma kararı alınca bunun finansmanı meselesi önemli bir problem olarak belirir. Hocaefendi, başta çadır ihtiyacı olmak üzere finansman bulmak için Ankara'ya gider ve tanıdığı hayırseverlerden destek olmalarını ister. Bu kişilerin desteğiyle ilk kamp kurulur. İlk kampa yetmiş kişi kadarlık bir katılım olur. Sonraki senelerde bu sayı daha da artar. Hatta üçüncü sene sayının çokluğundan dolayı dönüşümlü kalınır.

Bu şekilde başlayan ve devam eden hizmetinin yanında Hocaefendi, kendisini takip eden ve olmadık sıkıntılar yaşatan insanlarla da uğraşmak zorunda kalır. Öyle ki imzası taklit edilerek, Edirne'de devam eden davaya bakan bayan hakime hakaret dolu bir mektup yazılır. Hakkında soruşturma açılır. Ancak savcılıkta yapılan incelemenin ardından bunun bir komplo olduğu anlaşılır ve serbest bırakılır. Hocaefendi, bir yandan bu şekildeki meselelerle uğraşırken diğer yandan da yurttaki bazı insanlar sıkıntı çıkarmaya başlarlar. Hocaefendi'nin talebeye yakın alâkası, muhtemelen bazı telkinlerin de etkisiyle, yurttaki ve vakıftaki bazı kişileri rahatsız eder. Hocaefendi'yi pasifize etmek isterler. Pek çok görevinden el çektirmeye çalışırlar. Bu sıkıntılı dönemini o, "Her gün ağzımda kaktüs çiğniyor gibi kıvranmıştım.' Cümlesiyle özetleyerek kendisine sıkıntı çıkartan insanlara tahammül etmeye çalışır. Ancak iş, dayanılmaz bir noktaya gelin-

ce beş yıl kaldığı tahta kulübesinden ayrılmak zorunda kalır. Bu ayrılış, onun gönül dünyasında büyük akisler uyandırır. Kestanepazarı'yla ilgili değerlendirmelerinden birkaçı bile buranın onun gönül dünyasındaki önemli yerini ortaya koymaktadır: "Kestanepazarı'nı çok benimsemiştim. Oradan ayrılmayı hiç düşünmüyordum. O kadar ki, kabrimin dahi bu binanın bir köşesinde bulunmasını istiyordum. Hatta bilmeden o günün başbakanına bir iyilik yapmıştım. Parti adamları, daha sonra ısrarla bana yüksek bir kademede idarecilik teklif ettiler. Ben hiç düşünmeden reddettim. Çünkü son arzum, Kestanepazarı'nın bir yerinde gömülmek ve kabrimden talebelerin gürültüsünü seyretmekti. Evet, dünyada bütün arzu ve isteğim buydu." "Kestanepazarı'nda gerginlik gün geçtikçe artıyor, azalmıyordu. Güzelyalı tarafında bir ev bulmuştum. Bir gece eşyalarımı topladım ve talebelerin de yardımıyla bir arabaya yükledim. Gözyaşları içinde, gönlüm hicranla dolu olarak Kestanepazarı'ndan ayrıldım. Beni beş sene barındıran tahta kulübemi çok özleyecektim. Uzuvlarım vücudumdan koparılmış gibi oldum. Ben kulübemle, Kestanepazarı'yla ve onlardan da önemlisi canım kadar sevdiğim talebelerimle öylesine bütünleşmiştim… Unutamıyordum o günleri ve tahta kulübemi. Unutacağa da benzemiyordum. Nasıl unutabilirdim ki, ben bu kulubeyle âdeta ruhumun en mahrem sırlarını paylamıştım. Hele gözümün önünde tüllenen talebelerim… Onları son gördüğümde nasıl da mahzunlaşmış ve âdeta o masum bakışlarıyla bana 'Bizi kime bırakıyorsun?' diye yalvarmışlardı. Ah keşke, hiçbirini bırakmadan hepsini yanıma alabilseydim; fakat o zaman bu mümkün değildi."

"Günler geçmek bilmiyordu. Sanki saniyeler sene olmuştu. Hâlbuki, talebelerimin arasında bulunduğum günlerde; vaktin arkasından koşturuyor ve âdeta zamanla yarışıyordum. Yapacağım işler ve yapmam gerekenler günün yirmi dört saat olması gerçeğine karşı pervasız bir meydan okuyuş içindeydi. Başka

türlü bu kadar işi bu kadar dar zamana sığdırmak nasıl mümkün olurdu ki?"

Kestanepazarı'ndan ayrılış, büyük bir hüzne sebep olur. Burası, birçok hizmetin başlangıcını barındırmasıyla da farklıdır.

İlk gazete çıkarma teşebbüsü bu dönemde olur. Salih Özcan Bey ile Hocaefendi arasında bir gazete çıkarılmasının iyi olacağı şeklinde bir fikir belirir. Zübeyir Gündüzalp Ağabey'in teyidiyle İttihad adıyla haftalık bir gazete çıkarılır. Ancak kısa zaman sonra gazete etrafında çeşitli tartışmalar meydana gelir. Birliği kuvvetlendirmesi düşüncesiyle çıkarılan gazete iftiraklara sebep olmaya başlar. Gidişatın iyi olmadığını gören Hocaefendi, gazetenin bu şekliyle gayesine hizmet edemeyeceğini düşünür ve gazetenin faaliyetleri içinde bulunmaktan vazgeçer.

Hocaefendi'nin hacca gitmesi de bu dönemdedir. 1968 yılında Diyanet İşleri Başkanlığı'nın hacca görevli olarak gönderdiği üç isimden biri Fethullah Gülen Hocaefendi'dir. Çocukluğundan itibaren sahabe atmosferinde büyüyen, Hazret-i Peygamber'in sevgisini her vaazında gözyaşlarıyla anlatan Hocaefendi için bu görevlendirme büyük bir heyecan vesilesi olur. Bu heyecan, hac vazifesi boyunca da devam eder. Kâbe'yi ve Ravza-i Tahire'yi ilk gördüğünde yaşadıklarını şöyle anlatır: "Kâbe'yi ve Ravza-i Tahire'yi ilk gördüğümde öyle bir ruh hâline büründüm ki, tarifi mümkün değildir. Hani, benim gibi birine olmaz ama farz-ı muhâl, o anda cennetin bütün kapıları ardına kadar açılsa ve cennete davet edilseydim, her hâlde oralardan ayrılıp cennete gitmeyi arzu etmezdim. Harem-i Şerif'te ve Ravza-i Tahire'de bulunmak bana öyle ledünni bir haz ve lezzet vermişti… Kestanepazarı'ndaki talebelere hep ayrı bir gözle baktım. Hacca giderken onların isim listelerini yanımda götürmüştüm. Hepsine orada teker teker dua ettim. Ayrıca tanıdığım birçok kimseye de ismen dua ettim."

18 02 1968 Fethullah Gülen Hocaefendi İzmir'den hacca giderken uğurlama esnasında

Kestanepazarı yıllarına ait unutulmaz hadiselerden biri de bir çığırın başlangıcı olan kamplardır. Yaz aylarında, öğrencilere hem ahlâkî eğitim vermek hem de zamanlarını doğru bir şekilde değerlendirmelerini sağlamak için düzenlenen kamplar, İzmir Buca'da ve Kaynaklar köyü yakınlarında etrafı tarlalarla çevrili bir çamlıkta kurulur. Yaşam koşulları açısından bazı imkânsızlıkları barındırsa da sessiz ve havadar bir yer olması sebebiyle bu mekân kamp için uygun bir yer olarak düşünülür. Kamplardaki amacı, "Kamplarla, talebenin yaz günlerini değerlendirmesi hedeflenmişti. Yani talebe, köyüne, kentine gidip dağılmasın, derslerinden uzaklaşmasın, aklı, kalbi, ruhu disipline edilsin ve bu arada dinî düşünce adına da derinleşsin istenmişti." cümleleriyle açıklayan Hocaefendi, burada geçen zamanların oradaki insanlar üzerinde derin izler bıraktığını belirtir. İlk sene 50-60 talebenin katıldığı kampa ikinci ve üçüncü sene dönüşümlü olarak bine yakın talebe katılır. İlk seneki kampta yaş ortalaması 13-14 iken sonraki yıllarda üniversite öğrencileri de kampa dahil olur.

O dönem için alışılmış bir yöntem olmayan kamplar, pek destekçi bulmaz. Birçok insan, bu yolla gençlere istenilen eğitimin verilip verilemeyeceği konusunda mütereddid davranır. Bu durum, yapılan işi, bir yandan kampın maddi giderlerini temin etmeye çalışan, bir yandan kamptaki gündelik hayatı organize ve disipline etmeye uğraşan ve bir yandan da kamp yapılan yerin imkânsızlıklarıyla mücadele eden Hocaefendi için daha da zorlaştırır: "İlk kamp benim için biraz sıkıntılı oldu. Çünkü hemen her şey üzerimdeydi. Çadır kurmadan yemek yapmaya, ondan bir şey bozulursa onu tamir etmeye kadar. Kuyunun pompası çok bozulurdu. Onu hep kendim tamir ederdim. O sene elektrik yoktu. Ertesi sene 3 kw'lık küçük bir jenaratör bulduk. O da sık sık arıza yapardı. Tabii ki tamir işi yine bana bakıyordu… Sayı arttıkça zorluklar da artıyordu. Bilhassa üçüncü sene ciddi su sıkıntısı çektik. Uzak mesafelerdeki civar kuyulardan araba ile su taşıyordum. Hem araba kullan, hem su taşı, hem de ders ver; bütününe güç yetirmek hakikaten beni zorluyordu. Ama yetişmeye çalışıyordum. Jeneratör çok eskiydi. Her gün söküp tamir etmek zorunda kalıyordum. Âdeta bir jenaratör ustası olmuştum. Bir ara kuyuyu da biraz eşmemiz gerekti. Kazma-kürekleri aldık, arkadaşlarla beraber onu da hallettik. Tuvalet ve banyo binalarımızı da kendimiz yaptık. Hela çukurlarını da kendimiz kazdık. Sakın bunları mesele edindiğimden anlattığım sanılmasın. Sadece hayatımın en lezzetli anları olduğu için anlatıyorum."

Bu tür sıkıntıların yanında, özellikle üçüncü kampta, Kestanepazarı'nın kamptan desteğini tümüyle çekmesi üzerine başka bir sıkıntı daha ortaya çıkar. Kampa gelip gidenlerin sayısının artması, çevredeki bazı insanları rahatsız eder. Rahatsızlık, Hocaefendi ve talebelerin yolunu kesip gözdağı vermeye kadar varır. Bunun üzerine Hocaefendi Nif dağlarında tam bir ay dolaşır ve kamp yeri arar. Bu dolaşmasından dolayı 'avucumun içi gibi bilirim.' dediği Nif dağlarında uygun bir yer bulunamaz ve her şey göze alınarak

kamp aynı yere kurulur. Kampın her şeyiyle uğraşan Hocaefendi, mecbur kalmadıkça kamptan ayrılmaz. Sadece Cuma günleri, İzmir'e vaaz etmek üzere gider. İkinci sene izin alır ve hiç ayrılmaz. Üçüncü sene ise yine sadece Cuma günleri vaaz etmek üzere ayrılır. Öğrencilerin heyecanını canlı tutmak için derslerin yanında çeşitli sosyal ve sportif faaliyetlere de yer verilen kamplardaki gündelik akışı Hocaefendi, şu şekilde dile getirmektedir: 'Kamplarda disiplin, edeb ve ilim bütünleşiyor ve hayallerimizde renk ve çizgileri bütün güzellik ve netliği ile mevcut olan dünyaya ilk adım atılmış oluyordu. İşin doğrusu, mecbur kalmadan kamptan ayrılıp şehre gelmeyi hiç düşünmüyordum. Sadece Cuma günleri vaaz için İzmir'e geliyordum. Ertesi sene izin aldım ve kamptan hiç ayrılmadım. Üçüncü sene ise, yine vaaz için Cuma günleri gelip gittim. Geceleri kalkıp ibadet etme, o kısa gecelerde erkenden kalkıp sabah namazına hazırlanma, geceleri geç vakte kadar kitap okuma, hakikaten yeryüzünde olmayan bir hayat buuduydu. Ben, kamplardaki, bilhassa bu kamplardaki hissimi, bir manzumede çok seviyeli olmasa da yine de dile getirmeye çalışmıştım. Hislerimi olduğu gibi ifade ettim diyemem; fakat duyduğum ledünnî haz ve zevki anlatmaya gayret etmiştim."

Hocafendi'nin kaydedilen bu değerlendirmesinde söz konusu ettiği şiiri 'Kamp Günleri' başlığını taşır. O, bugünleri ayrıca Sızıntı dergisine yazdığı 'Kamplarda Zaman' başlıklı yazıda da anlatır. Gerek şiir gerekse yazı, gelecekte bugünlerin tarihini yazacaklara, maneviyattan çok uzaklaştırıldığı bir dönemde gençlik adına yapılan bu orijinal faaliyetin arka planını sunması ve o günlerin nasıl geçirildiğini ve duyulan heyecanı dile getirmesi bakımından önemlidir:

Kamplarda Zaman

Kamplarda geçen ayları, haftaları, günleri değil, bir tek günü, bir tek saati dahi anlatmaya kalkışsak anlatamayız. Nasıl anlata-

biliriz ki, o, bütün benliğimize sinen, derinlemesine ruhlarımızda yaşanan ve uhrevî hazlarıyla tasavvurlarımızı aşan hayatın tam cennetçesiydi... Bahar bulutları gibi üzerimizden gelip geçen her dakika, başımıza geçmişten hatıralar yağdırır.. bizler de, bu mâvi hülyalar içinde kendimizi geleceğin aydınlık yamaçlarına atar.. şanlı mazideki günleri, kendilerine has ışık, renk, desen, kostüm ve şîvesiyle en canlı şekilde bir kere daha yaşar.. zaman zaman hâlihazırdaki güzellikleri; hatıraların renkleri, ideallerin ışıklarıyla daha da derin hisseder, hatta bazen birkaç dakika gibi en dar zaman dilimi içinde, duygu ve düşüncelerimizi sonsuzluğun, sınırsızlığın sardığını duyabilirdik...

Her gece seherin bağrında ve üns esintileri içinde, su sesi, yaprak hışırtısı, kuş cıvıltısı, bazen de tatlı bir meltemle uyanır; âh u enîn dinlemeye teşne seccadelere koşar ve berzâh koridoru için hazırlayıp gecenin koyulaştığı demlerde ışığına koştuğumuz meş'aleyi bir kere daha lebrîz[21] eder.. sonra da imanlı gönüllerin kabirde haşri bekledikleri gibi, güneşin doğuşunu beklemeye koyulurduk...

Her sabah güneş, ağaçların dalları arasından sızarak, altın ve yakûttan çubuklarıyla yaprakların cümbüşünü başlarımızın üstüne salar.. gözlerimizin içine sokar; derken, en tatlı esintilerle, güneşli, neş'eli, pırıl pırıl bir yeni gün çadır ve çardaklarımızın içine dolar; dolar da bizleri en baş döndürücü rüyalar âleminde yaşatırdı.

Kuşluktan sonra o olgun ve herkesi kendi ruhuna çeken sımsıcak, oldukça ağır saatler bastırır ve hepimizi çamların, çınarların bağrına iterdi. O incelerden ince rüzgârların dokunmasıyla ses veren yaprak hışırtıları arasında, çağrışımların (tedâî) sergilediği zaman dilimlerinde dolaşır, yer yer sıcağın rahatsızlığından mırıldanan nefsin diliyle "Bu sıcakta harb u darbe çıkmayın!" vesveseleriyle sarsılır.. ve arkasından da "Ne olurdu, Cehennem ateşinin

21 Hazırlama ve taşasıya doldurma.

daha sıcak olduğunu anlayabilselerdi!" soluklarıyla irkilir, toparlanır, kendimize gelir ve âdeta sabahın, serin, güzel, nûrânî saatleri içinde bir başka âleme, bir başka derinliklere açılır gibi olurduk.

Böyle anlarda dünya ve dünyanın ukbâya bakan yamaçlarını mırıldanmak için şair, iç içe bu güzellikleri resmedip ebedîleştirmek için ressam ve "tın tın" ahengiyle sermest olduğumuz tabiî koroları duymak, onlara ses katmak için de mûsıkîşinas olmayı kim bilir kaç defa arzulamış, sonra da inkisarla inlemişizdir...

İkindi sonrası o mavimtrak saatlerde, güneşin altın ışıkları yavaş yavaş erimeye yüz tutar.. bizler de daha içli, daha derin akşamların mor saatlerini hissetmeye başlardık. Güneş, elindeki sarı mendilini çamların, çınarların üstünde bize sallarken, gurubu bütün tahassürüyle duyar, ürperir ve yavaş yavaş solan her şeyin çehresinde fenâ ve zevâlin o titreten damgasını görür; tam "Ben batıp gidenleri sevmem." mülâhazasıyla sarsılıp yıkılacağımız an "Ben, boyun eğip, gözümü-gönlümü gökleri ve yeri yaratan Allah'a çevirdim." nefesleriyle yeniden toparlanır ve gecenin, insanları derin mülâhazalara salan iklimlerinde dolaşmaya hazırlanırdık.

Akşamla beraber, her zaman tatlı tatlı esen rüzgârlar biraz sertleşir.. bazen de poyraz gibi iliklerimize işlerdi. Ve bu esnada, ağaçlara taht kurmuş gündüzlerin bütün gazelhanları susar, onların yerine gece bülbüllerinin sesleri duyulmaya başlardı. İleri saatlere doğru daha da koyulaşıp tatlılaşan renkler, daha tesirli, daha büyüleyici bir hâl alırdı ki, çok defa kendi kendimize "Yolu bu kadar zevkli olunca, acaba Cennet nasıldır?" der, tahayyürden düşüncelere dalardık. Lambaların bütün bütün fersizleştiği bu alaca karanlık içinde, her şey ve hepimiz olduğumuzdan daha farklı görünür ve hakikatin hayale karıştığı bu büyüleyici atmosferde, zaten her biri birer velî namzedi olan kamp sakinleri, daha çok ruhanîleri andırmaya başlar ve bu masmâvi iklim bir çay gibi içimize akar dururdu.

Yatma zamanı gelince, bir iki küçük kandilin dışında bütün ışıklar söner.. fâniliğini hatırlayan ve bu yolda düşünmeye yelken açan gavvâs ruhlar, âdeta bir inzivâ demi içine girer; değişik yollardan öteleri kurcalar; ayrı ayrı dillerle, semaların kapılarını zorlar ve saadet asrı insanının iniltilerine benzeyen çığlıklarla gönüllere bir başka ürpertiler salarlardı...

Hele, günün belli vakitlerinde müşterek namaz, müşterek tesbîh ve müşterek duaların aramıza bir inişi vardı ki, onlarla beraber, onları indiren meleğin yumuşacık, incelerden ince ve pırıl pırıl ellerini âdeta başımızın üzerinde hissederdik... Namaz ve dualar, o inanılmaz tılsımları ve ifade edilememiş mânâlarıyla ruhlarımızın en derin yerlerine kadar girer ve göz hadekalarımıza semavî seyahatin haritalarını sererlerdi.

Kamp bence, arkadaşlarımın sevimli mevcudiyetinin, onlara şefkat ve muhabbetin tatlı tatlı esip durduğu bir mübarek bucaktı. Hepimiz orada, bir ruh kovanındaki arılar gibi, bir elimiz çiçeklerde, bir elimiz de peteklerde, çiçek özü ve bal arası gelip giderdik. Bu duygu ve düşünce, ruhumuzla öyle kaynaşıp bütünleşmişti ki, aradan bunca yıl geçmiş olmasına rağmen, ben hâlâ, o günleri bütün kalbimde, bütün canımda, bütün benliğimde dipdiri hissetmekteyim.

Kamplarda geçirdiğimiz o alabildiğine duygulu ve alabildiğine aydınlık dakikalar; bilhassa, ibadet, sohbet ve ders müzâkereleri esnasında öylesine renklenir, öylesine derinleşirdi ki, hepimiz âdeta uhrevîlerle kucaklaşır gibi olurduk. Cennet, ceddimizin esas yurdu olması itibarıyla, ruhlarımıza kendisini bir sıla hasreti içinde hissettirdiği gibi, biz de, kamptaki saat ve dakikaları, âhiretin o olgun, ciddî, yumuşak iklimini ve bizi kullukta istihdam eden Zât'ın, bize olan vaadlerini tahakkuk ettireceğini bir nûr, bir ziya tayfları içinde duyar ve kendi kendimize: "İşte hayat böyle olur" derdik.

Ben, böyle nurlu ve bereketli bir geçmişin ziyan olacağına inanmak istemiyorum. Zira, o günler, dar bir zaman dilimi içinde geçip gitse de, bizim için bütün bir geçmişi rasat etme kuşağı ve bütün bir geleceğin de rüyalarının görüldüğü berzâhî haritalar olmuştu.

Şimdi, ruhumdaki her hatırayı karıştırdıkça görüyorum ki, o yumuşak, şefkatli, sihirli, şiirli günler, hâlâ içimde dipdiri ve mevsim tanımadan tomurcuk tomurcuk açılan güller gibi, hiç durmadan solar solmaz hemen yeniden açılıyor, ruhumda en romantik duyguları tutuşturuyor ve zaman zaman hatıraları öyle canlandırıyor ki, kendimi hâlâ o üfül üfül ağaçların altında hissediyor; ağustos böceklerinin sesleriyle, nûr soluklu, ışık soluklu talebelerin tesbîh, temcîd ve ilâhî sadâlarının birbirine karıştığını ve farklı bir koro teşkil ettiğini içimin derinliklerinde duyuyor ve burkuntu karışımı bir hazla talihime tebessüm ediyorum.

Kim bilir kampların bize açmadığı daha nice sırlar vardı! Biz onlardan düşünce ve tahayyül kuşağımıza girenleri yakaladık ve kırık dökük arz etmeğe çalıştık. Yine de onlar, benim için sonsuza kadar hayatın en renkli dakikaları olarak kalacaklardır.

Eğer ötelere seyahatimizde, herkese birer hatıra götürme fırsatı verilseydi, şüphesiz ben, ilklerinden başlayarak, kampların, o bahar çiçeklerine benzeyen pırıltılı, tılsımlı, hülyalı, mavi hatıralarını alır götürürdüm.

O günleri bizimle beraber yaşamayanlara, kampların hülyalı iklimini anlatmanın çok zor olduğunu bildiğim hâlde, yine de anlatmak istedim. Kim bilir, belki de bendeki bu anlatma hissi, anlatma kabiliyetimin yetersizliğini görüp de, o günleri gerçek buudlarıyla dile getirebilecek istidatları, kampları araştırmaya sevk etmek için olmuştur. O kadarcık olsun, yararlı olduysam kendimi bahtiyar sayarım.

Kamp Günleri

O hülyâlı günleri bizlerle yaşayanlar,
Cennet kokularının esip geldiği yerde.
Duydular Sonsuz'un bestelerini duyanlar,
Çelikten sadâlarla o sırlı tepelerde...

İnler hâlâ o yerler bir ulu velveleyle,
Tıpkı hasretmiş gibi o günkü gül yüzlere..
Şu ağaçlar, şu taşlar geliverseler dile,
Ne büyülü şeyler anlatacaklar bizlere..!

Kuş cıvıltısı, yaprak sesi, insan âvâzı,
Geceleri yıldızlarla söyleşen sîneler..
Her yanda ayrı bir kalbi kırığın niyâzı;
O yeşil vâdi hâlâ bu nağmelerle inler...

Duâyla doğrulurdu başlar sabahlara dek,
Uyumamış gözlerde billûr billûr mânâlar..
Buradaki yakarış semâlardakine denk;
Yıllar geçse de gönlüm hep o günleri arar...

Akan çaya bakmış olsan ürperir ve dersin:
O şen bakışlar hâlâ gülümsüyor dibinde..
Hiç vakit fevt etmeden koşup sen de gidersin;
Gidersin, hemen olmasa da günün birinde...

12 MART SÜRECİ

"Hadiselerin kendine mahsus dili vardır." diyen Hocaefendi, Kestanepazarı'ndan ayrılmasının ardından vaazlarına ve talebelerine ilim öğretmeye devam eder. Ancak aktarılan bu sözünde dile getirdiği gibi, bir yandan da memleketin farklı bir mecraya doğru kaydığını görür. Nitekim 12 Mart 1971 tarihinde ordu hükümete bir muhtıra verir. Ardından da tutuklamalar başlar. Hocaefendi, yapılan sohbetlerde hiçbir siyasî gaye güdülmediği, hatta herhangi bir siyasî mesele konuşulmadığı hâlde; insanların sohbet için toplanırken, kitap okumak için bir araya gelirken bu işlerin başka insanlara kaygı verecek bir şekilde gerçekleştirilmemesi için çok çaba sarf eder. Ancak, muhtıranın ardından tutuklamalar başlayınca, içeriye alınan arkadaşlarından daha fazla -dışarıda olduğu hâlde- sıkıntı çekmeye başlar. Arkadaşlarının masum olduklarının anlaşılıp serbest bırakılması için gece gündüz uğraşır. Kendisi ise muhtıradan yaklaşık iki ay sonra, 3 Mayıs 1971 tarihinde tevkif edilir. Oldukça sıkıntılı geçen o süreci şöyle anlatır: "Eve girdiğimde siyasî polislerin bütün eşyaları didik didik edip evin ortasına yığdıklarını gördüm. Ben içeriye girince polisler, 'Hoş geldin' dediler. Aramaya devam ettiler… 40 kadar kitap aldılar. Fakat içlerinde hiç biri suç unsuru sayılabilecek eserlerden değildi. İnsaflı davrandılar

ve takım hâlinde olan kitapların takımlarını bozmadılar. Hatta arama esnasında pencereleri kapamışlar, perdeleri çekmişlerdi…

Görevlilere ‘Geç kalır mıyım? Bir şeyler yiyeyim mi?’ dedim. Gayem, hem biraz açlığımı yatıştırmak hem de esas niyetlerini öğrenmekti. Bana ‘Karnını doyur. Ne zaman döneceğin belli olmaz’ dediler. Bir iki lokma pilavdan aldım. Biraz sonra Tepecik inzibat merkezine götürülmek üzere yola çıktık.

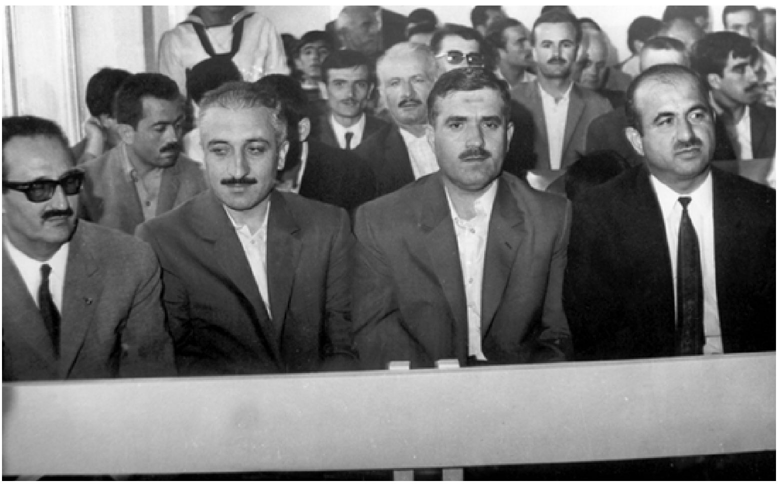
Beni Tepecik İnzibat Merkezine getirdiler. Saçımı, bıyığımı kestiler. Ben kaşlarımı da traş ederler zannediyordum. Fakat yapmadılar. Sonra sağdan, soldan, arkadan ve önden fotoğraf çektiler. Götürecekleri yere götürmeden evvel ‘Bana biraz su getiriniz, abdest alacağım’ dedim. Şimdi ismini hatırlayamadığım kısa boylu bir başçavuş temiz mi kirli mi bilmiyorum ama bir teneke su getirdi. Abdest alarak dışarıda namazımı kıldım. Böylece yatsı namazımı eda etmiştim. Hiç olmazsa sabaha kadar namaz kaçırma tehlikesi yoktu. Rahatlamıştım.

Beni alıp hücre gibi bir yere tıktılar… İçeriye girerken her şeyimi almışlardı. Kur’ân ve Cevşen yoktu.

Kur’ân’ı ezberimden okuyordum da cevşeni ezbere okumam mümkün olmuyordu. Cevşeni ezberlemediğim için ilk defa o kadar üzülmüştüm. Herhâlde, keşke onu da ezberleseydim, diye hayıflandım durdum… Kaldığımız yerin sadece tavanda küçük bir penceresi vardı. Depo gibi yerdi. İçerdekilerin sayısı çoğalınca bizi yemekhane gibi bir yere çıkardılar. Artık burada kalacaktık. Buranın hiç olmazsa pencereleri vardı, hava alabiliyorduk… Ben İsmail Büyükçelebi’ye el altından haber gönderdim. Cevşenimi getirmesini tembih ettim. O gün ikindiye doğru İsmail Hoca geldi. Cevşenimi de getirmişti. Hiç konuşmadan cevşenimi açtım, doya doya, ağlaya ağlaya okudum. Öyle zevkli cevşen ancak birkaç defa okumuşumdur… Burada bir hayli zaman kaldık. Günler acı fakat ümit dolu, biraz buruksu fakat renkli geçiyordu. Askerlikten on sene sonra yeniden asker olmuştuk. Bir astsubay vardı. Kısa boylu bir şeydi. Gider gelir bize çatardı. Mustafa Birlik -ki onun babası yaşındaydı- O’na: ‘Ulan sen askerlik yapmadın mı? Benimle nasıl

yatarak konuşuyorsun?' derdi. Sonradan öğrendik ki dinden rahatsızmış ve bize olan düşmanlığı da ondanmış.

Yemekhanede yirmi gün kadar kaldık. Okuyor, ibadet ediyor ve kurtuluş yolları araştırıyorduk. Ülkücü arkadaşlardan bir ikisi namaza başladı… Sonra katıldığım bütün sohbetleri kaydetmişler, ama suç unsuru ne? Bu dokümanlarda benim adım büyük harflerle en başa yazılmış. Bir de bütün arkadaşlar ifadelerinde beni nazara vermişler, o yapıyor, o ediyor, demişler.. Şaşırdım kaldım. Savcı, 'Bütün bunlara ne diyorsun?' diye sordu. Ben de gayet soğukkanlı ve ciddi bir teslimiyet içinde 'Vallahi, istihbarat memurlarına iş lazımmış, oturmuş bütün hayal güçlerini kullanarak bunları yazmışlar.' dedim.

12 Mart döneminde tutuklu olduğu zaman
2 Eylül 1971 günü yapılan ilk mahkeme duruşması

Savcı öfkelendi. Teker teker ifadeleri okudu. Okuduğu ifadelerin altındaki imzalara baktım, imza var ama kime ait? İnsan ne diyeceğini bilemiyor. İşte o esnada, vicdanımda hesap gününün ağırlığını bütün baskısıyla hissettim. İfadelerdeki bütün sözler atf-ı cürümdü.. O ana kadar konuşanlardan hiçbiri lehime bir tek kelime konuşmamış. Yine de 'Sizin bu dediklerinizden ben hiçbir şey anlamadım. Mevzu bana çok karışık geldi.' dedim.

Canım iyiden iyiye sıkılmıştı. Zaten buraya gelmeden önce inzibat karakolunda tam sekiz saat ifade vermiştim. Bu sekiz saatlik zaman zarfında verdiğim ifade bir sahife bile değildi. Zira sorular vehimdi ve konuşulacak bir şey yoktu. Ancak arkadaşların ifadesi çok bağlayıcı oluyordu. Yazıp imzalatmışlardı.

Emniyete mensup kişiler ifademizi almışlardı. İfade alırken çok zorladılar. Ancak, arkadaşlar zorlamaları ka'le almamış. Hakkı konuşmuşlardı ve ifadede tenakuz yoktu. Bir sürü isim saydılar. "Bunları tanıyor musun? Nereden tanıyorsun?" diye...

Risaleleri okuyup okumadığımı sordular. Bir din adamına sorulması kadar komik tasavvur edemeyeceğim bu soruyla da muhatap oldum. Kısmen okuduğumu söyledim. Neleri okuduğumu sordular. Ben de bazı kitaplar okuduğumu söyledim. Mesela, 23. Söz'ü okudum.. Haşir Risalesini okudum vs. gibi. Söylediğim kitapların hepsi elli defa mahkeme görmüş ve ellisinde de beraat etmiş kitaplardı. Onlar 'Başka hangisini okudun?' diye soruyorlar, ben de masum kitapların birer birer isimlerini söylüyordum. Bu fasıl da epey uzun sürmüştü. 'Artık aklıma hiçbir kitabın adı gelmiyor.' dedim, onlar da kitap ismi sormaktan vazgeçtiler.

Esasen verdiğim ifadede bulabilecekleri tek suç unsuru yoktu. Fakat yukarıdan gelen emirle bizi tutuklayacakları muhakkaktı. Ve nitekim de öyle oldu."

Tutukluluk döneminin ilk yirmi bir gününü inzibat merkezinde geçirir. Bir ay Şirinyer'deki, altı buçuk ay ise Bademli'deki hapishanede kalır. Hapis süreci de tutukluluk süreci gibi oldukça sıkıntılı geçer. Bir yandan ağır şartlarda yaşamaya çalışma bir yandan da en kaba ruhu bile incitecek insanlık dışı muameleler Hocaefendi'yi çok rahatsız eder. Avukat Bekir Berk Bey'le aynı yerde kalan Hocaefendi, kendisinden ziyade ona yapılan saygısızlıklara üzülür. Zehirlendiği bir gün, doktora dahi götürülmeyerek âdeta ölüme terk edilir. Hapse girerken ilaçlarını aldıklarından dolayı, çektiği alerjik rahatsızlık iyice ilerler ve dayanılmaz bir hâl alır. Çok zor durumda kalınca ancak viziteye çıkabilir.

Yargılanma süreci de ayrı bir sıkıntı kaynağı olur. Binbir türlü mesnetsiz isnatlarla mahkum edilmeye çalışılan Hocaefendi ve arkadaşları, her defasında bu isnatları geçersiz kılmalarına rağmen tahliye edilmezler. Bu süreçte, önceleri dost gibi gözüken bazı insanların vefasızlığı, bazı insanların da basit hesaplarla iftiralarda bulunmaları ayrı bir üzüntü kaynağı olur. Hocaefendi, bir yandan bu vefasızlıkların ve iftiraların hüznünü yaşarken bir yandan da hapishaneyi medrese-i yusufiye olarak değerlendirmeye çalışır. Solcularla dahi samimi dostluklar kurar. Tutuklu bulunduğu dönemle ilgili aktardığı hatıralardan birinde özellikle aynı koğuşa koyulan altı-yedi kişilik meczup grubun çıkardığı sıkıntılara da değinir. İnanç ve itikat noktasında çok ciddi yanlışları olan bu insanlar, cinlerden müteşekkil bir ordunun gelerek onları kurtaracağına inanır. Hocaefendi ve arkadaşlarını ise yanlış inanç taşıdıkları gerekçesiyle eleştirir hatta mahkeme heyetine aleyhlerinde yanlış bilgi verirler. Hocaefendi bunlarla dahi bir diyalog kurma, doğruları anlatma çabası içerisinde olur. Bütün bu olumsuz örneklere rağmen bazı insanlar bu zor zamanda yaptıklarıyla, doğruluklarını ve sadakatlerini ispat ederler.

2 Eylül 1971'de İzmir'de yapılan ilk duruşmada
Avukat Bekir Berk, Fethullah Gülen ve Mustafa Birlik yanyana

Bu dönemde Enver amcasının vefatı onun için ayrı bir hüzün kaynağı olur. 9 Kasım 1972 tarihinde tahliye olan Hocaefendi, hapishaneden çıkınca gidecek yeri olmayan insanın derin hüznünü duyar: "Dışarıya çıktığımızda bizi almak için gelen Sadık Bey'i gördük. Taksiye bininceye kadar bir şey hissetmemiştim ama, binince gidecek bir yerim olmadığını düşündüm ve 'Ne yapsam ki?' diye azıcık burkuldum…"

EDREMİT

Tahliyenin ardından tekrar göreve başlamak için Diyanet'e başvuruda bulunur. Ancak hemen cevap gelmez. Bunun üzerine "Altı sene evvel elimde minik çantalarım bir garip burukluk içinde gelip misafiri olduğumuz İzmir'den, yine elimde valizim tuhaf hislerle 'Ana gibi yar olmaz.' deyip Erzurum'a doğru yola koyuldum."[22] ifadeleriyle naklettiği üzere Erzurum'a gider. Bir müddet burada kaldıktan sonra İzmir'e döner ve Salepçioğlu ve Alsancak camilerinde vaazlar vermeye başlar. 23 Şubat 1972'de Edremit merkez vaizliğine atanır. Hocaefendi bu süreci şu şekilde anlatır: "Tahliyem ile Edremit'e gitmem arasında üç aydan fazla bir zaman geçti. Ancak bu, tam anlamıyla bir bekleme dönemi de değildi: Erzurum'da kısa bir süre kaldıktan sonra tekrar İzmir'e döndüm ve Salepçioğlu Camii'nde yeniden vaazlara başladım. Ben tutuklu iken arkadaşlar ev eşyamı Sadıkbey'de bir daireye taşımışlar. Erzurum'dan dönünce çok aceleden bir ev bulduk. Mektupçu'daki bu evi 500 liraya kiralamıştık.

Diyanet tarafından önceleri dilekçemize müspet cevap verilip, vaaz etmemize müsaade edildiği hâlde, daha sonra yine va-

22 KD, 175

azdan menedildim. Şaban Düz Hocaefendi ve Osman Kara Hocaefendi de benimle aynı durumdaydı. Sıkıyönetim üçümüzün de İzmir'den sürülmesi hususunda Diyanet'e baskı yapmış ve Diyanet de ister istemez bu baskıya boyun eğmek zorunda kalmıştı. Artık, ikinci bir emre kadar vaaz edemeyecektik. O sıralarda İbrahim Ulvi Bey, Özlük İşlerinde bulunuyordu. Bana, Ankara'ya gelmem hususunda haber göndermişti. Gittim.. Durumu anlattı ve 'İzmir dışında nereyi istersiniz?' diye sordu. Bizim İsmail Hoca, Edremit'teydi. Benim için teselli olur düşüncesiyle ben de 'Edremit olabilir.' demiştim. Ve böylece tayinim Edremit'e yapıldı. Bu arada Şaban Düz Hocaefendi'yi Nazilli'ye, rahmetli Osman Kara'yı da Turgutlu'ya tayin etmişlerdi. Gerçi Edremit'e tayinimi istemiştim ama, oraya gitme niyetinde değildim. Edremit Müftüsü Remzi Bey, yanında Arif Çağan ve rahmetli Hakim Necmettin Güvenli beylerle birlikte Mektupçu'daki eve kadar geldiler. Israrla Edremit'e gitmemi istediler. Âdeta benimle yalvarırcasına konuşmuşlardı ki onlardaki bu sıcaklığı da asla unutamam ve 'Ne olur gel, orada da hizmet olur!' dediler. Evet, onlardaki bu ciddi talep ve arzu cevapsız bırakılacak gibi değildi."

Hocaefendi'nin hatıralarında yaptıkları hizmetlerden minnetle bahsettiği Hacı Arif Çağan Bey, onunla tanışmasını ve ilk intibalarını şu şekilde anlatır: "Çocukluğumdan beri aileden gelen terbiyenin de tesiriyle içimde din âlimlerine karşı büyük bir şevk vardı. Bu dini şevk neticesinde bir keresinde Marifetname yazarı merhum İbrahim Hakkı Hazretleri'ni ziyaret etmek için çoluk çocuk beraber Erzurum'a gitmeye karar verdik. Trabzon üzerinden Zigana geçidi yoluyla Erzurum'a ulaştık. Fakat İbrahim Hakkı Hazretleri'nin Tillo'da medfun olduğunu öğrendik; ama Kırkıncı Hoca'yı görme imkânı bulduk.

Tarih 1960'ların sonu veya 1970'lerdi. Geri dönerken Aydın'da kaldık bir gece. Çoluk çocuk, hanım ve ben bir pidecide yemek

yiyoruz. Yemeği yedik, hesabı ödeyeceğiz, dediler ki 'Paranız ödendi'. Karşı masada duran birisi, Hacı Kemal Erimez vermiş parayı. Ben tanımıyorum onu. O da beni tanımıyor. Ama bakmış kapalı çocuklar falan... 'Neden böyle yapıyorsun?' dedik. Bizim güzergâh üzerinde evi varmış, 'Sabahleyin kahvaltıya beklerim' dedi. İlk o bahsetti bize Fethullah Gülen Hocaefendi'den. Fakat biz tam anlayamadık. Daha sonra Edremit'te de 12 sene görev yapan bir müftümüz vardı. O bahsetti, 'Böyle böyle bir zat var' dedi.' Bunun üzerine ilk fırsatta İzmir Kestanepazarı'na gittim; fakat o ilk gidişimde Hocaefendi, rahatsız olduğu için vaaz edememişti. Orada tahta barakanın içinde yatıyordu. Sohbet ettik. 'Edremit'e de gelseniz' dedik. Hocaefendi de zaten gelecekmiş... Fethullah Gülen Hocaefendi Edremit'e geldiğinde, bizim Sarı Hocaefendi de tevafuken burada idi.

Sarı Hoca ile birlikte Hocaefendi'nin vaazını dinlemeye gittik. Vaazdan sonra ben Hocaefendi'yi orada bıraktım, Sarı Hocaefendi ile geldim yazıhaneye. Soracağım çünkü. Ne yapmam lazım? Sahip çıkacak mıyım, çıkmayacak mıyım? Kendisi ne der? Mürşitlerin bazıları darılıverir talebelere bu durumlarda. Dedim 'Hocam bu Hocaefendi geldi. Ne yapmamız lazım. Bu zata sahip çıkalım mı?' Sarı Hoca: 'Oğlum bu nasıl bir laf; bu, ledün ilmine sahip bir zat. İman hakikatlerini anlatıyor.' dedi. O zaman biz de sağlam bağlanmış olduk yani. 1972'lerden sonra, gazeteci Fehmi Koru'nun kayınpederi olan Süleyman Karagülle beni siyasete davet etmek için gelmişti. Demokrat Parti zamanında siyasete biraz bulaşmıştım. Ama ihtilalden sonra ilgilenmedim. Süleyman Bey ısrarla davet ediyordu. 'Kusura bakma, bir hafta düşüneyim' dedim. Hocaefendi geldiğinde ona sordum. O'nun politikaya çok sıcak bakmadığını anlayınca ben de katılmadım bir daha o işlere."

Edremit'te birkaç yıl içinde gerçekleştirilen hizmetlerin Fethullah Gülen Hocaefendi'nin gönlündeki yeri ayrıdır. Hocaefendi, yıllar sonra Edremit hizmetleri için şunları söyleyecektir:

"Verim alma açısından Edremit hizmetleri diğerlerinden hep birkaç adım önde olmuştur. Edremit'te halk işe sahip çıkmıştı. Bilhassa Arif Çağan Bey ile yeğeni Abdullah Bey masrafların büyük bir kısmını temin ediyorlardı. Ayrıca köylerden de yağ, yumurta, peynir ve yoğurt gibi malzemeler geliyor ve o fakir, fukara talebenin bakımı-görümü sağlanıyordu."

MANİSA

İki sene dört ay Edremit'te vazife yaptıktan sonra 29.06.1974 tarihinde Manisa merkez vaizliğine tayin edilir. Manisa İzmir'e göre daha 'zor' bir yerdir. Bu dönemi hatıralarında şöyle anlatır: "Daha önce de ifade ettiğim gibi, Edremit'e esasen istemeyerek gitmiştim. Hatta istifa edip gitmemeyi bile düşünmüştüm. Bu isteksizliği, beşeri bir kısım boşluklarla izah daha uygun olur zannediyorum. Evet, alıştığı yerden kopup bir başka yere gitmek insana cidden zor geliyor. Benim ise bütün dost ve arkadaşlarım İzmir'de idiler. Onlardan ayrılmak, onlardan uzakta kalmak bana dayanılması imkânsız bir hicran gibi geliyordu. Fakat Murad-ı İlahi başkaymış... Edremit'e gittim ve üç seneye yakın orada vazife gördüm. Bu zaman zarfında, talebe hizmetleri gözümü ve gönlümü doyuracak seviyeye yükseldi. Manisa'nın hem şahsım hem de hizmetimiz adına yeni bir şey ilave ettiğini söyleyemeyeceğim. Her şey eskinin bir uzantısı olarak sürüp gitti. Vaazlar, sohbetler, kamplar vs. hep eskiden olduğu gibiydi. Belki gelip gitmeler, Edremit'e kıyasla çok daha fazlaydı; ama bunu Manisa'nın bir hizmeti olarak değerlendirmek yanlıştır. Zira, zaten cemaat, o güne kadar olduğu gibi, İlahi inayetle gelişiyordu. Diğer taraftan Edremit'e gelmek isteyip de çeşitli se-

beplerden dolayı gelemeyenlerin önündeki engeller, hususiyle de mesafenin azalmasıyla kısmen giderilmiş oluyordu. Bu da gelmeyi artıran bir husustu. Ama şunu da itiraf etmeliyim ki, o gün için Manisa böyle bir hizmete karşı çok soğuktu."

Manisa'ya tayininden yaklaşık üç ay sonra 20 Eylül 1974 tarihinde, Ramazan'ın üçüncü gününde babası Ramiz Efendi vefat eder. Bu ölüm, Hocaefendi'yi derinden sarsar. Gerek vaazlarında gerekse hatıralarında babasının ölümünü, ölümünden kısa zaman önce kendisiyle yaşadıklarını şöyle anlatır: "Evet, o sene benim için bir hüzün senesi oldu. Babamın vefatından bir ay kadar önce Edremit'te Ceza Hakimi Necmeddin Güvenli gibi çok sevdiğim bir dostum vefat etmişti. Onun vefatından az önce bir rüya görmüştüm. Rüyamda benim bulunduğum yerde semanın derinliklerine doğru iki uçak batıp kayboluyordu. Bu hadise bir-iki defa tekrarlandı zannediyorum. Ve babam ile Hakim bey bir ay ara ile vefat ettiler. -İnşallah- ikisi de Cenabı Hakk'ın rıdvanına mazhar olmuşlardır.

Emri tebellüğ etme (Manisa'ya tayin) vaktim gelmişti. Bu durumu babama arz ile elini öptüm ve 'Müsaade ederseniz gidip

Manisa'da Fethullah Gülen Hocaefendi'nin vaaz verdiği Muradiye Camii

vazifeye başlayayım.' dedim. Bana: 'Gitme. Önümüzdeki perşembeden sonra gidersin.' dedi. Sonra daldı, durdu durdu ve 'Git. Burada bir çift göz, orada ise binlerce göz bekliyor.' dedi... Ben İzmir'e döndüm. Bir hafta sonra babamın vefat haberi geldi. İzmir'den otobüs ile o gece yola çıktık. Yanımda Yusuf Pekmezci ve Köse Mahmut vardı. Mustafa Birlik de bizi garaja kadar geçirmeye gelmişti. Vasıta yönüyle sıkıntı çekmedik. Ankara'dan uçağa bindik ve öğle vakti Erzurum'a yetiştik. Son anlarında babamın yanında bulanamayışıma çok üzüldüm. Hele onun kerametvari, 'Bir hafta sonra gidersin.' demesini hemen kabul etmeyişim, içimde hep kanayan bir yara olarak kalmıştır. Öyle baba zor bulunur.

20 10 1988 Hocaefendi, babası Ramiz Gülen'in Korucuk köyündeki mezarı başında dua ediyor

Babam dikkatli yaşardı. Namazlarına çok dikkat ederdi. Onun da gözü yaşlıydı. Vaktini hiç zayi etmezdi. Tarladan eve geldiğinde, ayağının çarığıyla, yemek hazırlanıncaya kadar, hemen bir kitap açar ve okurdu. Onda kitap okuma bir zevkti. Yolda gidip gelirken de ağzı boş durmaz, ya Kur'ân okur ya da yeni ezberlediği Arapça veya Farsça bir beyti tekrar ederdi. Ben Kaside-i Bürde'yi önüme alarak ezberlediğimi bilmem. O'nu babamın okuyuşlarından kaparak ezberlemişimdir. Diğer Farsça beyitleri de hep babamın vaazlarda okuduklarından ezberledim. Babam, her dakikasını mutlaka hayırlı ve bereketli bir işle dolduran ve düşünceye ehemmiyet veren bir insandı. Boş yaşamaya kapalıydı."

Hocaefendi, cami vaazları ve talebeye verdiği derslerin yanında çeşitli vilayetlerde ve yurt dışında, muhtelif meselelerle ilgili konferanslar verir. Başta İzmir olmak üzere tüm çevre vilayetlerin kahvehanelerinde ya kendisi ya da talebeleri sohbet yapar.

KONFERANSLAR VE KAHVE SOHBETLERİ: EL UZATILMADIK BİR GÖNLÜN KALMAMASI İÇİN...

İlk konferansını Erzurum'da üniversitede Mevlana hakkında veren ve bu kitabın ilgili yerinde kaydedildiği gibi, akademisyenler ve dinleyiciler üzerinde büyük bir etki bırakan Hocaefendi, ikinci konferansını Yeşilay'ın İzmir şubesince düzenlenen bir programda verir. Kur'ân'ın fen ve tekniğe bakışını anlattığı konferans da ilgiyle takip edilir. Bu iki konferans belli bir programdan ziyade istek üzerine verilen konferanslardır. Konferansların öncesinde yapılan kahve sohbetleriyle bu faaliyetin zemini oluşturulur. İlk kahve sohbetlerinde bulunan Muharrem Kalyoncu Bey, ilk kahve sohbetinin hangi şartlar altında ve ne maksatla gerçekleştirildiğini şöyle anlatır: "1966 yılının yedinci ayında Hocaefendi, Kestanepazarı'na geldi. Hocaefendi her yönüyle o güne kadar tanıdığımız vaiz ve hatiplerden çok farklıydı. Hem dış görünüş hem de konuşma tarzı itibarıyla. Mesela, Kestanepazarı'nda vaaza çıkacağı zamandı. Herkes heyecanla O'nun kürsüye çıkmasını bekliyordu. Biz her zamanki gibi duvarda asılı olan Yaşar Hoca'nın cübbesini alacak ve öyle kürsüye çıkacak

zannediyoruz. Fakat Hocaefendi bahçedeki küçük kulübesinden kendi cübbesiyle beyazlar içinde çıktı. Cemaat onu görünce çok heyecanlandı. Herkes ayağa kalktı. Bizler heyecandan hazırladığımız teypleri bile çalıştıramadık. O günden sonra her cuma sabahın erken saatlerinden itibaren onu dinlemek için camiye gelir olduk.

Hocaefendi, genç insanlarla ilgilenmek istiyordu. Gençler de ekseriya kahvelerde toplanıyorlardı. Zaten camiye gelen insanlar belliydi. Madem diğerleri camiye gelmiyorlar; o zaman biz onların yanına gidelim düşüncesiyle Hocaefendi ilk kahve sohbetine bizim muhitten (Mersinli) başlamamızı istedi. Mersinli'de ilk kahve sohbetinin yapıldığı kahveyi bin bir güçlükle ayarladık. Tabii Hocaefendi falan konuşacak demiyoruz adamlara. Burası çok özel bir kahve idi. Gençliğin ve talebelerin yoğun olduğu bir yerdi.

1968 yılında Fethullah Gülen Hocaefendi İzmir Gaziemir'de bir kahve sohbetinde

Bu ilk kahve sohbeti şöyle cereyan etti: Hocaefendi ayağa kalktı ve konuşmaya başladı. Daha evvel biz kendisini takdim edelim, bir giriş yapalım diye teklif ettik ama kabul etmedi. Tabii olsun dedi.

Önce, hatırlayabildiğim kadarıyla, 'Aslında bu iş buralarda olmazdı; ama sizlerin camiye gelmeyişiniz bizi buraya getirdi. Siz çeşitli sebeplerle camiden ve cemaatten koparıldınız, ürkütüldünüz. Bu sebeple hakikatleri size camide anlatamıyoruz. Anlatamadığımız içindir ki biz buraya geldik.' diye başladı ve devam etti.

Böyle bir şeye hazırlıklı olmayan kahvedeki insanlar yavaş yavaş homurdanmaya başladı. Yüksek sesle Hocaefendi'ye laf atıyorlar, küfür ediyorlar, kırıcı ithamlarda bulunuyorlardı. Tabii Hocaefendi bunların hiçbirine aldırış etmiyor ve konuşmasına devam ediyordu. Bir saat kadar protestolu hava içinde konuşma devam etti. Sonra dışarıdan insanlar geldi. İçerisi epeyce kalabalık oldu. O gece kahvede toplam 3,5 saatlik bir sohbet oldu."

1975 yılından itibaren ise camiye gelmeyen insanlara, gündemi meşgul eden çeşitli konularda İslâmî bakış açısını anlatmak için seri konferanslar düzenlenmeye başlanır. Hocaefendi, hem konferanslara başlama amacını hem de konferansların işleyişini şu şekilde anlatır: "Ancak, artık iş kahve istiabını aşmaya başlamıştı. Böyle bir konuşmayı, kalabalık bir kitleye kahvede dahi yapmak isteseniz, yine toplantı ve yürüyüş kanunlarına göre izin almak gerekecekti. Aynı izinle, daha büyük yerlerde ve daha kalabalık bir topluluğa hitap etme imkânı olacağına göre, bu işi o seviyede yapmak daha muvafıktır diyerek konferanslara öyle başladık.

İkinci konferans Darwinizm'di ve İzmir Enternasyonel Fuarındaki Ekici Över denen yerde yapılmıştı. Salon 5 bin kişilikti. Bu konferansta da salondaki insandan daha çok dışarıda insan vardı. Hatta o gün fuar bir bayram yerine dönmüştü. Herkes akşam namazını bahçede, çayırların üzerinde kılmıştı. Dinleyici kitlesi yine çok değişikti. Kimisi merakla, bir vaiz bu mevzuda neler konuşacak diye gelmişti; kimisi cidden mevzuu öğrenmek için orada bulunuyordu.

Diğer bir konferans konusu olan 'Altın Nesil' ki, ismi doğrudan doğruya geleceği omzunda bayraklaştıracak olan nesillerden

kinaye olarak vicdanımdan doğmuştu. Bu mevzuda aynı isim altında Arapça bir tiyatro eserinin tercüme edildiğini daha sonra gördüm. Ama bu ilk Müslümanlarla alakalı bir temsildi. O günlerde konferansa bu ismi verirken ba'sü ba'del mevtimizin teminatı olan kutsileri düşünerek o ismi vermiştim. Orada, kutsilerin vasıflarını çerçevelemek istiyordum.. Ve bir bakıma da Altın Nesil'e bir davetiye mahiyetindeydi o konferans."

Darwinizm, 1960'lı, 1970'li yıllarda Türk kamuoyunu çokça meşgul etmiştir. Pozitivist ilim anlayışı, tartışılamaz bir gerçek olarak kabul edilmiştir. Âdeta darwinizmin dışında bir anlayış ihtimaline yer verilmez olmuştur. Bu hâl, birçok insanı derinden sarsmış, inanç buhranı yaşamalarına sebep olmuştur. İslâm'ın varlık tasavvuruna ters bu anlayış karşısında, İslâmî ölçüleri öne çıkartan bununla beraber gelişen ilim anlayışına da uygun bir şekilde cevap verilememiştir. Bu hâlin, birçok kişi tarafından İslâm'ın varlık ve bilgi anlayışının mağlubiyeti olarak kabul edildiği böyle bir ortamda Hocaefendi, gelişen ilmin verilerini kullanarak İslâm'ın bütün varlığı kucakladığını ve varlığa ait her noktayı izah ettiğini dile getiren konferanslarıyla büyük yankı uyandırır. Bu konferanslarda redci veya tümden kabul edici bir tavırdan ziyade İslâm'ın zengin varlık tasavvuru sergilenir. Bu dönemde İslâmî hassasiyetlere sahip birçok aydın, İslâm'ı çağın gereklerine eklemeye çalışıp İslâm'da da, dönemin moda ideolojisi, sosyalizmi hatırlatan uygulamalar olduğu hatta İslâm sosyalizminden bahsedileceği gibi konular üzerinde tartışırken; Hocaefendi, mensup olduğu dünyanın bütün zenginliğinin farkında olmanın ve bu zenginliğe vakıf olmanın sağladığı ayrıcalıkla hiçbir kompleksle düşmeden, çağın meselelerine tatmin edici cevaplar verebilmiştir.

Bu dönemde Hocaefendi'nin kimliğiyle ilgili dikkat çekici bir nokta da vaazlarda işlenilen konulardır. Edirne döneminden bahsedilirken değinildiği gibi, o, vaaz verirken alışılagelmişin dışında, İslâm'ın güncel birtakım meselelerini de söz konusu etmiştir. Bu

güncel meseleler asla aktüel siyasi konular değil; Müslümanların karşısına, değişen yeni dünyayla beraber çıkan hususlardır. Hocaefendi, vaaz verdiği camilerde cemaatin sorularını yazılı olarak almış, böylece birbirinden farklı yüzlerce soru kendisine yöneltilmiştir. Gerek bu soruların cevaplarının yer aldığı kasetler dinlendiğinde gerekse bu soru cevaplardan yapılan bir seçkiyle hazırlanan Asrın Getirdiği Tereddütler isimli kitap incelendiğinde görülmektedir ki Hocaefendi'nin, tıptan, ekonomiye, edebiyattan hukuka değin hemen her konuda sorulan sorulara ikna edici ve hem İslâm'ın akaide ait hükümleriyle hem de dönemin en ileri ilim verileriyle şekillendirilmiş cevaplar verdiği görülmektedir. O, verdiği cevaplarda İslâm'ın insanlığa ait hiçbir konuda cevapsız kalamayacağını ortaya koymuş ve yine ona has bir tavır olarak komplekse girmeden ilmin İslâm dışında bir alan olmadığını göstermiştir. Hocaefendi'nin verdiği cevapların o dönemde dimağları bulanan birçok insana çıkış yolu olduğu yüzlerce misalle ortadadır.

Altın Nesil konferansı ise, âdeta onun manifestosu gibidir. Hususen Tanzimat'tan sonra, millî ve manevî birtakım hassasiyetler ve kaygılar taşıyan bilim adamları ve entelektüeller, idealize ettikleri nesli çeşitli isimler altında anlatmışlardır. Bu ideali, Bediüzzaman Hazretleri 'nesl-i cedit', Mehmet Akif Ersoy 'Asım'ın Nesli' diye nitelemiş, Necip Fazıl, Sezai Karakoç, Nurettin Topçu gibi isimler de çeşitli isimlendirmelerle hedefledikleri nesli anlatmaya çalışmışlardır. Hocaefendi, İslâmî ilimlerdeki vukufiyetinin yanı sıra hem Batı hem de Türk düşünce tarihinin birikimini edinmiştir. Özellikle saydığımız bu isimleri önemsemiş, onların İslâm davası adına yaptıkları katkıyı, vefaya çok büyük önem veren kişiliğinin bir yansıması olarak, her fırsatta dile getirmiştir. İşte başta Bediüzzaman hazretleri olamak üzere bu isimlerden de esinlenerek kendi hedefindeki nesli anlatmış ve bu nesli 'Altın Nesil' olarak nitelemiştir. "Nesli altın yapan vasıflar vardır. O vasıflar

o nesilde yoksa ona altın nesil denemez." cümleleriyle başladığı konferansında altın neslin mesuliyet duygusu etrafında, geliştireceği inanç dünyasının, düşünce dünyasının ve aksiyon dünyasının temel niteliklerini ortaya koymuştur. Nitekim sonraki yıllarda çıkacak olan Sızıntı dergisinde yazdığı başyazılarda bu neslin portresini çizmiştir. Onun 'Ölçü veya Yoldaki Işıklar' ve 'Çağ ve Nesil' serisi olarak kitaplaştırılan yazıları, altın neslin ve sonraki dönemde 'gönüllüler hareketi' adını vereceği insanların ruh portresini, madde ve mana planındaki şahsiyetini ortaya koyar.

26 Ağustos 1977 tarihinde İstanbul'daki ilk vaazını Eminönü Yeni Camii'nde verir. Vaazda Müslüman'ın taşıması gereken vasıfları, kendine, benliğine çekidüzen vermesi gerektiği, bir değişim olacaksa bunun fert planında başlayacağı konusunu anlatır. Yaklaşık iki hafta sonra, 9 Eylül 1977 tarihinde, bu sefer Sultanahmet Camii'nde İstanbul'daki ikinci vaazını verir. Bu vaazını dinleyenler arasında dönemin başbakanı Süleyman Demirel ve dışişleri bakanı İhsan Sabri Çağlayangil de vardır.

Hocaefendi, 28 Eylül 1976 tarihinde Manisa'dan İzmir Bornova'ya tayin edilir. Yukarıda söz konusu edilen soru cevap sohbetleri de bu dönemde başlar. Bornova'ya tayinini isteyiş sebebini ve bu dönemle ilgili düşüncelerini şöyle dile getirir: "Tayinimi İzmir'e istemiştim. Ancak, 'Bornova da İzmir sayılır' diye tayinim oraya yapıldı. Belki faydalı da oldu. Vaazlar ve sohbetler adına, Bornova da Manisa'nın bir uzantısıdır, diyebilirim. Dizi hâlinde bazı konuları kürsüye getirme burada da devam etti. Ayrıca haftada bir gece, soru-cevap sohbetleri yapılmaya başlandı. Tabii ben bu arada sağa sola daha sık gitmeye fırsat buluyordum. Her yandan çeşitli vesilelerle davetler alıyordum. Mümkün mertebe de bu davetleri geri çevirmemeye çalışıyordum."

O, herkese ulaşmak ve kendi perspektifine göre 'Hizmet insanı'nı tanımladığı yazısında dile getirdiği gibi 'el uzatmadığı bir

gönül' bırakmamak için cami vaazları, konferanslar ve kahve sohbetlerine ilave olarak yurt dışına gitmeyi de ister. "Bir vesile olsa da bu konferans işini yurt dışında da sürdürsek" diye düşünen Hocaefendi, özellikle konferanslarda gördüğü tablolar üzerine bu tür konferansların yurt dışında da yapılmasının bir zaruret olduğuna kanaat getirir. Bunun üzerine, 1977'nin sonlarında Diyanet tarafından görevlendirilerek Almanya'ya gider. Hatıralarında dile getirdiği üzere o, Almanya'da ve başka Avrupa ülkelerinde birçok yere gitmek istemesine rağmen imkânsızlık sebebiyle bu isteği tam anlamıyla gerçekleşmez. Hedeflediği yerlerin bir kısmında sohbetler yapar, konferanslar verir. Berlin, Frankfurt, Hannover, Hamburg, Münih sohbet yapılan, konferans verilen yerlerden bazılarıdır.

Şubat 1979'da Mehmet Akif Ersoy'un 'Merhametin yok diyelim nefsine / Merhamet etmez misin evladına' mısralarını içeren kapağıyla Sızıntı dergisi yayın hayatına başlar. Hocaefendi dergide, başyazıları kaleme alır. İlk yazısı, 'Bu Ağlamayı Dindirmek İçin Yavru' başlığını taşımaktadır. Yazı, onun bütün insanlık karşısında duyduğu mesuliyeti ve ıstırabı, bu ıstırabı dindirmek için taşıdığı idealleri ve bu yöndeki ümitlerini ortaya koyar. Yazının bir kısmından aşağıya alınacak cümleler, onun ruhunun ıstıraplarını ve nesil karşısındaki hassasiyetini ortaya koymaktadır:

"Senin uğruna bu yola atıldık. Acılarına ortak olmak, ızdıraplarını dindirmek, gönlünü âbâd etmek için... Bize gönül koyma! 'Ağırdan aldık', vaktinde imdadına yetişemedik. Ama inan; sînemizde hep Yakub'un âh u efgânını, içimizde Zelîha'nın aşk u hicranını taşıdık durduk.

O âb-endâm kâmetinin iki büklüm olduğunu her gördükçe, perişan kâkül'ün gibi kalbim de dağılıp gitti. Buruk boynun ve mahzun bakışların karşısında kaç defa kaddim büküldü, gözlerim doldu. Her feryadıma senin türkünden bir nağme katıp destanını dile getirmek istedi isem de, iniltin içimi yaktı; derdin gözümde büyüdü, içim burkuldu...

Hem de sana el uzatmağa utanıyordum... Âbâ-ı kenâisiyyeyi hatırlatan yapmacık şefkatimle karşına çıkmağa ar ediyordum. Zira sana, gözümün önünde kıydılar. Zülüflerini târumâr edip, bu hâle koydular. Beynini söndürürken, kalbini kursağına yedirirken, görmüştüm olup bitenleri ve uzatamamıştım günahkâr ellerimi... Sızlanışına rağmen uzatamamıştım... Kader'in Faust'un kaderi, ama Mefiston kim..? Kim revâ gördü bunları sana...?

Emin bir ülkede idin. Sıcak bir yuvan vardı. Rızkın başının ucunda ve işin yolundaydı. Sonra şu vahşetzâra geldin ve geldiğine bin pişman oldun. Ama gelmemek elinde değildi. Geldin ve etrafını büsbütün boş bulup hâline âşina kimse göremedin. Âh u efgânını, sadece sen duyuyordun.

Ve sana koşanlar, sadece midenin arzu ve isteklerine koşuyorlardı. Senin bugünkü yürekler yakan feryatların, tâ o zaman başlamıştı. Tâ o zaman terk edilmiştin. Hem de "en sevimli" iken. Sen, başkalarının keyf ve eğlencesi olarak elde idin, kucakta idin; bir gül gibi göğüste idin, dudakta idin. Ama senin için yapılan şeylerde sana ait olanı bulmak mümkün değildi. Gariptin, yalnızdın ve sahipsizdin...!

Dünün bugününü doğurdu ve bugünün, ne olacağı belirsiz yarınlarını hazırlamakta. Yolların ayırımındasın yavrucuk...!

Şimdi bana müsaade et de, şu bâdirede Bahadır'ın olayım. Mızrabımı senin için vurup, feryâdımı rûhuna duyurayım. Bu fırtına ve bu yangında, gerektiği an imdâdına koşamadığım için de, kaldırım taşı gibi şu mücrim başımı ayaklarının altına koyayım ve bütün mücrimler adına senden özür dileyeyim: Bir keyf uğruna varlığına sebebiyet verenleri, etine kemiğine bağlanıp gönlünü unutanları, bir geçici dem için ebediyetine kıyanları, ruhuna hoyratlık aşılayıp sefâletini hazırlayanları affeyle yavrucuk!.."

12 EYLÜL İHTİLALİ: KÜRSÜLERE DUYULAN HASRET

Hocaefendi, bu yıllarda artan sosyal ve siyasal olaylar karşısında hep itidali ve mümine yakışır bir şekilde ferasetli hareket etmeyi tavsiye ve telkin eder. Müminin emniyet insanı olduğunu vurgulayarak çatışmanın içinde yer alamayacağını, sloganlarla İslâm davasına, bu millete iyilik yapılamayacağını aksine kötülük yapılacağını, yaşanan bütün bu olayların birtakım güçler tarafından planlandığını, bu oyuna gelinmemesi gerektiğini anlatır. Özellikle 1980 İhtilali'nden önceki birçok vaazında hem gençlere hem de diğer insanlara yaklaşmakta olan tehlikenin büyüklüğünü anlatır. Ancak yaşanan hadiseler, çok iyi planlandığından 12 Eylül 1980 tarihinde askerî darbe olur. Darbeden önceki son vaazını darbeden bir hafta önce, 5 Eylül 1980'de, Bornova'da verir. Bu vaazından sonra Turgut Özal ile bir süre imam odasında görüşür.

Darbeyle ilgili olarak şu değerlendirmeyi yapar: "12 Eylül öncesinde cereyan eden hadiselerin bir darbe ve ihtilale davet mahiyetinde olduğunu anlamak için, zannederim ne ferasete ne de kehanete ihtiyaç vardır. Hadiselerin dilinden en kaba çizgileriyle anlayanlar dahi gelmekte olan ihtilalin sesini kulak zarları yırtı-

lırcasına duymuşlardır. Meseleye bu zaviyeden bakacak olursak, olması muhtemel darbeyi ben de herkes kadar hissetmekteydim ve etrafıma söylediklerim de bu mahiyette şeylerdir.

Bence 12 Eylül'ün diğer ihtilallerden pek farklı bir yönü yoktu. Yine gençler silahlı ve sokakta… Yine dillerde Marks ve Lenin… Yine kin ve nefret... Yine yıkıcı siyaset ve meclis polemiği… Yine müdahaleye çağrı ve yine 'hele bir yıkalım sonra oturur ne yapacağımızı düşünürüz' gibi geri kalmış ülkelerin psikolojisiyle hareket etme hastalığı sarmıştı bir baştan bir başa toplumu. Kimsenin kimseyi kabullenmediği, bir kesimin diğeri ile beraber yaşamaya tahammül edemediği ve en küçük farklılıkların kavga vesilesi yapıldığı böyle bir ortamda, müdahale için her şey tamamdı. Ve yine suni sağ-sol hikayesi hürriyet ve demokrasinin katliyle sonuçlanacaktı.

Bu arada şunu da vurgulamakta yarar var: Bu son hareketin mimarları bazı müspet icraatta da bulundular. Toplumu, dirilmesi için bir kere daha silkelediler. Sovyet İmparatorluğu yıkılma sath-ı mailine girdiği bir dönemde maceracı gençlerin Türkiye'yi Sovyetler'in peyki hâline getirme oyununu bozdu ve ülkemizin içinden çıkılmaz bir bataklığa sürüklenmesini bilerek veya bilmeyerek önlediler. Bazı kıymetli vatan evlatlarına millete hizmet etme yollarını açtılar..."

İhtilalden sonra rahatsızlığı sebebiyle raporlar alır. İzmir Emniyeti, rahat bırakmamakta, ihtilalin gücünü de arkasına alarak çeşitli şekillerde rahatsızlık vermektedir. Hocaefendi, bu uygulamalar üzerine görev yerinin değiştirilmesini ister. Nitekim 25 Kasım 1980 tarihinde İzmir'den Çanakkale merkez vaizliğine atanır. Ancak rahatsızlığı sebebiyle Çanakkale'de göreve başlayamaz.

Askerî yönetim, sıkıyönetim uygulamaya başlar. Bu çerçevede birçok keyfî uygulama hayata geçirilir. Hocaefendi'nin görev yapmasına imkân verilmez. Sıkıyönetimin uygulamaları resmî olarak

vaaz vermesine imkân bırakmadığından 20 Mart 1981 tarihinde vaizlikten istifa eder. Ancak o, demokrasi dışı uygulamaların baskısı ve gölgesi altında başlatılan hizmeti devam ettirir. Serbest seçimler yapılmasına rağmen Hocaefendi üzerindeki hukuk dışı uygulama sürdürülür. O da bu zaman zarfında Anadolu'yu dolaşır. Ahlat'ı, ecdad yurdunu, ziyaret eder. Bu dolaşma, bir yandan hizmetlerin bütün Anadolu sathına yayılmasını hızlandırır, bir yandan da Hocaefendi'ye Anadolu insanını daha yakın tanıma fırsatı verir.

12 Ocak 1986 tarihinde hakkında arama emri olduğu gerekçesiyle Burdur'da yakalanır. Uzun bir sorgulama devresi geçirir. Sorgulamanın ardından İzmir'e getirilir. Arama emrinin İzmir'le ilgili olmadığı anlaşılınca ve suça ait herhangi bir unsur bulunamayınca serbest bırakılır.

KÜRSÜLERE YENİDEN DÖNÜŞ

6 Nisan 1986 tarihinde Miraç gecesine de tekabül eden Çamlıca Camii'nin açılışında yaklaşık altı yıl aradan sonra ilk vaazını verir. Vaazda, bütün vaazlarında olduğu gibi, gözyaşlarıyla altı yıldır kürsülerden uzak kalmasının uyandırdığı hasreti ve bunun verdiği ıstırabı anlatır. Yetişmekte olan nesle olan inancını, hasretini, ümidini dile getirir.

6 Haziran 1986 tarihinde hacca gider. Hacdayken Diyarbakır'da Mehmet Özyurt davasıyla ilgili olduğu gerekçesiyle hakkında tahdit konulur. Dostları bundan sonraki hayatını Medine'de devam ettirmesi için yoğun ısrarda bulunurlar. Ancak Hocaefendi kabul etmez. Yakalanıp teslim olmaksızın Türkiye'ye girip suçsuz olduğunu ispat etmek ister. Kaçması hâlinde suçu kabul etmiş olacağını, oysa suçsuz olduğunu ifade eder. Bu amaçla, Suriye üzerinden binbir zahmet, çile ve tehlikeyle yüz yüze gelerek sınırı geçer ve Kilis'e gelir. Buradan İzmir'e geçerek sıkıyönetim komutanlığına teslim olur. Yapılan tahkikat neticesinde suçsuz olduğu anlaşılır ve serbest bırakılır.

İlk sayısı Temmuz 1988'de çıkan Yeni Ümit dergisine başyazılar yazmaya başlar. İlk sayıdaki yazısı, 'Yeni Ümit'in Mütevazı İkliminde' başlığını taşımaktadır.

1989 yılının başından itibaren İstanbul Üsküdar'daki Valide Sultan Camii'nde Peygamber Efendimiz'i (sallallahu aleyhi ve sellem) çeşitli yönleriyle anlattığı ve daha sonra üç cilt hâlinde '-İnsanlığın İftihar Tablosu- Sonsuz Nur' adıyla kitaplaştırılan vaazlarına başlar. İlki 13 Ocak'ta verilen vaazlar, 62 hafta devam eder ve 16 Mart 1990 tarihinde bu kapsamdaki son vaazını verir.

'İnsanlığın İftihar Tablosu' üst başlığıyla kitaplaştırılan Sonsuz Nur, bir siyer olmakla beraber siyer geleneği içinde çok ayrı bir yere sahiptir. Diğer siyerlerde umumiyetle Hazreti Peygamber'in hayatı anlatılırken, burada Hocaefendi O'nun hayatını anlamaya çalışmıştır. O'nun hayatının her safhasının bugüne bakan bir yönü olduğunu ve bugünkü Müslüman için O'nun hayatının hâlâ capcanlı bir örnek teşkil ettiğini ortaya koyar. Dolayısıyla kronolojiyi esas alan ve sadece bilgilerin yer aldığı bir siyer değil, O'nun hayatını âdeta bir kitap gibi kabul eden ve satır satır tahlil eden bir çalışma olmasıyla dikkat çeker. Vaazlarda ve kitapta görülen diğer bir hususiyet Hocaefendi'nin Hazret-i Peygamber'e (sallallahu aleyhi ve sellem) duyduğu büyük sevgidir. Her cümlesinde O'na duyduğu sevginin ve saygının yansımasını bulmak mümkündür. Kitaba yazdığı önsöze şu ifadelerle başlar: "Hz. Muhammed Mustafa'nın (sallallahu aleyhi ve sellem) mümtâz ve muallâ şahsiyetinin anlatılması, anlatılmakdan da öte O'nun beşeriyetin kurtuluşu için bir çare, insanlığın onulmaz dertleri için bir iksîr olarak takdim edilmesi ve hayat-ı seniyelerinin O Yüce Kâmete uygunluk içinde tanıtılabilmesi, çoklarının olduğu gibi benim de düşünce ve his dünyamı baskı altına alan ve her yönüyle de önü alınamaz bir arzu ve isteğe dönüşen mühim mevzûlardan biri...

O, insanlığın iftihar tablosudur. On dört asırdan beri dünya çapındaki en büyük dâhiler, dev filozoflar ve her biri düşünce semâmızın yıldızı nice mütefekkir ve ilim adamları, hep O'nun arkasında el pençe divan durmuş ve O'na hitaben: "Sen, sana mensubiyetle övündüğümüz insansın.' demişlerdir… Eğer beşeriyet O'nu tanısaydı, O'nun için mecnûn olur, yollara düşerdi; ruhları O'nun yâd-ı cemîli sarınca burnunun direği sızlar ve gözleri yaş-

larla dolardı, dolardı da, O'nun pâk semtine, peygamberlik dünyasına, tertemiz iklimine girebilmek için ürperir, O'nun aşkının ateşiyle yanan kalbinin küllerine hayat gelsin diye rüzgarın önüne katılır ve hep oraya doğru sürüklenirdi...'

Sonsuz Nur'un başka bir yönü, Hocaefendi'nin düşünce dünyasının çerçevesini çizmesidir. O, Efendimiz'in (sallallahu aleyhi ve sellem) şekillendirmediği hiçbir hareket ve düşünceye ilgi göstermez. Onun Sonsuz Nur'da Efendimiz'i (sallallahu aleyhi ve sellem) 'görme, anlama ve anlatma' biçiminin anlaşılması, kendisinin de anlaşılmasına çok büyük katkı sağlayacaktır.

Cuma günü verilen bu vaazların yanı sıra aynı dönemde Pazar günleri Süleymaniye, Pendik, Sultanahmet, Bakırköy Yeni Mahalle, İzmir'de Hisar ve Şadırvan Camilerinde vaazlar verir. Bu vaazların dışında Ramazan ayı boyunca iftardan sonra teravihe kadar Fatih Camii'nde de vaazlar verir. Bu camide ayrıca 6 Mayıs 1989 tarihinde Ramazan Bayramı vaazını verir.

22 09 1991 Abdi İpekçi Spor Salonunda düzenlenen Ebedi Risalet Sempozyumu'nda hitap ederken

Fahri vaiz olarak devam ettirdiği bu vaazları, 1991'in ortalarına kadar devam ettirir. Son vaazını 16 Haziran 1991 tarihinde verir. Bu vaazlara Anadolu'nun her yanından on binlerce insan iştirak etmiştir. Hocaefendi, özellikle son vaazlarında Sovyetlerin dağılmasıyla beraber ortaya çıkacak olan muhtemel dünya düzenini okuyarak Müslümanların Orta Asya'daki dindaşlarına ve soydaşlarına sahip çıkmalarını önerir. Daha Sovyetler dağılmadan önce yakın zamanda dağılacağı ve buna göre yeni şeyler yapmanın ge-

rekli olduğunu ifade eder. Bu öngörüsü kısa zamanda çıkar. Bu onun, dünyadaki sosyal ve siyasal olayları analiz edişindeki vukufiyetini de göstermektedir. Ayrıca Sovyetlerin dağılmasıyla ortaya çıkan boşlukta çeşitli sıkıntılar, hatta işgaller yaşayan insanların ıstıraplarına cami kürsülerinde ortak olur. Bu dönemde verdiği vaazlarda ruhunda duyduğu ıstırabın tesiriyle âdeta kürsüde kendinden geçer. Bir yandan gözyaşı döker, bir yandan da bunun yeterli olmayacağını ifade ederek bu insanlara ve bu insanların gelecek nesillerine sahip çıkılmasını Anadolu insanına öğütler. Nitekim kısa zamanda bu talep yankı bulur ve Anadolu insanının desteğiyle ve sahiplenmesiyle başta Orta Asya olmak üzere, dünyanın birçok yerinde Türk kolejleri açılmaya başlar.

21 Eylül 1991 tarihinde Zaman Gazetesi tarafından 'Kutlu Doğum' haftası kapsamında düzenlenen ve alanında ilk olma özelliği taşıyan 'Ebedî Risalet Sempozyumu'nun üçüncü günündeki programlara iştirak ederek katılan ilim adamlarına ve düzenleme heyetine teşekkürü içeren kısa bir konuşma yapar.

1992 senesinin Mayıs ayının başında Amerika'da prostat ameliyatı olan Cumhurbaşkanı Turgut Özal'a 5 Mayıs'ta 'geçmiş olsun' ziyaretinde bulunur.

05 05 1992 ABD'de ameliyat olan Cumhurbaşkanı Turgut Özal'ı Houston Hastanesi'nde Ziyareti

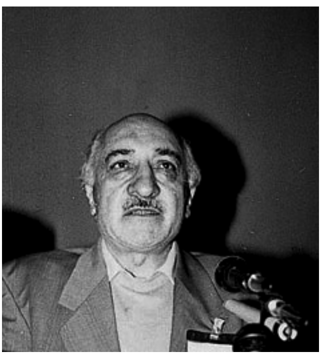
Annesi Refia Hanım 28 Haziran 1993 tarihinde İzmir'de vefat eder. 'Varlık vesilem ve rahle-i tedrisinde oturduğum ilk muallime ve mürşidem' diye vasfettiği validesinin vefatından yine kendi ifadesiyle 'mukteza-i beşeriyet mağmum, mahzun ve mükedder' olmuştur. Çünkü onun dünyasında anne şu şekilde yer bulmuştur: "Fânîler arasında en muazzez varlıktır ana. O, yeryüzünde dolaşırken gökteki bir baş ve cennet de ayaklarının altındadır. Pabucunun tozu gözlere sürme kadar aziz ve ayaklarına sürülen yüzler arş eşiğindeki başlar kadar yücedir. Ana inleyen varlıktır. Bütün bir hayat boyu inleyen ve sızlayan... Onun analığı evlâtla kâim; "anam" diyen biriyle... Evlât olmayınca ana, ana değildir. Ya 'anam' demeyince! Ananın emeli bir evlât, bazen de başka bir şeydir manâ gibi, ruh gibi, ideâl gibi bir şey(dir.)…" Validesinin cenaze namazını kendisi, 30 Haziran Çarşamba günü İlahiyat Fakültesi Camii'nde kıldırmış; cenaze, Yamanlar Örnekköy mezarlığına defnedilmiştir.

İzmir Karşıyaka'da bulunan annesi Refia Gülen'in mezarı başında dua ederken

FARKLI KESİMLERLE DİYALOG SÜRECİ

Hocaefendi, özellikle 1994 senesinden itibaren çeşitli kesimlerden insanlarla ve medya mensuplarıyla görüşmeler yapmıştır. Bu dönemde açılan ve kendisinin de onursal başkan olarak yer aldığı Gazeteciler ve Yazarlar Vakfı'nın 29 Haziran 1994'teki açılış programına katılır. Burada yaptığı konuşmada gerek toplumsal bazda gerekse bütün dünyada hoşgörü ve diyaloğun bir zaruret olduğunu dile getirir. O güne kadar Hocaefendi'yi bizzat dinlememiş veya tanıma imkânı bulamamış birçok insan üzerinde Hocaefendi'nin konuşmaları ve İslâmî ilimlere vukufiyetinin yanında Türk ve dünya entelektüel birikimini kucaklayan kişiliği, kamuoyunda çizilen 'hoca' profilinden oldukça farklılık arz etmesi, büyük etki uyandırır. Nitekim yüzlerce aydın, kaleme aldıkları yazılarda Hocaefendi'nin 'farklı' kimliği karşısında duydukları hayreti, saygıyı ve bu kimliğin Türk ve dünya kamuoyu için ne kadar önemli olduğunu dile getirmiştir. Bu yazıların bir

Gazeteci ve Yazarlar Vakfı'nın açılışında konuşurken

kısmı 'Kozadan Kelebeğe: Aydınların Kaleminden Fethulah Gülen' adıyla kitaplaştırılmıştır.

Aynı yılın 30 Kasım'ında Başbakan Tansu Çiller ile görüşür. Görüşme basında geniş bir şekilde yer alır. Bazı yazarlar ve medya organları gerçeklerle ilgisi olmayan asılsız ve mahkemelerce onlarca kere tekzip edilen ithamları yeniden gündeme getirerek Hocaefendi'nin başbakanla görüşmesini eleştirirler. Bu eleştirilere avukatı, 6 Aralık 1994 tarihinde, 'Bazı köşe yazarları ve basın yayın organları konunun özüyle uzaktan yakından ilgisi olmayan yanlış yorumlara girmişlerdir. Bu kişilerin kendilerinin veya başkalarının Sayın Başbakan'la görüşmesi gayet normalken, Muhterem Hocaefendi'nin görüşmesi hangi ayrıcalığa binaen niçin yadırganıyor ve saptırılıyor?" cümlelerini de içeren bir basın açıklamasıyla cevap vermiştir.

1995 yılının ilk ayında Sabah ve Hürriyet gazetelerine güncel meseleler ve kendi fikir dünyasıyla ilgili soruları içeren mülakatlar verir. Mart ayının yirmisinde ise Bülent Ecevit ile görüşür. Siyasetin konuşulmadığı, tasavvuf ve felsefî konular üzerine sohbetlerin yapıldığı bu görüşmenin öncesindeki şu diyalog, Hocaefendi'nin hassasiyetinin bir başka cephesini ortaya koyar: Bülent Ecevit, kendisine görüşme talebi iletildiğinde; "İzmir'e geldiğimde tabii ki görüşürüz." der. Bunun üzerine Hocaefendi; "Devlet büyüklerine terbiyemin gereği, ben sizin, ayağıma gelmenizi istemem, ben gelip ziyaret ederim." cevabını verir. Ecevit, görüşmeden memnun kaldığını, "Fethullah Hoca'yı ve onun çevresinde toplananları, demokrasinin gelişmesi açısından çok faydalı bulduğu" şeklindeki cümlesiyle dile getirir. (Hüseyin Gülerce, Zaman, 10,11,2006) Bu yılın Mayıs ve Haziran ayı içerisinde Hikmet Çetin, Tansu Çiller ve Mesut Yılmaz'la görüşür. Bu görüşmelerin bazı kişilerce eleştirilmesini, 22 Haziran 1995'te bir basın açıklaması yaparak 'Yaptığım görüşmelerin bazı çevrelerde yadırganmasını bu çevrelerin taşıdığı sıfat ve konular ve seviye ile telif etmekte güçlük çekiyorum.' cümleleriyle değerlendirir. Yine bu dönemde, 26 Mayıs 1995 tarihinde Türk Ocakları Vakfı tarafın-

dan geleneksel olarak verilen 'Nihal Atsız Türk Dünyası Hizmet Ödülü', Türk dünyasında açılmasına vesile olduğu okullar sebebiyle, Hocaefendi'ye verilir.

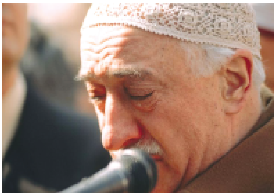
Hocaefendi, hakkında yazılan suçlamaların hepsini avukatları aracılığıyla mahkemeye taşımış ve hepsinde de haklı çıkmıştır. Nitekim hakkında en fazla haber yazan ancak hepsinden tekzip alan Cumhuriyet gazetesi yazarı Hikmet Çetinkaya'dan kazandığı 50 milyon TL'lik manevî tazminatı 30 Haziran 1995'te Mehmetçik Vakfı'na bağışlar. Bu bağışından dolayı yaklaşık bir ay sonra, 25 Temmuz'da, Mehmetçik Vakfı tarafından kendisine teşekkür beratı verilir. Yine bu yıl, TRT'den Reha Muhtar'ın Ateş Hattı programına Zaman gazetesinden Eyüp Can'a, Cumhuriyet gazetesinden Oral Çalışlar'a mülakatlar verir. Eyüp Can'ın mülakatı on bir gün, Oral Çalışlar'ın mülakatı yedi gün süreyle yayımlanmıştır. Eyüp Can'ın mülakatı daha sonra 'Fethullah Gülen'le Ufuk Turu' adıyla kitaplaştırılmıştır. Söyleşi, Hocaefendi'nin 'mütebahhir' kimliğini ortaya koyucu mahiyettedir. Sanat ve edebiyattan sosyolojiye, psikolojiye, felsefeye, siyaset bilimine değin çok geniş bir alanda vukufiyet derecesindeki cevapları, Türk entelektüelleri arasında şaşkınlıkla ve hayranlıkla karşılanır. Birçok aydın, Hocaefendi'nin ortaya koyduğu profilin kendine mahsus olduğu noktasında birleşmiştir.

Aynı yıl, Milliyet gazetesine ziyarette bulunarak yazarlar ve yöneticiler ile görüşür. Bir Hollanda televizyonuna mülakat verir. Bosnalı çocuklar yararına düzenlenen futbol maçına gider. 14 Eylül 1995 tarihinde ise kalp rahatsızlığı sebebiyle kalp anjiyosu yaptırır.

Hocaefendi, 1996 yılında da çeşitli basın organlarına mülakat verir. Bunlar arasında Bulgaristan Varna televizyonu ile Trud gazetesi de vardır. Yine bu yılın Nisan ayında farklı kesimlerle diyaloğu geliştirmek amacıyla Patrik Bartholomeos ile görüşür. Bu yılın Kasım ayında meydana gelen Susurluk kazasının ardından

başlatılan tartışmalardan istifade ederek Hocaefendi'nin tavsiyeleriyle katkıda bulunduğu hizmetleri baltalamak amacıyla, Susurluk'la ilgili olarak hazırlanan ve MİT tarafından servis edildiği iddia edilen listeye ismi eklenir. Bu ekleme ve iddialarla ilgili olarak çeşitli basın organlarına açıklamalarda bulunur. Eklemenin düzmece olduğu ortaya çıkar. Ancak Türkiye'de yaşanmaya başlanan sıkıntılı süreçte, bazı kesimler Hocaefendi'yi de hedef aldıklarından bu çerçevede hemen her maksatla, yaşanan çeşitli siyasî krizlerle onu da ilişkilendirmek istediler. Bu isnatları Hocaefendi, her defasında yalanlayarak adlî mercilere intikal ettirmiştir. Nitekim tahkikatlar neticesinde kendisi haklı bulunmuştur.

Türkiye'de yaşanan siyasî süreç, onun sağlık durumunu da ciddi şekilde etkiler. Ayrıca 13 Mart 1997'de vefalı dostu Hacı Kemal Erimez'in vefatı onu çok sarsmıştır: "Aydınlı Hacı Kemal zengindi, yedi sülalesine yetecek zeytinlikleri ve bir de elmas madeni vardı. Birkaç defa eğitimle alâkalı konuşmalarımı dinleyince dükkanlarını ve hatta evini bile sattı.. Talebeye burs verme, okullar açma gayretine girdi. Doğru mu ettim bilemiyorum ama bir gün ona, 'Hacı Kemal, seninle benim ev sahibi dahi olmamamız lazım. Gel, bir kulübeciğimiz bile olmadan yaşayalım bu dünyada. Bu hayırlı işleri dünyalık menfaatler için yapmadığımıza, Allah'ın rızasını aradığımıza hâlimiz şahit olsun.' dedim. Ve bu fedâkar ve cömert insan hayatı boyunca kiralık bir evde, bir okulun mütevazi odasında yattı kalktı, dünya namına arkada birşey bırakmadı." cümleleriyle anlattığı Hacı Kemal Erimez'in cenaze namazını gözyaşları içinde kıldırmıştır. Sonraki yıllarda da Hacı Kemal Erimez'in hasretini birçok sohbetinde gözyaşlarıyla anlatır. Öyle ki onun, rüyalarında sıklıkla gördüğü insanlardan biri olduğunu belirtir. Hocaefendi'nin Hacı Kemal Erimez'e olan bu sevgi ve saygısı, bir dosta olan sevgi ve saygının yanında bu millet için yapılan hizmetlere her şeyiyle sahip çıkan insanlara gösterdiği vefanın da işaretidir.

Hacı Kemal Erimez'in cenaze töreninde

11 Haziran'da tedavi maksadıyla Amerika'ya gider. Aynı ayın yirmi yedisinde kalp anjiyosu geçirir. Bu dönemde Türkiye'de yaşanan siyasî ve sosyal çalkantılar onun hastalığını artıran diğer bir etkendir. Çünkü o, siyasî hadiselere siyasî hesaplaşmaların da üstünde bakarak toplumsal huzur ve barışı birinci planda tutmuştur. Toplumsal huzur ve barışı engelleyecek, bu milletin ayağa kalkmasına fırsat vermeyecek her türlü hareket ona büyük bir azap kaynağı olmuştur. Nitekim yaşanan siyasî çalkantılar sonucunda Haziran ayında son hükümet istifa eder. Hocaefendi, gündeme ilişkin değerlendirmelerini Amerika'daki Türk gazetecilere ve Türkiye'deki bazı televizyonlara yapar. Dikkat çektiği husus, Türkiye'yi geriye götürecek, kamplara bölecek, birlikte hoşgörü içinde yaşama imkânını ortadan kaldıracak hareketlerden kaçınılması, siyasetçisi ve halkıyla bir bütün hâlinde meselelerin üstesinden gelinmesi yönündedir. En ateşli siyasî tartışmaların yaşandığı bir dönemde yaptığı itidal çağrılarıyla ortamın yumuşamasına katkıda bulunmuştur. Bu dönemdeki tavrı oldukça dikkat çekicidir. Çünkü bazı kesimler, Türkiye'de yaşanmaya başlanan siyasî karmaşa ortamından da istifade ederek Hocaefendi'ye yıllardan beri besledikleri kinlerini ortaya dökmeye çalışırken, Hocaefendi kendisine yönelik bu saldırılarla uğraşmanın yanında hep Türkiye'nin kazanımlarını önde tutmuştur. Bu onun, hayatı boyunca gözlemlenen 'başkaları için yaşama' ölçüsünün bir yansımasıdır. Hocaefendi bu uğraşlarının yanında dünyadaki farklı kesimlerle diyalog çalışmalarını da devam ettirir. Nitekim bu yılın Eylül ayında Amerika'da Kardinal O'Connor ile görüşür. Bu görüşmeler de onun ufkunun Türkiye'yeyle sınırlı olmadığını, sadece Türkiye'nin değil

dünyanın da geleceğinde yaşayabileceği bazı sıkıntıları önceden sezerek dert edindiğini ortaya koymaktadır.

Amerika'daki ilk mülakatını 1997 yılında Nevval Sevindi'ye vermiştir. 20-29 Temmuz tarihleri arasında Yeni Yüzyıl gazetesinde yayınlanan röportaj, daha sonra 'Fethullah Gülen ile New York Sohbeti' adıyla kitaplaşmıştır. Hocaefendi bu röportajında Türkiye'deki güncel bazı meselelerin yanı sıra Avrupa Birliği, Amerika, İslâm toplumlarının çeşitli meseleleri gibi daha genel konularda önemli değerlendirmeler yapmaktadır. Bu söyleşisi de kamuoyunda geniş yankı bulmuştur.

Bu dönemde yaşanan diğer bir önemli olay, Rusya'nın en prestijli kurumlarından olan Rusya Yazarlar Birliği'nin kendisini Rusya'ya davet etmesidir. Hocaefendi'nin, özellikle Sovyet Rusya döneminde ülkenin sadece sanat ve edebiyat hayatına değil; sosyal ve siyasal hayatına da yön veren, Sovyet ideolojisinin yapıcı merkezlerinden biri olan bu kurumun başkanı Timur Polatov'un "Gülen'i Rusya'ya davet etmenin yararlı olacağına inanıyorum. Şu anda gerek Rusya gerekse Türkiye'de mevcut olan çağdaş sorunların farkındayız." cümlelerinde dile getirdiği bir düşünceyle davet edilmesi oldukça önemlidir.

09 02 1998 Papa görüşmesi esnasında

30 Eylül 1997 tarihinde Amerika'dan döner. Öğretmenler günü münasebetiyle Türk Eğitim Sen tarafından 24 Kasım Eğitim Özel Ödülü kendisine verilir.

Hocaefendi, 1998 yılında da yerli ve yabancı çeşitli basın kuruluşlarıyla görüşmeler yapar. Farklı din temsilcileriyle diyalog ve hoşgörünün geliştirilmesi amacıyla görüşmelerde bulunur. Özellik-

le dinlerarası diyaloğun gelişmesi için birçok organizasyona katılır; çeşitli grupları kabul eder. Ancak bu yıl yapılan faaliyetler içersinde Papa II. Jean Paul ile olan görüşme gerek yurt içinde gerekse yurt dışında büyük akisler uyandırmıştır. Rusya'dan, Avrupa'dan, özellikle İtalya'dan çeşitli medya organları konuyla ilgili olarak Hocaefendi'yle görüşmeler yapar. Türkiye'deki basının önemli bir kısmında da dinler ve medeniyetler arasında çıkarılmaya çalışılan çatışmaya karşı ortaya konulan bu barışçı tavır önemsenir ve takdir edilir. Bir kesim ise çeşitli komplo teorileri etrafında olayı yorumlama yoluna gitti. Çıkan tartışmalar üzerine Hocaefendi, katıldığı bir televizyon programında o güne kadar yaptığı her faaliyet hakkında yetkililerle görüşmeler yaptığını, aynı şekilde Papa ile görüşmeden birkaç gün önce de Başbakan Bülent Ecevit ile görüştüğünü ve Ecevit'in 'olur'unu aldıklarını kaydetti. Ayrıca görüşmeyle ilgili olarak Ecevit'in de destekçi olduğunu, böyle bir görüşmenin dünya barışı için çok büyük bir katkı getireceğini, onun da ifade ettiğini belirtti.

09 02 1998 Papa görüşmesi esnasında

Bu yıl ayrıca İpekyolu Vakfı, Türk 2000 Vakfı, Türk Ocakları Vakfı gibi çeşitli sivil toplum kuruluşları, öncülük ettiği faaliyetler sebebiyle ödüllerini Hocaefendi'ye verirler. Yine bu yıl, hakkında yayınlanan ve çeşitli ithamlar içeren yazılar ve kitaplar sebebiyle açıklamalar yapar; davalar açar. Ancak aleyhindeki yayınlar hız kesmez.

1999 yılının ilk ayları da diğer yıllar gibi geçer. Türkiye'deki toplumsal barışa ve dünyadaki dinler ve medeniyetler arasındaki diyalog ve barışa katkı sağlayacak toplantılara katılıp görüşmeler yapar. Ancak 21 Mart'ta Amerika'daki hastanenin çağrısına uyarak rahatsızlığı sebebiyle Amerika'ya gider.

AMERİKA: HÜZÜNLÜ GURBETİN ADI...

1999'da Haziran ayının on sekizinde ATV televizyonunda ilki olmak üzere, çeşitli montaj kasetler birbiri ardında farklı medya organlarında yayınlanmaya başlanır. Hiçbir suç unsuru içermeyen konuşmalar, yapılan montajlarla, adeta bir linç girişimi hâlinde toplumda infial uyandırmayı sağlama amacına hizmet edecek bir hâle sokulur. Hocaefendi aleyhinde başlatılan bu fırtınada, hemen her fırsatta dile getirilen demokrasi, insan hakları gibi basının taşıması gereken erdemler büsbütün unutulmuştur. Medyanın günlerce süren âdeta 'bombardıman' yayını, toplumda bir yankı bulmamıştır. Nitekim kasetlerin ardından açılan davada Hocaefendi, suçsuz bulunmuş; kasetlerin belli maksatlarla ve yapılan hizmetleri karalamak için hazırlandığı ortaya çıkmıştır. Zaten Hocaefendi, hakkında bugüne kadar sadece iki dava açılmış olup birinin neticesinde Sıkıyönetim mahkemesinde 163'ten mahkûm olmuştur. Nitekim bu 'Haziran fırtınası'ndan yaklaşık bir yıl sonra Ankara DGM savcılığı tarafından hakkında tutuklama talep edilmiş, 3 Ağustos'ta yapılan bu talep 7 Ağustos'ta 'suç vasfının oluşmadığı' gerekçesiyle reddedilmiştir. Ancak savcı tekrar talepte bulununca 11 Ağustos'ta hakkında tutuklama kararı çıkartılmıştır. Avukatlarının yaptığı itiraz üzerine aynı ayın yirmi sekizinde İstanbul

DGM tutuklama kararını kaldırmıştır. 16 Ekim'de ise hakkında açılan dava başlar. Bu yıl ayrıca Türkiye Yazarlar Birliği Üstün Hizmet Ödülü, Hocaefendi'ye verilmiştir.

Hakkındaki dava 2002 ve 2003 yıllarında da devam eder. Hocaefendi, bir yandan kendisine yönelik ithamları cevaplayıp, bir yandan dünya barışı için çabalarken diğer yandan da hastalıklarıyla uğraşmaktadır. Hemen her hastalığın çeşitli dönemlerde rahatsızlık verdiği bünyesi, oldukça hassastır. Nitekim 31 Mart 2002'de kronik kalp yetmezliği ve şeker hastalığı sebebiyle acil olarak hastaneye kaldırılır. Yapılan tedavilerin ardından 2 Nisan'da taburcu edilir.

01 04 2002 ABD'de kalp rahatsızlığı ve yüksek tansiyon sebebiyle hastanede tedavi görürken

2004 yılında iki uzun mülakat vermiştir. Nuriye Akman'a verilen ilk mülakat 22 Mart 2004 tarihinde Zaman gazetesinde yayınlanmaya başlanır. Mülakat daha sonra kitap olarak da yayınlanmıştır. Mehmet Gündem'e verilen ikinci mülakat ise bu yılın sonunda gerçekleşir ve 8 Ocak 2005'ten itibaren 22 gün süreyle Milliyet'te yayınlanır. Bu mülakat da kitap hâlinde yayınlanmıştır. Bu yıl ayrıca yerli ve yabancı çeşitli basın kuruluşlarına da müla-

katlar vermiştir. Sağlık problemleri devam ettiğinden Amerika'da kalmaya devam eder. Hasta bünyesine çeşitli tedaviler uygulanır.

Hocaefendi, son olarak 1999'da tedavi maksadıyla gittiği Amerika'da doktorlarının tavsiyesiyle ve tedavilerinin getirdiği zorunluluklar sebebiyle Amerika'da yeğenine ait bir evde hayatını devam ettirmektedir. Çok sevdiği Türkiye'ye duyduğu hasret ise 'Hüzünlü Gurbet' bestesi hâlinde hemen her sözünde ve her şiirinde yankısını bulmaktadır. Amerika, onun için 'Hüzünlü Gurbet'in adıdır. Zaman zaman adeta ayağa kalkmasını bile engelleyen ağır hastalıkları sebebiyle mecburen kalmak zorunda olduğu Amerika'da her an Türkiye özlemiyle doludur. Yazdığı şiirlerde, yazılarda, verdiği röportajlarda bu hasret kendini göstermektedir.

25 01 2004 ABD'de ameliyat sonrası hastanede dinlenirken

Hocaefendi, Türkiye'yi öylesine sevmektedir ki Türkiye'den giderken üzerinde bulunan elbiseleri orada bir kez olsun yıkatmadan öylece muhafaza etmektedir. Kendisini bu elbiseyle gören bir misafiri: "Üzerinizdeki takım elbise Türkiye'den gelirken giydiğiniz elbise mi?" diye sorunca Hocaefendi: "Evet, geldiğimden beri koruyorum. Hiç yıkatmadım. Tozunu bile aldırmadım. Tozunda, kokusunda Türkiye var." diyerek Türkiye'ye duyduğu büyük sevgiyi dile getirir.

Yine odasında Türkiye'nin dört bir yanından getirilen toprakları özel olarak muhafaza etmekte, onlarla hasret gidermeye çalışmaktadır.

Amerika'da kaldığı evin odası adeta onun sırdaşı ve bütün ıstıraplarının şahididir. O, dünyada meydana gelen herhangi bir olumsuz olayla büyük üzüntü duymakta, bu üzüntüsünü bütün ruhuyla yaşamakta, bazen de odasının önünde bulunan salonla aynı koridorda bulunan odalara giderek ıstıraplı gönlüne bir dost aramaktadır.

Türkiye'den gelen toprak numunelerini gösterirken

Hocaefendi sohbetlerinde dünyevî-uhrevî herhangi bir maslahat ve fayda getirmeyecek bir meselenin konuşulmasına fırsat vermez. Bütün konuşmalarında sözü bir şekilde Allah'a ve O'nun Resulüne getirerek onları

anlatır. Asla boş şeylerin konuşulmasına müsaade etmez.

Dini kılı kırk yararcasına yaşayışını burada da devam ettiren Hocaefendi'ye, şeker hastalığından dolayı doktorlar Ramazan ayında oruç tutmamasını söylerler. Ancak o: "Benim gibi hastalıkları olan birisine ben de 'Sen oruç tutma.' der, tutmamasını tavsiye ederim. Ama kendime onu diyemem." di-

yerek oruç tutmaya devam eder. Hastalığından dolayı oruç onu adeta yerinden kalkamaz hâle getirir ama o, hiçbir ibadetini bir an aksatmadığı gibi bütün hastalığına rağmen orucunu da aksatmaz.

Hocaefendi'nin hayatının anlaşılmasında önemli hususlardan biri, şüphesiz onun karakter özelliklerinin bilinmesidir. Çalışmanın bu kısmında onun karakter özelliklerine yer verilecektir. Bu konuda Ali Ünal Bey'in yaptığı çalışmanın oldukça kapsayıcı olması sebebiyle, onun yaptığı tespit ve değerlendirmelerden bir kısmını buraya kaydediyoruz.

'Allah'ın isimleri, her bir âlemde ayrı tecelli eder. Bu dünyada bile, aynı isimler sosyal alanda bir ayrı, ilimler sahasında bir ayrı, din sahasında bir ayrı tecelli hâlindedir. Buna, aynı gerçeğin, farklı alıcılara göre farklı renk, ton ve şekillerde görünmesi olarak da bakılabilir… İnsan dâhil, kâinatta ne varsa, her şey, her hadise, Allah'ın isimlerinin tecellisinin neticesidir…

Fethullah Gülen gibi, insanlara tesir edebilen şahıslarda, İlâhî isimlerin tecellilerini alma ve yansıtma kapasitesi, normal insanların üstündedir. Bu, zihnî ve ruhî meleke veya fakültelerde böyle olduğu gibi, duygularda, öfke, arzu, şehvet gibi fakültelerde de böyledir. Meselâ Fethullah Gülen, yaratılıştan enerjik, çok hareketli, izzet sahibi, cesur ve gözüpek, nizam ve intizam taraftarı, fevkalâde hassas, ayrıca çok ciddî bir tarih şuuruna sahip ve hamasî hislerle dopdolu birisidir. Bunun yanı sıra o, ailevî karakteri içinde yakınlarına oldukça bağlı, son derece hassas, her varlığa karşı sevgi dolu ve 'sonbaharda bir yaprağın dalından kopup düştüğünü görsem, kolum kopmuş kadar acı duyarım' diyecek, bir çukura kaçmış karıncayı çıkarmak için yarım saat uğraşacak, namaz esnasında İlâhî huzurla tam konsantre olduğu esnada bile bir çocuğun ağlamasını işitse, içine bayılma gelecek derecede şefkatli ve merhametlidir de. Bu şefkat, merhamet, yakınlarına bağlılığı ve sevgiyle dopdolu oluşuyla, doğumuyla birlikte tadıp tanıdığı mahrumiyetler, zarif ve hassas babasının maruz kaldığı dost cefaları ve göçler, nihayet çocuk ruhunu en derininden yaralayan bir

kardeşinin, ayrıca dedesinin ve babaannesinin aynı anda vefatları birleşince, çocukluğundan itibaren bütün benliğinde, daha sonra İslâm'ın aldığı yaralar ve insanlığın dertleriyle büyüdükçe büyüyen çok derin ızdıraplar mayalamıştır. Bu tür farklı tesirler dengelenmediği takdirde, çok kez insanlarda şahsiyet kırılmalarına yol açsa da, Allah Fethullah Gülen'i, karakterindeki bütün bu yanları ve yetişmesindeki tesirleri bir denge hâlinde bütünleştirmeye muvaffak kılmıştır.

Kader, Fethullah Gülen'i, aynı anda dinî ilimlerin, yine aynı anda ruh terbiyesinin, ayrıca 'pozitif ilimler denilen fenlerin, bunların yanı sıra edebiyat, tarih ve felsefenin içine çekti… Yaratıcı'nın hamuruna koyduğu istidatları, çağa uygun bir denge içinde gelişmeğe durdu. İlk okulda başlayan modern eğitimini, bilhassa fen, felsefe, edebiyat ve tarih gibi alanlarda kendisi devam ettirdi; bir yandan fiziğinden kimyasına, biyolojisinden astronomisine kadar, modern bilimlerin ana prensiplerine derin bir vukufiyet kazanırken, bir yandan da Camus, Sartre, Marcuse gibi varoluşçu filozoflar ve daha başka Doğu ve Batı felsefesinin ana kaynaklarıyla tanıştı. Bütün bunlar, ortaya coşkun bir aşk ve derin bir marifetle birlikte, engin bir ilim, ihatalı bir mantık ve muhakeme ve aynı zamanda bir hikmet, heyecan, fakat her şeyi dengeleyebilen bir basiret ve feraset; sonra duruluk, yumuşaklık ve cömertlik, teslimiyet, ızdırap ve inleme, iffet ve takva, şefkat, merhamet ve hoşgörü ve bütün bunlara karşılık, sınırsız bir hamaset, ümit, ideal ve ölçülü bir disiplinle birlikte, derin bîr sabır timsalini, kamuoyunun Fethullah Hoca olarak tanıyacağı ve bilhassa yakından tanıyanları tarafından Hocaefendi olarak anılacak bir eğitim ve hareket insanını çıkardı…

Fethullah Gülen'in, önemli bir diğer özelliği tevazuudur. Hem yapısının, hem de aldığı terbiyenin bir neticesi olarak düşünebileceğimiz bu tevazu, onun şahsiyetinin en bariz vasıflarındandır. Liderlik, önde olmak gibi dünyevî sevdalardan fersah fersah uzak

bu "derviş profili", Fethullah Gülen'de kendini unutma veya, çok kullandığı tabirle, "sıfırlama" şeklinde ortaya çıkar.

Fethullah Gülen, "bu dünyayı yıkıp, yerine cennet gibi bir dünya getirip kursanız, çekilip bir ağacın dibinde oturacak ve 'bunları yapan ben değilim' düşüncesi içinde, insanlık adına yapıp ettiklerinizi bir kenara koyarak, 'bütün bunlar, Allah'ın yardımı ve güzel insanların himmeti ile olan şeyler' diye düşüneceksiniz" ikazında bulunur. "Kendimi hiç bir zaman itibarın hiç bir şekline lâyık görmedim. Samimi olarak insanlığa hizmet etmekten başka bir düşüncem de olmadı." diyen Fethullah Gülen, elini öpmek isteyenlere izin vermez; kendisine gösterilen saygı ve itibardan olabildiğince rahatsız olur. İnsanların, karşısında tabiî olmalarını arzu eder; sunilikten, olduğundan başka görünme tavırlarından, kalpte olmayanı dille söylemekten nefret eder. Yüksek, kibar ve ölçülü tavır ve davranışlardan her zaman hoşlansa da, bunlar, bir insanın artık tabiatı hâline gelmişse hoşlanır. Buna karşılık, kaba fakat samimi söz ve tavırlardan da incinmez. Kendisine bir başarı veya hizmet isnadından, bir toplulukta öne çıkarılmaktan büyük rahatsızlık duyar ve kendinden önceki büyük insanların vefalı bir tâbisi olarak kalmayı her zaman tercih eder. "İnsanlardan bir insan" olmak, öyle kalmak, onu en çok memnun edecek hususlardandır. Bu bakımdan, zaman zaman, "estetik ameliyatla yüzün ve şeklin değiştirilmesine dinimiz müsaade etse, tanınmamak için bunu yaparım" der,

"Nefis cümleden ednâ, vazife cümleden a'lâ" ve "herkes yahşî men yaman; herkes buğday men saman" anlayış ve tavrını tabiatı hâline getirmiş bulunan Fethullah Gülen, yapılmasında teşvikte bulunduğu hizmetlerin kendisine mal edilmesini, "Yaradan'a karşı büyük bir saygısızlık, o hizmetlerde emeği geçmiş insanlara haksızlık, vazifeye karşı da ihanet" olarak görür. Başkalarına yaptığı iyilikleri bir iyilik olarak görmediği gibi, hem bu iyilikleri, hem de başkalarından gördüğü kötülükleri, eza ve cefayı, bir

bilgisayarın hafızasından bir dosyanın silinmesi gibi hafızasından iradî olarak siler. Yanında kimsenin hakkında söz söylenmesini istemez ve "Bilhassa ehl-i iman hakkında ahirete içimde hiçbir menfî duygu olmadan gitmek istiyorum." diye, sık sık ikazda bulunur. Dünyevî makamlar yerine Allah'ın hoşnutluğunun gözetilmesi gerektiğini vurgular ve özellikle din ve ülke hizmetlerinin maddî-manevî hiçbir çıkar duygusuna âlet edilmemesi gerektiği üzerinde durur. "Bu hizmetler karşısında Cennet ve velilik bile beklenmemeli; benim yanıma, başka düşünce ile, hattâ Abdülkadir Geylanî olabilir miyim düşüncesiyle bile gelen, gelmesin." der. Etrafındaki insanlarda az bir dünyevî makam, şan, şöhret arzusu görse, hissetse, çok derinden yaralanır, ciddi olarak gönül koyar ve bazen tavır aldığı da olur…

Fethullah Gülen, yanlışlara karşı olabildiğince duyarlı, doğruların en küçüğünü bile takdir eden hassas yapısıyla, insanlarla zihin ve gönül alışverişinde bulunmayı sever. Mütevazı ve mahcup yapısına paralel olarak genellikle kendisine soru sorulmadıkça konuşmaz. Bunun bir başka sebebi, alıcı olmayan, merak etmeyen, zihnî, tefekkürî derdi bulunmayan insanlara her hâlde bir şey anlatılamayacağı veya anlatmanın gereksizliği de olabilir. Gerek sorulan sorulara cevap verirken, gerekse bir konuda konuşur veya hatırlatmada bulunurken, malûmat satma, kendini peyleme gibi duygulardan nefret ettiği gibi, kendisi de, sorunun aydınlığa kavuşması kadar, irşadı esas ve dolayısıyla muhatabı dikkate alır. Yani, gerek soruyu soran, gerekse dinleyici konumunda bulunan diğer insanlar, sorunun aydınlatılmış olması kadar, cevaptan istifade etmeli ve onunla bir meselelerini çözmüş olmalı, ayrıca bu cevap, onların kalp hayatında bir tesir icra etmelidir. Bu bakımdan, cevap bazen, sorulan sorunun tam karşılığı olarak değil de, soruyu soranın ve diğer muhatapların en çok istifade edeceği şekilde gelebilir. Bunun yanı sıra, Fethullah Gülen, çok defa bir sorudan hareketle muhataplara söylemek istediği bazı şeyleri söyler;

bunlar, o soruyla doğrudan alâkalı olmayabilir; fakat cevapla bir mesaj verilmekte, bir hatırlatma yapılmakta, bir uyarıda bulunulmakta veya bir başka mesele çözülmektedir.

Fethullah Gülen, insanlarda gördüğü hataları hatırlatmak ve düzeltmek için daha çok ortaya konuşur ve bundan herkesin nasibini almasını arzular. Kişilerin hatalarını yüzlerine vurmaz. Fakat, hatasının yüzüne söylenmesinden memnun olacak, en azından rahatsız olmayacak insanlara, bunları usulünce söyleyebilir. Çok defa da, bu tür insanları, kendi ifadesiyle, "yazı tahtası" gibi kullanır; yani, sanki hatayı onlar yapmış gibi onları ikaz eder, fakat muhatabı başkadır. O muhatabın da, bu şekilde dersini almasını bekler… Gülen, bilhassa konuşmalarında telmih, istiare, kinaye, tevriye gibi sanatları çokça kullanır ve bu şekilde, hem söze farklı ve birden fazla manâyı, hem de fonksiyonu aynı anda yüklemiş olur. Dolayısıyla, onun üslubunu anlamayan veya kendisini ilk dinleyenlerin iltifat zannedecekleri bir sözle ikazda bulunurken, ikaz zannedecekleri bir sözle de iltifatta bulunuyor olabilir. Onun en ağır sözleri, "Siz bilirsiniz; rehberim; siz, bunu benden daha iyi bilirsiniz zaten sizin yanınızda benim bunlardan bahsetmem gerekmez." gibi ifadelerdir. Bunlar bilinmez ve anlaşılmazsa, sözleri zaman zaman dinleyiciler tarafından farklı yorumlanabilir. Bu konuda yanlıştan kaçınmak için, onun düşünce yapısını, bakış açısını, üslûbunu ve dilini en azından belli ölçülerde kavramış olmak gerekir.

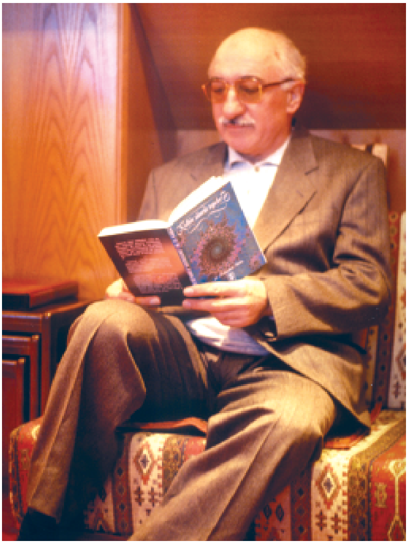
Fethullah Gülen, konuşurken zaman zaman konuya uygun fıkralar da anlatır; zaman zaman lâtife yaptığı da olur. Fakat, kimse ile laubali olmaz. Çok eskiden tanıştığı ve hemen hemen kendisiyle aynı yaşta bulunan Erdoğan Tüzün Bey, Gülen 30 küsur yıl önce İzmir'de Kestanepazarı Kur'ân Kursu'nda daracık tahta bir kulübede hayatını geçirirken 6 ay kadar yanında kaldığını, bu daracık kulübede yatağını ona verirken, kendisinin kapı önünde yattığını ve bu 6 aylık süre içinde, ikisi de genç birer insan ol-

dukları hâlde, kendisiyle bir defa bile laubali olmadığını hayret ve hayranlıkla anlatmıştı.

Fethullah Gülen, iyi niyet ve samimiyetle söylenmiş her sözü dinler; bir söz veya hareketten hoşlandığında ya dudaklarında, ya da yüzünde bir tebessüm belirir; duruma göre bazen de bir iltifatla mukabelede bulunur. Hoşlanmadığı söz karşısında, eğer bu sözde bilhassa yapmacıklık, riya ve kendini gösterme arzusu, ifade edilen fikir veya teklifte garaz varsa, bu defa yüzünde sanki bulutlanma olur…

Fethullah Gülen, gerek arkadaşlarına, gerekse kullandığı eşyaya, kısa süreli bile olsa kaldığı yere, kısaca kendisiyle teması olan her şeye karşı vefalıdır. "Bir zaman bir yolculuk esnasında bir ağacın altında bir mola vermiş olsak, mola verdiğimiz aynı arkadaşlarla birlikte oradan yıllar sonra bile geçsek ve bu arkadaşlar, 'burada bir zaman mola vermiştik' diye hatırlamasalar gönül korum" der. Bunun gibi, bir zaman kaldığı bir yerin dekorunun bile değişmesini arzu etmez; oranın aynen korunmasını arzular. Gülen, birisinin kalbini kırdığını hissetse veya bir başka sebeple birisinin kalbinin kırıldığını anlasa, bunu kendine has ve her bir kişiye karşı nasıl yapmak gerekiyorsa o şekilde tamire çalışır…

Fethullah Gülen, oldukça cömerttir. "Ben, aile ve çevre itibariyle hep cömertlik adına kahramanlıkların sergilendiği bir zeminde yetiştim, Öyle ki, hayatımda âdeta hiç cimri tanımadım. Bir şeyi alıp saklayan insan olmadığım için de, verme deyince tir tir titreyen kimseleri veya mal biriktirip de infak etmeme gibi ruh hâletinin ne olduğunu hiç anlayamadım. Cömertlik öyle bir asalettir ki, insan fasık dahi olsa, onun vesilesiyle Cennet'e girebilir. Cennet'e girmek için, Cennet yolunda olmak gerekir. İnsanı ona götürecek yollardan biri de cömertliktir" diyen Gülen'in, denebilir ki bir, en fazla iki takımdan fazla elbisesi olmaz. Fazla elbise, gömlek, çorap, kazak, pardesü gibi giyeceklerini hemen hediye eder. Bunun dışında, bir insanda beğendiği bir hâl, Allah yolunda

hizmet adına ihlâs ve samimiyet temelinde bir başarı, duygu ve düşüncede bir iç açıcılık görse, o zaman da bunu farklı hediyelerle ödüllendirir. Gözlemlerim kadarıyla, verdiği her bir hediyenin ayrı bir manâsı vardır. Gülen, hediye verdiği gibi hediye de kabul eder; verilen hediyeleri ise çok defa karşılıksız bırakmaz. Bunun gibi, kendisine gelen çok sayıdaki mektupları da cevapsız bırakmamaya çalışır.

Gülen, çok okuyan bir insandır. Ruhunun altedilmez görünen dertler ve ızdıraplarla çok dövülmediği zamanlarda günde ortalama 150-200 sayfa okur. Çocukluğunda Siyer, yani Peygamber Efendimiz'in hayatı ve Sahabe menkıbeleriyle başlayan okuma hayatı, sonraki yıllarda ilmî, fikrî, felsefi kitaplarla devam etmiş, bu arada Doğu klasiklerinin yanı sıra, askerde bir komutanının tavsiyesi üzerine, hemen hemen önemli bütün Batı klasiklerini de okumuştur. O, Mevlâna, Sadî, Hafız, Molla Câmî, Firdevsî, Enverî gibi Doğu klasiklerinin üstadlarını nasıl okumuş ve tanıyorsa, Shakspeare'i, Balzac'ı, Voltaire'i, Rousseau'yu, Kant'ı, Zola'yı, Geothe'yi, Camus'yu, Sartre'ı da öyle tanır. Bunlardan başka, Bernard Russel'i, Pushkin'i, Tolstoy'u ve daha başkalarını da bilir. Yine, sohbet ve yazılarında zaman zaman Bacon'ın Mantık'ından Russel'in Nazarî Mantık'ına, Pascal'dan Hegel'in Diyalektiğine, Dante'nin İlahî Komedyasından Picasso'daki obje-suje ilişkisine kadar çok değişik referanslara atıflarda bulunur. Türk edebiyatından ise, Fuzuli, Baki, Nef î, Şeyh Galip, Leyla Hanım gibi klasik edebiyatımızın devlerinin

yanı sıra, Yahya Kemal, Necip Fazıl, Mehmet Akif Ersoy, Sezai Karakoç başta olmak üzere, Namık Kemal, Şinasi, Tevfik Fikret gibi bilhassa önde gelen şair ve yazarları iyi tanır. Fakat, Fethullah Gülen'in ana yoğunlaşma sahası İslâmî ilimler olduğundan, daha çok Kur'ân'ın anlamı, tefsiri, belagatı, nükteleri, hadis-i şerifler ve yorumları, Allah marifeti, kalp hâlleri ve İslâmî yaşantı üzerinde durur ve bu sahalarda sohbeti tercih eder. Bununla birlikte, başta edebiyat olmak üzere, musikî gibi güzel sanatlardan da hoşlandığı için, bu sahalarda da sohbeti sever.

Fethullah Gülen, başka işleri mani olmadığı sürece, hemen her gün değişik ilim dallarında insanlarla mütalâada bulunur, çalışır, okur. Mesela bazı arkadaşlarıyla, İslâm hadis külliyatının en genişi olan ve 46.000'den fazla hadis ihtiva eden Ali el-Müttaki'nin 16 ciltlik Kenzü'l-Ummâl adlı eserinin 10 cildini bir Ramazan ayında, kalan kısmını da Ramazan'dan sonra baştan sona mütalâa etmişlerdi. Bunun gibi, aynı yoğunlukta olmasa da, İslâm fıkhı, tefsir, tasavvuf ve belagat külliyatının bazı önemli eserlerini de, bazılarını birkaç defa olmak üzere okumuş ve müzakere etmişlerdir…

Fethullah Gülen, zevk-i selim sahibi bir insan olarak, temiz, düzgün ve güzel giyinir. Hemen her giydiğinin kendisine son derece yakıştığı görülür. Talebelik yıllarında iken de ütüsüz pantolon giymediğini, ütü bulamadığı zaman, akşam yatarken pantolonunu yatağının altına koyduğunu anlatır. Hattâ bir arkadaşının böyle davranmayı takvalı olmakla bağdaştıramaması karşısında, bunun sebebini hâlâ anlayamadığını söyler. Temiz ve düzgün giyindiği gibi, yüzünde hiçbir zaman dikkat çekici uzunlukta sakal bulunmaz; traşına önem verir. Bilhassa yürüyüşü kendine hastır. Dik yürür; adımlarını geniş ve uzun atar; kollarını tam aşağıda, fakat sağlam tutar ve fazla sallamaz. Hareketli, heyecanlı yapısı ve bilhassa her türlü problemi hemen çözmede gösterdiği hassasiyetten dolayı, kap rahatsızlığının şimdiki seviyede olmadığı birkaç yıl öncesine kadar bazen merdivenleri ikişer-üçer çıktığı olurdu.

Sağlığının elverdiği günlerde, merdivenleri birer birer çıkmaya tahammülü olmadığını söyler.

Fethullah Gülen, az yer; fakat şeker rahatsızlığından dolayı ara öğün alma mecburiyeti hisseder; fakat bu öğünde de yediği son derece azdır. Gülen, kendisinin de söylediği ve tanıyanlarının da ifade ettiği üzere, gençlik günlerinden beri çok fazla ilaç kullanmaktadır. Bir defasında, belki yapılmaması gereken bir dua olduğu, hattâ bu konuda çok itimat ettiği bir âlim-fazıl zat ikaz da buyurduğu hâlde, gençliğinde, "Ya Rabbi, benim vücuduma öyle rahatsızlıklar ver ki, gençlik duygu ve arzularına vakit bulamayayım." diye dua ettiğini söylemişti. Denebilir ki, hemen bütün hastalıklar vücudunda yerleşmiş, her biri belli bir süre konuk kaldıktan sonra gitmiş, yerlerine başkaları gelmiştir. Gençliğinde, el, yüz ve ayakları dahil, bütün vücudunda yara tipi rahatsızlıklar meydana gelmiş, çok acı veren bu rahatsızlıkları Gülen, 15 yıla yakın bir süre çekmiştir.

Fethullah Gülen, askerde iken siroza dönüşen ciddî bir sarılık geçirmiş. Sindirim rahatsızlıkları, hayatının hiçbir döneminde eksik olmamıştır. Yine bir dönem, sağ bacağı tahammül edilmez derecede ağrılar yapmış. Bu rahatsızlığından bir sohbet esnasında şöyle bahsetmişlerdi:

Ayağa kalkamıyor, hatta oturamıyordum. Abdest alırken arkadaşlar yardım ediyorlardı. İzmir'de ortopedist bir doktor getirdiler. Çok sert ve mizacı ters bir adamdı. Muayene esnasında da sert davrandı ve canımı çok acıttı. Ameliyat gerektiğini söyledi. Fakat sertliği ve haşinliği çok canımı sıkmıştı. "Allah, beni sana muhtaç etmeyecek ve bu hastalığıma şifa verecek." dedim. Doktor da kızdı gitti. Bir başka gün de hastanede muayene ettiler. Çıktığımda, doktorların kendi aralarında konuşmalarını duydum. Ayağın kesilmesi gerektiğini söylüyorlardı, önce içimden bir ürperti geçti. Sonra, Epiktetos gibi kendi kendime, "Fethullah, bugüne kadar iki ayağın vardı ve Allah'ın lütfettiği bu iki ayağı kullanıyordun. Yâ

Rabbi, bundan sonra Sana tek ayakla kulluk ederim. Sana hamdolsun!" dedim. Hastaneden geldikten sonra, ağrıyan yerlerine bir süre zeytinyağı sürüyor, tavsiye edilen tedaviye devam ediyor ve bildikleri dualardan okuyorlar. Allah, o rahatsızlığına da şifa veriyor.

Gülen, şeker rahatsızlığını 12 Eylül sürecinde hissediyor. Kalp rahatsızlıkları da aynı dönemde ortaya çıkıyor. Şu son dönemde, bu rahatsızlıklarının bir komplikasyonu olarak bilhassa sağ kolunda şiddetli ağrılar, parmak mafsallarında şişme oluyor. Bu sebeple, parmaklarını tam olarak bükemedikleri için, ellerini kullanmada ızdırap çekiyorlar.

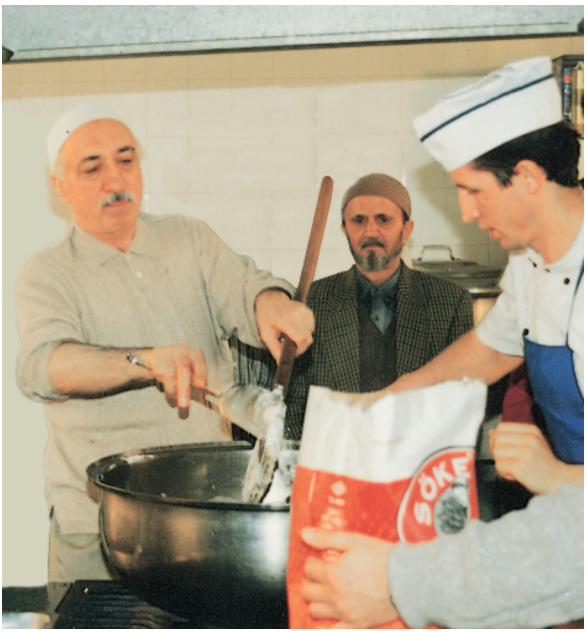
Fethullah Gülen'in bir diğer tipik ve kronik rahatsızlığı, çok fazla terlemesidir. Dört rekâtlık bir namaz, yatağını düzeltme, hafif bir hareket, onun ter içinde kalmasına yeter. Bilhassa çok ağır geçen grip rahatsızlıklarında, çok fazla ter atar. Bir gecede -ki, onun belki ancak yarım saatinde uyuyabildiği uyku süresi ancak iki saat kadardır- defalarca atlet değiştirdiği olur. Yine çok tipik bir vaka olarak, vücudunun üst yanı böylesine terlerken, alt tarafı da alabildiğine üşür. Ayaklarına, cereyanla ısıtılan çoraplardan giydiği, üzerine battaniye sardığı ve bu şekilde yatağa girdiği hâlde, bir türlü ısınamadığını söyler.

Fethullah Gülen, şeker, tansiyon ve kalp rahatsızlıklarının arttığı son zamanlara kadar, kendi yemek ve çamaşırı gibi, misafirlerine yemeği de elleriyle yapardı. Çocukluğunda ev işlerinde, süt sağmaya varıncaya kadar annesine yardım etmekten ve daha sonra yalnız kalmak, İzmir'de ilk yıllarında Kestanepazarı Kur'ân Kursu'nda hem öğretmen, hem belletici olarak çalışmak gibi hayatının belli hususiyetlerinden gelen bir maharetle çok güzel yemekler yapar. Patatesten 10 çeşit yemek yaptığını söyler.

Fethullah Gülen, çoğu geceler hemen hemen hiç uyuyamaz. Bilhassa bu yalnızlık anlarında, gönül verdiği ve varlığını adadığı

gayesi yolunda karşısına çıkan problemler, ülkesinin ve insanlığın dertleri, başka insanlardan kendisine ulaştırılan hususi meseleler, bazılarında görüp hissettiği ama onlardan beklemediği ve İslâm'a, Allah'la münasebete yakıştıramadığı söz, tavır ve davranışlar, onu gecelerde daha çok rahatsız eder. Bir de, yukarıda ifade edildiği gibi, sürekli terlemesine yol açan hastalıkları, onu bilhassa geceleri hiç yalnız ve rahat bırakmaz. Bütün bunlara rağmen, sabrı ve tahammülü hayret verici derecededir. Sabah namazından sonra bazen istirahate çekilse de, bazen kitap okur, konu müzakere eder ve bu şekilde öğleye kadar istirahat etmediği olur.

***

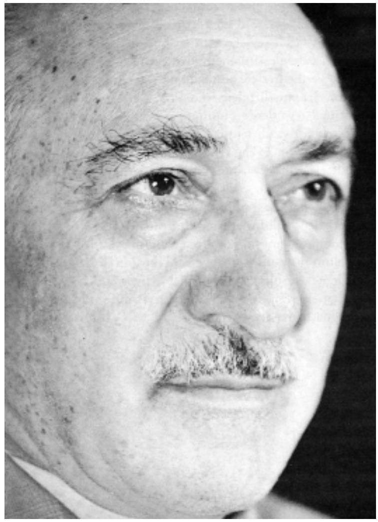

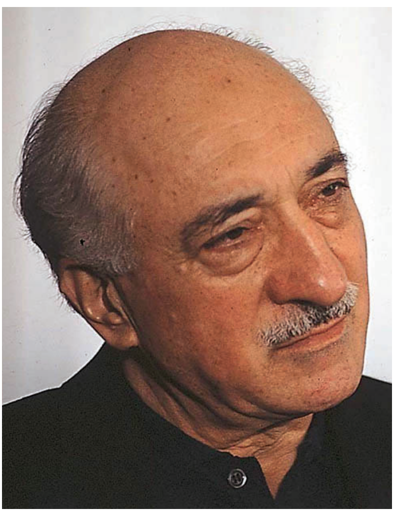
Hocaefendi'nin, daha çocukluğundan itibaren etrafındaki herkesin fark edebildiği yüksek bir ahlak, keskin bir zekâ, güçlü bir hafıza, büyük bir medenî cesaret ve ideal yüklü bir kafa ve gönülle diğer insanlardan ayrı hususiyetlere sahip olduğu anlaşılmaktadır. O, dünyada meydana gelen herhangi bir felaketin

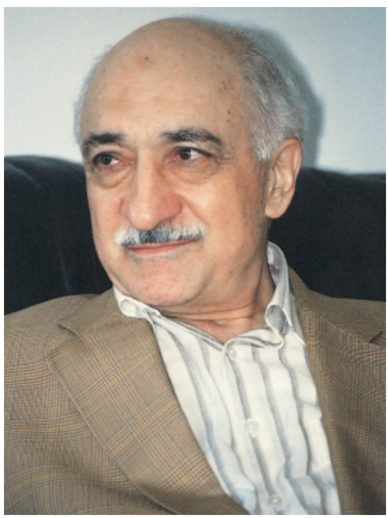
bile kendi günahından dolayı olabileceğini düşünecek kadar iç muhasebesinde derinleşmiş, 'ateş nereye düşerse düşsün; benim gönlümü yakıyor' diyecek kadar başkalarını düşünen engin bir gönle sahiptir. Bir yere giderken altında bir müddet dinlendiği ağacın altına dönüşte de sırf o ağaca vefalı olmak duygusuyla uğrayacak, yazılarını karaladığı kâğıtları atması gerektiği zaman bile o kağıtlara vefasızlık yapabileceği endişesiyle üzülecek kadar vefalıdır. Zira o, vefayı 'dost bahçesinin gülü' olarak kabul etmekte; kendisine onlarca defa vefasızlıkta bulunanlara bile sinesini hep açık tutma gayreti içindedir. Hocaefendi bugün aksiyoner kişiliği, Kur'ân'ı ve Hz. Peygamber'in (sallallahu aleyhi ve sellem) sünnetini kılı kırk yararcasına hassasiyetle örülü hayatı ve bütün insanlık adına çektiği ıztıraplarıyla çağın garibi olarak hayatını devam ettirmektedir. Hocaefendi'nin buraya kadar çeşitli yönleriyle ortaya konulmaya çalışılan hayatı, satır aralarıyla insanlık tarihinin büyük bir temsilcisini barındırmaktadır. Onun hayatının bilinmesinin yanında esas önemli olan çok iyi anlaşılmasıdır. Bu da onun hayatının her anı üzerine düşünmemizi gerekli kılmaktadır.

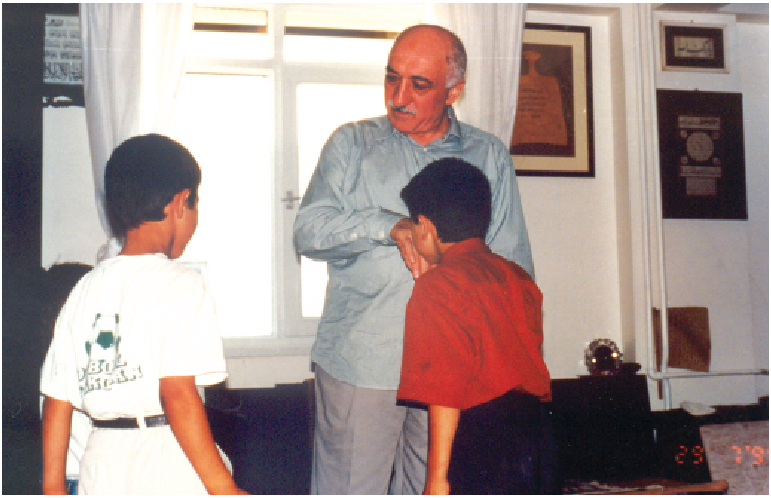
FOTOĞRAFLAR

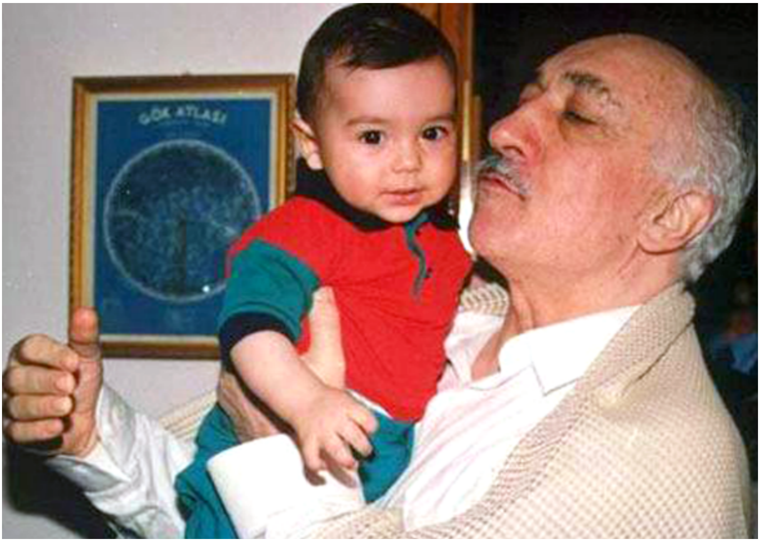

GÖK ATLASI

